

**ZBORNİK SA 13. SAVJETOVANJA
O OBRADI I LIKVIDACIJI MEĐUNARODNIH
AUTOMOBILSKIH ŠTETA**

Opatija, travanj 2005.

Izdavač:
Hrvatski ured za osiguranje
10000 Zagreb, Martićeva 73

Za izdavača:
Ante Lui

Priprema:
Marija Matijević

Naklada:
200 komada

Autori:
mr. Jasna Brežanski
Davor Dorbolo
Françoise Dauphin
dr. Imrich Fekete
Mladenka Grgić
Katina Kaleb
Igor Komorski
Hrvoje Pauković

TEME 13. SAVJETOVANJA HRVATSKOG UREDA ZA OSIGURANJE

Ratne štete u sustavu osiguranja (mr. Jasna Brežanski, Vrhovni sud Republike Hrvatske)	5
Radni materijal Zakona o obveznim osiguranjima u prometu (Igor Komorski, Hrvatski ured za osiguranje)	31
Ombudsman u osiguranju – značaj i uloga (Mladenka Grgić, Euroherc osiguranje d.d.)	55
Novi Zakon o obveznim odnosima – neki aspekti naknade štete (Hrvoje Pauković, Croatia osiguranje d.d.)	73
Liberalizacija uvjeta i cjenika u osiguranju od automobilske odgovornosti (Katina Kaleb, Hrvatski ured za osiguranje)	83
Kretski sporazum – dvije godine nakon primjene (Françoise Dauphin, francuski Ured – Bureau Central Français)	91
Tržište osiguranja u Slovačkoj (dr. Imrich Fekete, slovački Ured - Slovenská kancelária poisťovateľov - SKP)	105
Nedostatnost zakonske svote pokrića u osiguranju od automobilske odgovornosti (Davor Dorbolo, AVUS Graz)	123

mr. Jasna Brežanski

RATNE ŠTETE U SUSTAVU OSIGURANJA

I. Uvod

Do donošenja Zakona o odgovornosti za štetu Republike Hrvatske uzrokovanu od pripadnika hrvatskih oružanih i redarstvenih snaga tijekom Domovinskog rata ("Narodne novine", broj 117/03, dalje: Zakon o odgovornosti za štetu RH) koji je stupio na snagu dana 31. srpnja 2003. istovremeno sa Zakonom o odgovornosti za štetu nastalu uslijed terorističkih akata ("Narodne novine", broj 117/03, dalje: Zakon o odgovornosti za štetu uslijed terorističkih akata) i sa Zakonom o odgovornosti za štetu u bivšoj SFRJ za koju je odgovorna SFRJ ("Narodne novine", broj 117/03), općim propisima važećim u Republici Hrvatskoj, a tu prvenstveno mislimo na Zakon o obveznim odnosima kako prema dosadašnjim odredbama ("Narodne novine", broj 53/91, 73/91, 111/93, 3/94, 107/95, 7/96, 91/96, 112/99, 88/01) tako i prema odredbama novog istoimenog Zakona ("Narodne novine", broj 35/05) – dalje: Zakon o obveznim odnosima ili ZOO uz pojedine članke¹) nisu sadržavali odredbe o ratnoj šteti u smislu, moglo bi se reći, općeg pojma ratne štete, o odgovornosti za ratnu štetu i naknadi te štete.

U hrvatskom zakonodavstvu postoje, međutim, važeći propisi koji u okviru predmeta svog reguliranja, što posebno naglašavamo, sadrže odredbe o ratnoj šteti, bilo da izričito utvrđuju ratnu štetu i određuju njezin pojam ili uređuju odnose u svezi s pojedinim oblicima ratne štete, ne određujući njezin pojam, ili se ratnom štetom bave iako je izrijekom ne spominju.

Tako npr. Zakon o utvrđivanju ratne štete ("Narodne novine", broj 61/91, 70/91) i Uputstvo za primjenu Zakona o utvrđivanju ratne štete ("Narodne novine", broj 54/93) sadrže izričite odredbe koje određuju pojam ratne štete.

Međutim, treba uzeti u obzir da je citirani Zakon donesen s ciljem da se popiše i procijeni ratna šteta učinjena Republici Hrvatskoj, njezinim fizičkim i pravnim osobama u svezi s neprijateljstvima te ratnim operacijama koje se protiv nje vode od 15. kolovoza 1990. do njihova prestanka (čl. 1.)², pa je u skladu s tom svrhom određen i pojam ratne štete.

Spominjemo, nadalje, i niz propisa koji se svrstavaju u skupinu onih kojima se uređuju različiti oblici popravljivanja štete (to je npr. Zakon o zaštiti vojnih i civilnih

---

* Vrhovni sud Republike Hrvatske

¹ Članci navedeni u ovom radu odnose se na dosadašnji Zakon o obveznim odnosima koji je i nadalje u primjeni, budući da se novi Zakon o obveznim odnosima primjenjuje od 1. siječnja 2006.

² Petar Klarić: "Ratna šteta i štete nastale zbog akata nasilja ili terora te prilikom javnih demonstracija", Aktualnosti hrvatskog zakonodavstva i pravne prakse, Organizator, 1994. (dalje: P.Klarić, op. cit.) str. 67

invalida rata - "Narodne novine", broj 86/92-pročišćeni tekst, 27/93, 58/93, 2/94, 76/94, 108/95, 108/96, 82/01; Zakon o obnovi - "Narodne novine", broj 24/96, 54/96, 8/96; Zakon o pravima hrvatskih branitelja iz Domovinskog rata i članova njihovih obitelji - "Narodne novine", broj 94/01, 122/02, 114/04).

Važnost pitanja vezanih uz ratnu štetu, osim na području upravnog prava i u svezi s izvanugovornom odgovornošću za štetu, došla je do izražaja i na području ugovornih odnosa.

Zakon o obveznim odnosima u odredbama koje se odnose na ugovor o osiguranju, sadrži i odredbe (čl. 931. – sada čl. 955. novog Zakona i čl. 952. – sada čl. 976. novog Zakona) o odgovornosti osiguratelja za štete prouzrokovane ratnim operacijama i pobunama. Ne daje pri tome definiciju tih pojmova, kao što ne daje niti definiciju ratne štete općenito. Stoga se i u njegovoj primjeni postavilo pitanje razgraničenja šteta, koje se mogu smatrati posljedicom tih događaja od onih koje to nisu. Odredbe o tome sadrže i posebni zakoni za neka druga područja (npr. na području pomorskog prava) međutim oni nisu predmet razmatranja u okviru ovog rada.

Prilikom donošenja Zakona o odgovornosti za štetu RH u obrazloženju³ je, između ostalog, navedeno "da je agresija na Republiku Hrvatsku aktualizirala potrebu preciznog normativnog uređivanja problematike ratne štete, u svrhu njezina jasnog razgraničenja od šteta sličnih pojava oblika uzrokovanih klasičnim građanskim deliktom, terorističkim aktom ili pak onim štetnim radnjama vojnih osoba počinjenih tijekom vremenskog razdoblja rata koje, međutim, nisu posljedica ratnog čina (ratnih operacija, ratnih djelovanja ili neprijateljstava), a niti su u izravnoj uzročnoj vezi s ratom."

S pravom se ističe da su se navedena pitanja vezana uz ratnu štetu reflektirala kako u pravnoj teoriji tako i u praksi svih triju vlasti – zakonodavne, sudbene i upravne.⁴

U okviru ovog rada govorimo o pojmovnom određenju ratne štete u svezi s ugovorom o osiguranju imovine. Poseban je naglasak na sudskoj praksi a pri tome želimo istaći, da su, upravo u predmetima u kojima su se tužbeni zahtjevi, temeljili na ugovoru o osiguranju imovine ili osoba, već na početku ratnih zbivanja u našoj zemlji, zauzimana možda najznačajnija stajališta koja se tiču pojmovnog određenja ratne štete, ratnih operacija, terorističkih akata i drugih pitanja, a koja su nesumnjivo utjecala i utječu na stajališta sudova sve do danas i to ne samo u okvirima ugovora o osiguranju već i na području izvanugovorne odgovornosti za štetu.

Upravo stoga što se pokazalo da pitanja vezana uz ratnu štetu u sustavu osiguranja uz sav dužni oprez budući da se radi o ugovornom odnosu, ne mogu biti strogo odvojena od istih tih pitanja koja se javljaju na području izvanugovorne odgovornosti, kao što su i stajališta zauzeta u primjeni zakonskih odredaba koje se odnose na ugovor o osiguranju, nedvojbeno bila od utjecaja na određivanje pojma ratne štete i izvan tog ugovora, smatramo potrebnim i korisnim uvodno izložiti bitne odrednice pojmovnog određenja ratne štete prema odredbama Zakona o odgovornosti za štetu Republike Hrvatske

---

³ Konačni prijedlog Zakona o odgovornosti za štetu Republike Hrvatske (dalje: Konačni prijedlog Zakona), obrazloženje str. 2

⁴ P.Klarić, op. cit., str. 59

II. POJMOVNO ODREĐENJE RATNE ŠTETE

II.a/ Posebnost materije vezane uz ratnu štetu je i u tome⁵, što se ističe i u Konačnom prijedlogu Zakona o odgovornosti za štetu Republike Hrvatske (dalje: Konačni prijedlog Zakona) da je ona predmet uređivanja kako pravila međunarodnog prava tako i pravila unutarnjeg prava.

Već smo uvodno istakli da je u ovom radu težište na propisima važećim u Republici Hrvatskoj, dakle na unutarnjem pravu.

Na pravila međunarodnog prava osvrnut ćemo se u mjeri u kojoj je to smatrao potrebnim i zakonodavac prilikom donošenja Zakona o odgovornosti za štetu RH, radi boljeg razumijevanja kriterija kojima se rukovodio i koncepcije koju je prihvatio.

U svezi s pitanjem pojmovnog određenja ratne štete gotovo uvijek postavlja se i pitanje definicije ratne štete.

Pravila međunarodnog prava ne daju definiciju ratne štete.⁶

Prema odredbama Zakona o odgovornosti za štetu RH, (članak 3. st. 1.) ratnom štetom u smislu tog Zakona smatra se **o s o b i t o**:

- šteta uzrokovana za vrijeme i na prostoru odvijanja vojnih akcija svim sredstvima i oblicima ratnih borbenih djelovanja (bombardiranje, granatiranje, mitraljiranje, eksplozije, miniranje, pokreti trupa i sl.),

- šteta od izravne i konkretne vojne koristi ako je, s obzirom na vrijeme i mjesto izvršenja u izravnoj i neposrednoj funkciji vojnih operacija, i to posebice:

a) šteta nastala kao izravna posljedica bilo koje zaštitne ili pripremne mjere nadležnih vojnih vlasti poduzete s ciljem otklanjanja, odnosno sprječavanja izvršenja bilo kojega neprijateljskog napada,

b) šteta nastala kao izravna posljedica zaštitnih ili pripremnih mjera nadležnih vojnih vlasti poduzetih u očekivanju neprijateljske akcije (radovi na zemljištu, oduzimanje pokretnina, zauzimanje nekretnina i sl.),

c) šteta nastala kao izravna posljedica mjera poduzetih s ciljem sprječavanja širenja ili ublažavanja posljedica štete opisane u podstavku 1. ovoga stavka,

- šteta koja je po svojim učincima, te konkretnim okolnostima vremena i mjesta počinjenja štetne radnje, izravno izazvana ratnim stanjem i neposredno se nadovezuje na ratne operacije (izravne posljedice ratnih događaja u svezi s neredima, metežom, panikom, evakuacijom i sličnim zbivanjima neposredno nakon poduzetih ratnih operacija).

Radi se, dakle, o afirmativnom određenju, primjerice navedenih šteta, koje se "osobito" smatraju ratnom štetom.

---

⁵ P.Klarić, op. cit. str. 59.

⁶ P.Klarić, op. cit. str. 63

Srećko Jelinić: "O naknadi štete prouzročenoj ratnim operacijama" Zakonitost (46) 1992. (dalje: S.Jelinić, op. cit.), str. 1339

Iz takvog zakonskog uređenja nedvojbeno proizlazi mogućnost da se i u drugim slučajevima utvrdi da nastala šteta ima karakter ratne štete⁷.

Takav pristup u svezi s određivanjem pojma ratne štete ne smatramo nedostatkom Zakona o odgovornosti za štetu RH, iako ima i takvih mišljenja, za razliku od onih koji smatraju da je upravo takav način definiranja ratne štete bio nužan s obzirom na prirodu stvari odnosno na različitost mogućih situacija.⁸

Neovisno o tome što će, s obzirom na takve zakonske odredbe, sudska praksa i nakon stupanja na snagu Zakona o odgovornosti za štetu RH, kao što je to činila i ranije, u nizu pojedinih slučajeva morati odlučivati radi li se o ratnoj šteti ili ne, suglasni smo s mišljenjem da će smjernice koje u svezi s time postavlja navedeni Zakon⁹ biti od odlučne važnosti i koristi prilikom odlučivanja o tom pitanju.

Opisanim definiranjem ratne štete, zakonodavac upućuje na moderna shvaćanja komparativnog zakonodavstva, a što je smatrao potrebnim naglasiti i u obrazloženju Konačnog prijedloga Zakona u kojem ističe:

"Komparativno pravo i pravna teorija, pri definiranju pojma ratne štete, odlučujućom okolnošću smatra prirodu štetne radnje kojom je ova šteta prouzročena. Ratnom štetom kvalificira se samo ona šteta koja je posljedica nekog ratnog čina ili je u izravnoj vezi s ratom. Pri tome se posebno izdvajaju ratne štete u užem smislu ili direktne ratne štete. To su štete koje nastaju kao posljedica korištenja sredstvima i metodama kojima se izvode ratne operacije kao što su bombardiranja, pokreti trupa, granatiranja itd. To su dakle štete prouzročene od ratnih operacija, odnosno ratnih djelovanja ili neprijateljstava. Ostale ratne štete, dakle one koje nisu prouzročene ratnim činom u spomenutom značenju, moraju biti u izravnoj uzročnoj vezi s ratom. Uzročna veza se mora dokazati u svakom konkretnom slučaju, pri čemu ona ne smije biti previše udaljena ili spekulativna."

Bitne odrednice navedenog shvaćanja i domašaja njegove primjene su, dakle, sljedeće:

a) Priroda štetne radnje kojom je šteta prouzročena odlučujuća je okolnost za kvalifikaciju pojma ratne štete.¹⁰

Takvo stajalište zauzima, a zauzimala je već i ranija sudska praksa.

Tako npr. prema odluci Vrhovnog suda Republike Hrvatske (dalje: Vrhovni sud RH ili VSRH uz odluke), Rev 2366/1995 od 20. veljače 1997. (objavljena u "Izboru odluka" broj 1/1997 sent. 17) u obrazloženju koje se, između ostalog navodi: "dakle, odlučujuća okolnost na osnovi koje određenu štetu možemo kvalificirati ratnom, priroda je štetne radnje kojom je prouzročena."

Isto tako i odluka Vrhovnog suda RH, Rev 197/2001 od 10. veljače 2004.

b) Ratnom štetom kvalificira se samo ona šteta koja je posljedica nekog ratnog čina ili je u **uzročnoj vezi s ratom**. S obzirom na karakter štetne radnje i intenzitet uzročne veze razlikuju se, dakle:

⁷ Zrinko Zrilić: "Odgovornost za ratnu štetu i štetu nastalu uslijed terorističkog akta" Hrvatska pravna revija br. 3., Inženjerski biro Zagreb (dalje: Z.Zrilić, op. cit.), str. 15

⁸ Z.Zrilić, op. cit. str. 16

⁹ Z.Zrilić, op. cit. str. 16

¹⁰ P.Klarić, op. cit. str. 65

1) ratne štete uzrokovane ratnim činom, koje čine skupinu ratnih šteta u užem smislu ili direktne ratne štete.¹¹

S obzirom na određenje pojma ratnog čina, takvim se štetama smatraju štete koje nastaju kao posljedica "korištenja sredstvima i metodama kojima se izvode ratne operacije" (kao što su bombardiranje, pokreti trupa, granatiranje, miniranja), dakle odnosne štete, koje su prouzročene ratnim operacijama, odnosno ratnim djelovanjima ili neprijateljstvima.¹²

Budući da je za određenje navedenih ratnih šteta u užem smislu odlučno pitanje određenja pojma ratnog čina, zakonodavac u obrazloženju Konačnog prijedloga Zakona smatra potrebnim naglasiti da je moderno komparativno zakonodavstvo, a i pravna doktrina napustila prvotnu klasičnu koncepciju koja je ratnim činom smatrala samo ono djelovanje izravno povezano s borbenim sukobom i to samo ako je do štete došlo za vrijeme trajanja vojne akcije i u granicama prostora na kojem se ta akcija odvijala (vojišna prostorija).

Prema modernim shvaćanjima (tzv. teorija ratnog čina na osnovi asimilacije) u pojam ratnog čina ulaze sve one radnje i događaji koji, premda u uskoj vezi s ratom, ipak nemaju izravnu vezu s pojedinim vojnim operacijama, nego se izjednačuju s ratnim činom po svojim učincima odnosno po općim okolnostima vremena i prostora određenog ratnim stanjem. Posebice se u tom kontekstu podrazumijevaju djelovanja izravno izazvana neredima i dezorganizacijom kao posljedicama ratnih događaja. Riječ je o inače deliktним ponašanjima koja prate pojave meteža, panike, egzodusa ili evakuacije, a smatra ih se ratnim činom ne po njihovom unutrašnjem karakteru, nego na osnovi općih okolnosti vremena i mjesta u kojima su ostvarena."

2) ostale ratne štete, što znači one ratne štete koje nisu prouzročene ratnim činom (u naprijed izloženom značenju pod a1) ali moraju biti u **izravnoj uzročnoj vezi s ratom**.

Uzročnu vezu s ratom treba dokazati u svakom konkretnom slučaju pri čemu ona ne smije biti previše udaljena.

c) Vrijeme i prostor nastanka štete važni su elementi za određivanje ratne štete.

Vremensko razdoblje koje je obuhvatio Zakon o odgovornosti za štetu RH, u svezi s predmetom svog reguliranja, ne ograničava mogućnost da se, izvan okvira predmeta tog Zakona, kao ratne štete obuhvate i one štete nastale izvan tih vremenskih granica.

U tom smislu suglasni smo s mišljenjem da je kao ratne štete potrebno obuhvatiti one štete koje su nastupile za vrijeme trajanja rata kao i one koje su nastale nakon okončanja ratnih operacija, a čija je pojava i nastanak u izravnoj uzročnopoljedičnoj vezi s odvijanjem rata¹³, a isto bi se moglo zaključiti i za štete vezane uz događaje koji su prethodili ratnim događanjima.

---

¹¹ P.Klarić, op. cit. str. 65

¹² Obrazloženje Konačnog prijedloga Zakona, str. 2

¹³ S.Jelinić, op. cit. str. 1338 - 1340

Prema odluci Rev 1410/2000 od 10. rujna 2003. "ocijenjeno je da se radi o ratnoj šteti kad je oštećeni ozlijeđen eksplozijom mine postavljene na prostoru na kojem su se ranije odvijale ratne operacije, a koju su postavile nadležne vojne vlasti s ciljem sprječavanja neprijateljskog napada."

Prostor uzrokovanja štete od bitnog je utjecaja na određenje ratne štete i najčešće sastavni dio kvalifikacije ratne štete, što proizlazi iz citiranih zakonskih odredaba Zakona o određivanju pojedinih slučajeva ratne štete i o presumpciji postojanja ratne štete (čl. 3. st. 1. i 2. Zakona o odgovornosti za štetu RH), a izričito to naglašava i zakonodavac u obrazloženju uz Konačni prijedlog Zakona, kako smo to već izložili u Toč. **b)**.

Podsjećamo s tim u svezi na napuštanje koncepcije koja je ratni čin vezivala za granice prostora na kojem se ta akcija odvijala, već se naprotiv obuhvaća vrijeme i prostor koji određuje ratno stanje.¹⁴

Sve izloženo treba, dakle, imati na umu i kad se radi o ratnim štetama prouzročenim ratnim činom i kad se radi o ostalim ratnim štetama koje nisu prouzročene ratnim činom, ali su u izravnoj uzročnoj vezi s ratom.

U više odluka Vrhovnog suda RH izražen je stav da se može raditi o šteti uzrokovanoj "ratnim operacijama ili pobunama" iako se u vrijeme štetnog događaja na tom području nisu vodile ratne operacije.

Navodimo razloge odluke Rev 3503/1993 od 29. studenog 1995. (objavljena u "Izboru odluka" 1/1996 sent. 67) u kojima se između ostalog navodi: "po ocjeni ovog revizijskog suda, "ratnim operacijama ili pobunama" iz citirane zakonske odredbe treba smatrati i sve one aktivnosti što su nesumnjivo i neposredno, za trajanja rata ili pobune, izazvane ratom ili pobunom, zbog čega se ne bi mogao prihvatiti kao pravilan zaključak nižestupanjskih sudova da se ne radi o šteti prouzrokovanoj ratnim operacijama ili pobunom, jer da iz provedenih dokaza ne proizlazi da su se u vrijeme štetnog događaja na području grada V. vodile ratne operacije ili da bi došlo do pobuna."

U ovoj odluci u primjeni je upravo čl. 931. ZOO koji se odnosi na ugovor o osiguranju, a izraženo stajalište primjenjivalo se i u slučajevima izvanugovorne odgovornosti za štetu.

Sudska praksa nije, međutim, uvijek bila ujednačena što će se vidjeti iz pojedinih odluka koje citiramo u daljnjem tekstu.

d) Zakon o odgovornosti za štetu RH u okviru **p r e d m e t a** svog reguliranja, u smislu svega izloženog, daje za ratnu štetu odnosno za njezino pojmovno određenje razrađene odrednice, obuhvaćajući i razlikujući pri tome ratne štete koje su posljedica ratnog čina i ostale ratne štete koje su u izravnoj uzročnoj vezi s ratnim operacijama odnosno, ratnim djelovanjima i neprijateljstvima, opisujući primjerice one štete koje se osobito smatraju ratnim štetama.

Međutim, u primjeni citiranog Zakona odnosno u ocjeni domašaja njegovih odredaba treba imati na umu upravo to da je prema čl. 1. Zakona predmet njegovog uređenja odgovornost za štetu koju su uzrokovali:

---

¹⁴ Obrazloženje Konačnog prijedloga Zakona, str. 3

- pripadnici hrvatskih oružanih i redarstvenih snaga,
- u vojnoj ili redarstvenoj službi ili u svezi s obavljanjem vojne ili redarstvene službe,
- tijekom Domovinskog rata od 17. kolovoza 1990. do 30. lipnja 1996. godine.

Prema čl. 2 istog Zakona Republika Hrvatska po općim pravilima o odgovornosti za štetu odgovara samo za onu štetu iz čl. 1. ovoga Zakona koja nema karakter ratne štete.

U praksi to znači da se odštetni zahtjevi mogu odnositi na štete ili na ratne štete koje nisu obuhvaćene predmetom reguliranja Zakona o odgovornosti za štetu RH.

Npr. štete koje su počinili pripadnici hrvatskih oružanih i redarstvenih snaga, ali ne u vojnoj ili redarstvenoj službi ili u svezi s obavljanjem te službe, zatim one ratne štete na koje se citirani Zakon ne odnosi s obzirom na predmet svog reguliranja, npr. ratne štete počinjene djelovanjem neprijateljskih snaga.

Međutim, neovisno o izloženom, opće odrednice Zakona o odgovornosti za štetu RH glede pojmovnog određenja ratne štete, načelno, mogu imati širu primjenu na području izvanugovorne odgovornosti za ratnu štetu, vodeći pri tom računa o okolnostima svakog konkretnog slučaja, a naročito o specifičnim pretpostavkama odgovornosti;

II.b/ Zakon o obveznim odnosima, kao što smo već uvodno istakli, u svezi s ugovorom o osiguranju, sadrži odredbe o štetama uzrokovanim ratnim operacijama i pobunama. Ne daje pri tome definiciju tih pojmova niti sadrži definiciju pojma ratne štete.

Prema odredbama čl. 931. ZOO, o osiguranju imovine, osiguratelj nije dužan naknaditi štete uzrokovane ratnim operacijama ili pobunama, osim ako je drugačije ugovoreno. Osiguratelj je dužan dokazati da je šteta uzrokovana nekim od tih događaja.¹⁵

Prema odredbama čl. 952. ZOO o osiguranju osoba, osiguratelj nije u obvezi isplatiti osiguranu svotu ako je smrt odnosno nesretni slučaj uzrokovan ratnim operacijama, ako što drugo nije ugovoreno.¹⁶

U svezi s isključenjem navedenih šteta iz osiguranja ističe se¹⁷ da takve odredbe nalazimo i u nizu drugih zakonodavstava (npr. francuskom, njemačkom, talijanskom,

¹⁵ Članak 931. ZOO u cijelosti glasi:

(1) *Osiguratelj nije dužan naknaditi štete uzrokovane ratnim operacijama ili pobunama, osim ako je drugačije ugovoreno.*

(2) *Osiguratelj je dužan dokazati da je šteta uzrokovana nekim od tih događaja*

¹⁶ Članak 952. ZOO u cijelosti glasi:

"(1) Ako je smrt osiguranika uzrokovana ratnim operacijama, osiguratelj, ako što drugo nije ugovoreno, nije dužan isplatiti korisniku osiguranu svotu, ali je dužan isplatiti mu matematičku rezervu iz ugovora.

(2) Ako nije što drugo ugovoreno, osiguratelj se oslobađa obveze iz ugovora o osiguranju od nesretnog slučaja, ako je nesretni slučaj uzrokovan ratnim operacijama."

¹⁷ Vilim Gorenc: Zakon o obveznim odnosima s komentarom, Zagreb 1998. (dalje: V.Gorenc, op. cit.), str. 1187

austrijskom). Obrazlaže se to time da su štete koje su uzrokovane ratnim operacijama i pobunama redovito velike i masovne za čiju naknadu sredstva većine osiguratelja nisu dovoljna.¹⁸

Komentatori Zakona o obveznim odnosima u svezi s odredbama čl. 931. i čl. 952. ZOO ističu dispozitivnost tih odredaba u tom smislu da se ugovorom mogu obuhvatiti i navedeni rizici ali navode i primjere u kojima odredbe općih uvjeta osiguranja pojedinih osiguratelja daju širu mogućnost tumačenja navedenih pojmova ili proširuju osnove isključenja.¹⁹

Tako se npr. za osiguranje imovine isključuju rizici "pobuna, nemira i sličnih oružanih akcija".

Za slučaj osiguranja života isključena je obveza osiguratelja ako je smrt osiguranika nastupila zbog "ratnih i s ratom sličnih događaja".

Citiraju se i Opća pravila za osiguranje osoba od posljedica nesretnog slučaja. Zajednice osiguranja imovine i osoba "Croatia" (iz 1975. g.) kojima su isključene obveze osiguratelja ako je nesretni slučaj nastao zbog ratnih događaja ili aktivnog učešća u oružanim akcijama.

Sukladno tome razlikuju se ratni rizici u užem smislu i ratni rizici u širem smislu.²⁰

Navodi se i to da se isključenje obveze osiguratelja (u svezi s odredbama čl. 931. ZOO) odnosi kako na štete koje su neposredno uzrokovane ratnim operacijama i pobunama tako i na one štete koje su uzrokovane ostvarenjem rizika koji je obuhvaćen osiguranjem, ukoliko se ostvarenje tog rizika može pripisati ratnim operacijama ili pobunama. Tako npr. osiguratelj neće biti obvezan, temeljem osiguranja od požara, isplatiti naknadu za izgorjelu nekretninu ako se požar može pripisati ratnim operacijama.²¹

Iznosi se, međutim i to da citirane odredbe Zakona o obveznim odnosima ne govore o ratnoj šteti već o šteti uzrokovanoj ratnim operacijama, što je najuži pojam ratne štete pa da stoga osiguratelj da bi se oslobodio obveze mora dokazati da je šteta uzrokovana nekim od događaja koji pripadaju u sklop ratnih operacija.²²

Stajališta koja je sudska praksa zauzimala u primjeni čl. 931. ZOO pokazuju da se bavila određivanjem pojma ratnih operacija i pobuna.

Sudska praksa, a što je vidljivo, iz naprijed citirane odluke Vrhovnog suda Rev 3503/1993 (Točka II.a/ pod c), susrela se pri tome s većinom izloženih pitanja, odlučujući o užem ili širem tumačenju pojedinih događaja, o izjednačavanju određenih događaja s predviđenim rizicima, o postojanju uzročne veze i dr.

---

¹⁸ V.Gorenc, op. cit. str. 1187

¹⁹ V.Gorenc, op. cit. str. 1215

Borislav T. Blagojević, Vrleta Krulj: Komentar Zakona o obligacionim odnosima II. (dalje: B.Blagojević, V.Krulj, op. cit.), str. 503. i 541

Slobodan Perović, Dragoljub Stojanović: Komentar Zakona o obligacionim odnosima (dalje: S.Perović, D.Stojanović, op. cit.), str. 855 i 918

²⁰ B.Blagojević, V.Krulj, op. cit. str. 502. i 503

²¹ S.Perović, D.Stojanović, op. cit. str. 855

²² Petar Klarić: Ratne štete i štete nastale zbog akata nasilja ili terora te prilikom javnih demonstracija, Informator, broj 4241, str. 17

Tako prema odluci Županijskog suda u Dubrovniku, Gž 97/1993 (objavljena u "Izboru odluka" 1994 sent. 254) "pod "ratnim operacijama ili pobunama" iz čl. 931. ZOO treba smatrati i sve one aktivnosti što su nesumnjivo i neposredno, za trajanja stanja rata ili pobune, izazvane ratom ili pobunom, među koje aktivnosti svakako spadaju akti diverzija i sabotaza, ali i akti zastrašivanja (terora) počinjeni u ratne odnosno pobunjeničke ciljeve ili s tim ciljevima u vezi te s političkim nakanama."

U obrazloženju te odluke navodi se:

"Nije sporno da je tužitelj automobil 26.II.1992.g. uništen eksplozivnom napravom. Po pravnom poimanju ovoga drugostupanjskog suda, pod "ratnim operacijama ili pobunama" iz čl.931. Zakona o obveznim odnosima treba smatrati i sve one aktivnosti što su nesumnjivo i neposredno, za trajanja stanja rata ili pobune, izazvane ratom ili pobunama, među koje aktivnosti svakako spadaju akti diverzija i sabotaza, ali i akti zastrašivanja (terora) počinjeni u ratne odnosno pobunjeničke ciljeve ili s tim ciljevima u vezi s političkim nakanama. Pod izrazom "operacija" zakonodavac, naime, očigledno nije podrazumijevao samo djelatnost velikih vojnih postrojbi (armija i čitavih frontova odnosno bojišnica), kako bi se to uskom jezičnom interpretacijom moglo shvatiti, nego je sigurno podrazumijevao i sve one ratom i pobunama (revolucije, državni udari s posljedicama građanskog rata, politički nemiri širih i pogubnijih razmjera i sl.) nužno izazvane destruktivne djelatnosti. Svakako, u nastavku postupka pred prvostupanjskim sudom valja zatražiti od Policijske uprave D. obavijest o relevantnim ratnim zbivanjima koncem veljače 1993.g., te da li se u međuvremenu došlo do novih spoznaja o štetnom događaju. Treba, naime, imati na umu da i teritoristički akti, iz razloga već navedenih, u određenom trenutku, kad dostignu određeni stupanj brojnosti, učestalosti i istovjetnosti u cilju, mogu postati ili se tretirati ratnim operacijama pa o tome sud mora steći nedvojbenu spoznaju."

U odluci Vrhovnog suda RH, Rev 1613/1993 od 2. svibnja 1996. (objavljena u "Izboru odluka" 2/1996 sent. 32) u razlozima se, između ostalog navodi:

"Predmet spora je zahtjev tužitelja za naknadu štete koja mu je nastala otuđenjem njegova osobnog automobila. Sporno je pitanje je li tuženik odgovoran da tužitelju naknadi nastalu štetu. U provedenom parničnom postupku sud prvog stupnja je utvrdio, a sud drugog stupnja prihvatio utvrđenje: - da je tužitelj kao pripadnik bivše JNA na parkiralištu luke početkom osmog mjeseca 1991. ostavio predmetni automobil; - da je dana 16. IX. 1991. tužitelj napustio jedinice JNA, ali vozilo nije "mogao dići" iz luke; - da je nakon odlaska bivše JNA evidentirano da nedostaje osobni automobil, vlasništvo tužitelja. S obzirom na ovako iznesena utvrđenja, koja u ovoj fazi postupka nisu više sporna, sud je odbio zahtjev tužitelja za naknadu štete za nestali automobil. Ovaj zahtjev tužitelj postavlja s naslova ugovora o kombiniranom osiguranju motornog vozila, a sud izražava stav da je šteta koju je tužitelj pretrpio "uzrokovana upravo ratnim operacijama", da "je posljedica rata", a osiguravatelj da nije dužan naknaditi tužitelju takvu štetu. Iznesen pravni stav sudova prihvaća i ovaj revizijski sud iz razloga koji slijede. U smislu odredbe iz čl. 931. Zakona o obveznim odnosima ("Narodne novine", br. 53/91, 73/91, u daljnjem tekstu: ZOO), osiguravatelj nije dužan nadoknaditi štete uzrokovane ratnim operacijama ili pobunama osim ako je drugačije ugovoreno, ali je njegova dužnost dokazati da je šteta uzrokovana ratnim operacijama ili pobunom. I prema uvjetima za kombinirano osiguranje motornih vozila osiguravatelj nije u obvezi naknaditi štetu koja je nastala uslijed ratnih operacija, pobuna, nemira i sličnih oružanih akcija (čl. 5. st. 1. toč. 17. Uvjeta za kombinirano osiguranje motornih vozila). Te odredbe prema stanovištvu ovog suda obuhvaćaju sve djelatnosti koje su u neposrednoj vezi sa stanjem rata ili pobune. Izraz "ratne

operacije" ne odnosi se samo na djelatnost vojnih postrojbi, "pobuna" nisu samo revolucije, državni udar ili određeni politički nemiri s ozbiljnim posljedicama, već sve djelatnosti koje se događaju mimo postojećega ustavnog uređenja i koje su usmjerene na rušenju tog uređenja". Stoga je relevantno stanje u vezi s "ratnom operacijom ili pobunom", kako to zakon navodi, odnosno "ratnih operacija, pobuna, nemira i sl. oružanih akcija", kako to navode uvjeti za kombinirano osiguranje motornih vozila, vrijeme i mjesto gdje se sve to događa. S obzirom na vrijeme kada je otuđen automobil tužitelja (kolovoz 1991. - 4. siječnja 1992.), vrijeme kada je sama luka bila pod "okupacijom neprijateljske vojske i nedostupna hrvatskim civilnim i vojnim vlastima", kako to određeno navodi sud drugog stupnja, i to sve do "4. siječnja 1992. kada je okupatorska vojska bila primorana napustiti Split", a kada je i evidentirano otuđenje osobnog automobila tužitelja, valjan je stav suda da je otuđenje i nestanak vozila tužitelja vezan za "ratne operacije ili pobune" koji su se u to vrijeme događale u gradu i na području luke."

U razlozima već citirane odluke Vrhovnog suda RH, Rev 3503/1993 od 29. studenog 1995. (objavljena u "Izboru odluka" 1/1996 sent. 67) ističe se da je "tužitelj u tužbi naveo da je od nepoznate osobe postavljena eksplozivna naprava na parkiralištu u V. dana 1. siječnja 1992.g. oko 22,00 sata i ponovno dana 2. siječnja 1992.g. oko 19,45 sati, kojom prilikom je uništen njegov osobni automobil. Nadalje se navodi stajalište revizijskog suda da "ratnim operacijama ili pobunama" iz citirane zakonske odredbe treba smatrati i sve one aktivnosti što su nesumnjivo i neposredno, za trajanja rata ili pobune, izazvane ratom ili pobunom, zbog čega se ne bi mogao prihvatiti kao pravilan zaključak nižestupanjskih sudova da se ne radi o šteti prouzrokovanoj ratnim operacijama ili pobunom, jer da iz provedenih dokaza ne proizlazi da su se u vrijeme štetnog događaja na području grada V. vodile ratne operacije ili da bi došlo do pobuna."

U razlozima odluke Vrhovnog suda RH, Rev 3428/1993 od 12. travnja 1995. (objavljena u "Izboru odluka" 1/1996 sent. 67) navodi se sljedeće:

"Predmet prijepora u ovoj parnici predstavlja zahtjev tužitelja kao osiguranika da mu tuženik kao osiguratelj, na temelju ugovora o osiguranju tužiteljevog stambenog objekta od rizika požara i nekih drugih opasnosti (dobrovoljno imovinsko osiguranje) naknadi štetu nastalu na osiguranoj imovini dana 26. srpnja 1992.g. djelovanjem eksplozije eksplozivne naprave postavljene u garaži tužiteljeva susjeda. Temeljno prijeporno pitanje u ovoj parnici tiče se prigovora tuženika da je tužitelju šteta nastala u svezi s ratnim operacijama ili pobunama, dakle nastupanjem rizika za koji je, prema odredbama čl. 931. Zakona o obveznim odnosima ("Narodne novine", broj 53/91), isključena odgovornost osiguratelja za naknadu takve štete. Prvostupanjski sud je ocijenio ovaj prigovor neosnovanim jer da tuženik nije dokazao da je šteta uzrokovana ratnim operacijama i pobunama, te je slijedom toga prihvatio tužbeni zahtjev. Okolnost koju drugostupanjski sud navodi kao opće poznatu, da prije izbivanja oružane pobune u Republici Hrvatskoj, na području S. gdje je šteta nastala, nije bilo slučajeva miniranja kuća, sama po sebi ne može predstavljati temelj za zaključak da se u konkretnom slučaju radi o radnji koja je u svezi s oružanom pobunom, već ta okolnost može predstavljati samo indicijalnu činjenicu koja tek zajedno s drugim činjenicama istog kvaliteta može dati visok stupanj vjerojatnosti za zaključak da je konkretno nastala šteta posljedica oružane pobune ili ratnih operacija. Prvostupanjski sud nije raspravio i utvrdio okolnosti događaja, pa nije niti imao temelja zaključiti da tuženik nije dokazao da je događaj uzrokovan ratnim operacijama ili pobunom. Radi pravilne primjene materijalnog prava sud je u svakom slučaju trebao od policijske uprave zatražiti podatke o rezultatima očevida, kojeg su u svezi nazočnog događaja,

sasvim izvjesno, obavili djelatnici unutarnjih poslova, te pribaviti podatke o brojnosti i načinu izvršenja terorističkih radnji na području S. u vrijeme kada se je predmetni događaj zbio, a zatim ocijeniti je li šteta uzrokovana tužitelju posljedica oružane pobune, pri čemu treba imati u vidu da i terorističke akcije, bez obzira tko ih vrši, mogu imati značaj ratnih operacija odnosno pobune."

Odluka Vrhovnog suda RH, Rev 1524/1994 od 17. travnja 1996. (objavljena u "Izboru odluka" 1/1997 sent. 24A) zauzima stajalište, da je šteta izazvana ratnim operacijama i pobunama u sljedećim okolnostima:

"Tužitelji u ovom slučaju potražuju od tužene naknadu štete na temelju tzv. proširenog obveznog osiguranja kojeg je zaključio njihov prednik pok. K. P. Štetni događaj se dogodio tako što je pok. K. P. upravljajući osobnim vozilom 9. listopada 1991. godine, vraćajući se od svoje kuće nepažnjom nagazio na protutenkovsku minu i poginuo. Tužitelji smatraju da navedena nezgoda nema nikakve veze s ratnim operacijama ili pak pobunama u smislu čl. 931. st. 1. Zakona o obveznim odnosima ("Narodne novine", br. 53/91, 73/91, 3/94, dalje ZOO). U prvostupanjskom postupku je, međutim, utvrđeno da je pok. P. K. za postavljanje protutenkovske mine na cesti znao, da su ih postavili pripadnici HV, da su mine bile postavljene na asfaltnu cestu, pokrivene pijeskom, postavljene u "cik-cak" redovima, tako da se osobnim automobilom pažljivo vozeći moglo proći. Utvrđeno je, također, da je pok. K. P. bio pripadnik HV, a za vrijeme tih poznatih ratnih događaja na tom području bio je na drugom borbenom položaju, da je on vozeći između mina, čiji je raspored znao, došao do kuće, ali kada je krenuo natrag na položaj, bio je nepažljiv i naletio je na zadnju minu postavljenu na tom dijelu ceste, prednjim desnim kotačem nakon što je mina eksplodirala, pa je došlo do štetnog događaja. Mine su na tom dijelu ceste bile postavljene petnaestak dana prije navedene nesreće radi osiguranja od neprijateljskog prodora. Iz tih činjeničnih utvrđenja i po ocijeni ovog revizijskog suda proizlazi da je pravilan zaključak nižestupanjskih sudova da je sporna šteta uzrokovana ratnim operacijama i da tužena nije dužna naknaditi štetu tužiteljima na temelju odredbe čl. 931. ZOO."

U razlozima odluke Vrhovnog suda RH, Rev 1036/2001 od 10. srpnja 2001. (objavljena u "Izboru odluka" 1/2002 sent. 73) u razlozima se navodi: "Predmet spora u ovoj parnici predstavlja zahtjev tužiteljice kao osiguranika da joj tuženica kao osiguratelj, temeljem zaključenog ugovora o kasko osiguranju, naknadi štetu koja joj je nastala otuđenjem njenog osobnog automobila. Temeljno prijeporno pitanje u ovoj parnici tiče se prigovora tuženice da je tužiteljici šteta nastala u svezi s ratnim operacijama ili pobunama, tj. nastupanjem rizika za koji je prema odredbama čl. 931. Zakona o obveznim odnosima ("Narodne novine" br. 53/91, 73/91, 3/94, 7/96 i 112/99 – u daljnjem tekstu ZOO) i čl. 18. toč. 15. Pravila za osiguranje automobilskog kaska, isključena odgovornost osiguratelja za naknadu takve štete, a prijeporna je u revizijskom stadiju postupka i visina štete. Nižestupanjski sudovi prihvatili su tužbeni zahtjev, ocjenjujući prigovor tuženice neosnovanim, izražavajući stav da je šteta koju je pretrpjela tužiteljica "uzrokovana upravo krađom osobnog automobila", da je posljedica krađe, pa da je stoga osiguratelj dužan nadoknaditi štetu tužiteljici prema odredbama čl. 15. toč. 13. Pravila za osiguranje automobilskog kaska. Pogrešan je pravni pristup predmetu spora, radi čega sud prvog stupnja nije raspravio i utvrdio sve pravne relevantne okolnosti konkretnog događaja, pa nije niti imao temelja zaključiti da otuđenje, odnosno nestanak osobnog automobila tužiteljice uopće nije vezan uz "ratne operacije ili pobune", koje su se u to vrijeme (17.09.1991. godine) događale u Gradu Drnišu. U smislu odredbi iz čl. 931. ZOO, osiguratelj nije dužan nadoknaditi štete uzrokovane ratnim operacijama ili pobunama, osim ako je drugačije

ugovoreno, ali je njegova dužnost dokazati da je šteta uzrokovana ratnim operacijama ili pobunama. I prema Pravilima za osiguranje automobilske kasko, osiguratelj nije u obvezi nadoknaditi štetu koja je nastala uslijed ratnih operacija ili pobuna (čl. 18. toč. 15. Pravila za osiguranje automobilske kasko). S obzirom na vrijeme kada je otuđen osobni automobil tužiteljice (između 16.09.1991. i 18.09.1991. godine), tj. vrijeme kada je upravo na Grad Drniš topovima, granatama i sl. izvršen napad neprijateljske vojske i njegova privremena okupacija od 16. rujna 1991. godine do 05. kolovoza 1995. godine (list 67 spisa), obzirom na tužbene navode tužiteljice da je predmetni automobil otuđen od "četničke bande" i preregistriran na beogradsku registraciju (BG 210-089), kao i obzirom na potvrdu tadašnjeg Ministarstva unutrašnjih poslova Republike Srbije u Beogradu od 21. veljače 1992. godine da je upravo tužiteljica otuđila predmetni automobil J.S.P. iz Beograda, te rješenje Komisije za popis, procjenu ratne štete Općine Drniš od 11. prosinca 1992. godine kojim je utvrđena i visina nastale ratne štete na predmetnom automobilu u iznosu od 18.000,00 DEM u protivvrijednosti tadašnjih HRD, pogrešan je stav nižestupanjskih sudova da nestanak automobila tužiteljice nije vezan za "ratne operacije ili pobune".

Prema odluci Vrhovnog suda RH, Rev 119/1997 od 28. siječnja 1998. (objavljena u "Izboru odluka" 1/1998 sent. 50) "nižestupanjski sudovi su utvrdili da je pok. otac, suprug i sin tužitelja I.Č. poginuo u prometnoj nezgodi u studenom 1991. godine kao suvozač u vozilu osiguranom kod I-tuženice, u sudaru s neregistriranim vozilom, a oba su se kretala sredinom ceste i ugašenih svjetala zbog opasnosti od neprijateljskih napada. Revidentica tvrdi da je šteta uzrokovana ratnim operacijama, pa da je u smislu čl. 931. Zakona o obveznim odnosima ("Narodne novine", br. 53/91, 73/91, 3/94, 7/96 i 91/96, dalje ZOO) isključena njena odgovornost kao osiguravatelja vozila u kojem je stradao otac, suprug i sin tužitelja. Sudovi su pravilno ocijenili da je šteta posljedica nepropisne vožnje obaju vozača sudionika prometne nezgode, jer su se kretali sredinom ceste s ugašenim svjetlima u noćnim uvjetima, te da nije uzrokovana ratnim operacijama."

U odluci Rev 1070/1998 od 27. prosinca 2001. (objavljena u "Izboru odluka" 2/2002 sent. 60) zauzeto je stajalište da "smrt osiguranika nije uzrokovana ratnim operacijama kad je on stradao naišavši na minu nakon završetka ratnih operacija."

U razlozima se navodi: "Tuženica (osiguratelj) opravdavajući reviziju ponavlja ranije izrečeni pravni stav da je u konkretnom slučaju trebalo primijeniti čl. 952. st. 2. Zakona o obveznim odnosima ("NN" br. 53/91, 73/91, 3/94, 7/96 i 112/99), prema kojem se osiguravatelj oslobađa obveze iz ugovora o osiguranju od nesretnog slučaja, ako je nesretni slučaj uzrokovana ratnim operacijama i ako nije što drugo ugovoreno. Osim toga, tuženica ističe da je oštećenik s obzirom da je stanovao na području gdje je bila crta razdvajanja znao odnosno morao znati, gdje se nalaze minirana područja, pa je na sebe preuzeo rizik kada se sa svojim traktorom kretao takvim područjem i nagazio na minu koja ga je usmrtila, jer da nije bilo za očekivati da dva mjeseca poslije oslobodjenja sva minirana područja budu označena trakama. Suprotno gore istaknutom pravnom stajalištu nižestupanjski sudovi nalaze da je nastupio osigurani slučaj, te da se tuženica ne može osloboditi ugovorne obveze na temelju čl. 9. toč. 3. Općih uvjeta za osiguranje osoba od posljedica nesretnog slučaja. Naime, utvrđeno je da je pok. M.Ž. poginuo 11. listopada 1995. godine kada je traktorom na poljskom putu aktivirao protupješačku minu. Također je nesporno da je pok. M.Ž. radio u poduzeću "S." d.d. P. u kojem je bio osiguran policom za kombinirano kolektivno osiguranje za slučaj smrti na svotu od 110.000,00 kn za razdoblje od 25. ožujka 1995. do 25. ožujka 1996. godine. Prema odredbi čl. 9. st. 1. toč. 3. Općih uvjeta tuženice za osiguranje osoba od posljedice nesretnog slučaja - koji su sastavni dio

ugovora o osiguranju - osiguratelj je isključen u cijelosti od svoje obveze, ako je nesretan slučaj nastao uslijed ratnih događaja, neprijateljskih i ratu sličnih radnji, građanskog rata, revolucije, pobune, ustanka, ili građanskih nemira koje nastanu iz takvih događaja, sabotaze ili terorizma počinjenog iz političkih pobuda, nasilja ili drugih sličnih događaja u kojima je sudjelovao osiguranik. Slijedom gore navedenog, okolnost što je šteta uzrokovana minsko-eksplozivnim sredstvom, sama za sebe ne daje dovoljno elemenata za zaključak da se radi o ratnoj šteti (kako tvrdi revidentica), kao šireg pojma koji isključuje isplatu osigurane svote, već to određuju konkretne okolnosti samog događaja. Kako su nižestupanjski sudovi utvrdili, a koja utvrđenja ni revizijski navodi ne mogu dovesti u sumnju da se nesretni slučaj zbilo dva mjeseca nakon prestanka ratnih događanja u području P. i cijele B. (koja je oslobođena u kolovozu mjesecu 1995. godine) da se oštećenik svojim traktorom kretao poljskim putem, da osobno nije postavljao mine, te da na samom putu nije bilo označeno da je miniran, za zaključiti je da nesretni slučaj nije uzrokovan ratnim događajem u kojem je sudjelovao osiguranik. Stoga su nižestupanjski sudovi pravilno zauzeli stajalište da se u konkretnom slučaju nisu ostvarile pretpostavke koje oslobađaju osiguratelja obveze iz ugovora o osiguranju od nesretnog slučaja u smislu čl. 952. st. 2. ZOO, a niti one navedene u čl. 9. st. 1. toč. 3. Općih uvjeta za osiguranje od posljedica nesretnog slučaja (nezgode). S obzirom da je dakle oštećenik smrtno stradao nesretnim slučajem, a to je svaki iznenadni i od volje osiguranika neovisni događaj (čl. 5. Uvjeta), te budući da mu se ne može pripisati ni namjera, kao osnova isključenja u smislu toč. 6. čl. 9. Uvjeta, to su sudovi pravilno primijenili materijalno pravo kada su prihvatili tužbeni zahtjev i supruzi tužitelja kao korisniku osiguranja prema sklopljenom ugovoru dosudili osiguranu svotu."

U svezi s izloženim treba naglasiti da je uzročnu vezu između štete i ratnog događaja uvijek potrebno dokazati.

III. POJEDINI SLUČAJEVI ODREĐIVANJA RATNE ŠTETE

Kao što smo već isticali, u sudskoj praksi, u nizu predmeta na temelju okolnosti svakog konkretnog slučaja, trebalo je cijeliti da li se radi o šteti koja ima karakter ratne štete, što je bilo od odlučnog utjecaja za daljnje pitanje odgovornosti za štetu.

Pri tome su se mogli uočiti slučajevi i događaji koje možemo ocijeniti kao karakteristične u svezi s određivanjem pojma ratne štete prvenstveno zbog njihove brojnosti, a zatim i zbog određenih okolnosti koje se odnose npr. na vrstu štetne radnje, pitanje uzročne veze i dr.

U svezi s time u nastavku govorimo o šteti uzrokovanoj aktom terora ili nasilja, i o šteti uzrokovanoj u prometnim nezgodama, a sve vezano uz pitanje radi li se o šteti koja ima pravni značaj ratne štete ili ne.

U nizu citiranih odluka tužbeni zahtjevi temelje se upravo na ugovoru o osiguranju, međutim, navodimo i neke odluke u kojima to nije slučaj, jer nam se čini, kako smo to uvodno već istakli, da izložena stajališta mogu biti od koristi i u primjeni odredaba o osiguranju.

III/a) Šteta nastala **aktom terora i nasilja**, može pod određenim pretpostavkama, imati pravni karakter ratne štete.

S obzirom da govorimo o situaciji u Hrvatskoj, to nesumnjivo proizlazi iz činjenice da su se akti terora i nasilja javljali u isto vrijeme ili su neposredno prethodili ili se nastavljali na ratna zbivanja.

Tako prema jednom mišljenju, "u začecima opstojnosti hrvatske države i državnosti, oružani napadi su se kvalificirali kao teroristički akti upereni na unutrašnju sigurnost i stabilnost u Hrvatskoj. Nedvojbeno je kako su mnoge izolirane, odvojene i međusobno nepovezane operacije, pa i uz uporabu oružane sile, u samom početku imale značajke akata kojih je cilj ugrožavanje unutarne sigurnosti i reda u državi Hrvatskoj. No onog trenutka kad su postale sastavnim dijelom jedne cjelovite i vanjske politike uperene na ostvarivanje (ratnog) cilja protiv druge suverene, kasnije i međunarodno priznate države (konkretno Hrvatske), koja se sastojala u potiskivanju državne vlasti s određenih područja (vojnim osvajanjem odnosno područja), one su izgubile značajke terorističkih napada."²³

Zakonodavac, prilikom donošenja Zakona o odgovornosti za štetu uslijed terorističkih akata, također, naglašava da se "agresija na Republiku Hrvatsku najočitije manifestirala u vidu umišljajnih fizičkih napada na život i tjelesni (te psihički) integritet ljudi kao i uništavanje, oštećivanje te oduzimanje imovine fizičkih i pravnih osoba."

Sve posljedice takvih akata ne predstavljaju u pravnom smislu ratnu štetu samom činjenicom "što su počinjeni u vremenskom i prostornom kontekstu ratnog stanja."²⁴

Upravo stoga javlja se pitanje razlikovanja ratnih šteta i šteta uzrokovanih terorističkim aktima koji nemaju karakter ratne štete.

Donošenje Zakona o odgovornosti za štetu uslijed terorističkih akata istovremeno sa Zakonom o odgovornosti za štetu RH, ponovno je potaknulo raspravu od ranije prisutnog pitanja tog razgraničenja²⁵.

Nakon donošenja citiranih zakona uslijedile su i kritičke primjedbe na nepreciznost definicija pojmova²⁶ i na teškoće koje mogu nastati u sudskoj praksi u razgraničenju šteta uzrokovanih djelovanjima koja imaju značaj terorističkog akta od onih koja uzrokuju ratnu štetu.²⁷

---

²³ S.Jelinić, op. cit. str. 1341

²⁴ Konačni prijedlog Zakona o odgovornosti za štetu nastalu uslijed terorističkih akata i javnih demonstracija, obrazloženje, str. 2

²⁵ S.Jelinić, op. cit. str. 1341

P.Klarić, op. cit. str. 73

I.Crnić, op. cit. str. 127

²⁶ Prema članku 1. st. 1. i 2. Zakona o odgovornosti za štetu uslijed terorističkih akata i javnih demonstracija:

"(1) Ovim se Zakonom uređuje odgovornost za štetu počinjenu aktima terora i drugim aktima nasilja poduzetim s ciljem teškog narušavanja javnog reda zastrašivanjem i izazivanjem osjećaja nesigurnosti građana te uslijed demonstracija i drugih oblika masovnog izražavanja raspoloženja na javnim mjestima (u daljnjem tekstu: šteta).

(2) U smislu ovoga Zakona terorističkim aktom smatra se osobito akt nasilja izvršen u pravilu iz političkih pobuda s ciljem izazivanja straha, užasa i osjećaja osobne nesigurnosti građana."

²⁷ Z.Zrilić, op. cit. str. 21

Darko Butorović: "Odgovornost za štetu Republike Hrvatske", Informator broj 5104, str. 7

Odgovarajući na slične primjedbe prilikom donošenja, kako Zakona o odgovornosti za štetu RH, tako i Zakona o odgovornosti za štetu uslijed terorističkih akata, zakonodavac ih je otklonio i u jednom i u drugom slučaju, ističući, u bitnome, u svezi s pitanjem razgraničenja, da to nije moguće "zakonom na taksativan način urediti" što znači da je u svakoj situaciji potrebno cijeliti okolnosti pojedinog slučaja.

U okviru ovog rada, štete uzrokovane aktima terora i nasilja razmatramo sa stajališta pojmovnog određenja ratne štete, ne ulazeći u potpunije razmatranje odredaba Zakona o odgovornosti za štetu uslijed terorističkih akata.

Međutim, smatramo potrebnim istaći, da ratne štete nisu predmet reguliranja tog Zakona, što, također, naglašava i zakonodavac u obrazloženju prilikom donošenja navedenog Zakona.

U svezi s pitanjem razgraničenja i pravne kvalifikacije određenog djelovanja odnosno štete čini nam se korisnim uputiti na onaj dio u obrazloženja, prilikom donošenja tog Zakona, u kojem je naglašeno: "da se jedna te ista šteta uzrokovana nasiljem kao svojom bitnom odrednicom (npr. oštećenje ili uništenje kuće uslijed podmetnute eksplozivne naprave, palež, pljačka i sl.) može trojako pravno kvalificirati odnosno može imati pravni karakter:

a) klasičnog građanskog (civilnog) imovinskog delikta – kao štetne radnje koja se može počinuti različitim sredstvima (uključivo vatrenim oružjem, eksplozivnim sredstvima itd.) te iz različitih pobuda (osveta, utjerivanje dugova, mafijaški obračun i sl.) u vrijeme mira ali i za trajanja ratnog stanja. Na odgovornost za ovu vrstu šteta primjenjuju se opća pravila obveznog prava o deliktnoj odgovornosti štetnika odnosno odgovorne osobe, a naknada se određuje i dosuđuje za sve vidove i za ukupni obujam štete (tzv. integralna naknada) bez ograničenja.

b) specifičnog građansko pravnog delikta – uobičajeno označenog kao akt terorizma ili nasilja, te nasilja u svezi s javnim demonstracijama i manifestacijama, koji akti također mogu biti počinjeni i u vrijeme rata, a da pri tome ne poprimaju karakter ratne štete. U pogledu ovih šteta, odgovornost je propisana specijalnim odredbama koje pripadaju kompleksu građanskog odštetnog prava, bilo kao sastavni dio zakona koji uređuju materiju opće odštetne odgovornosti, bilo u formi posebnog zakona. Za sve vrste šteta uobičajen je režim objektivne odgovornosti države, a naknađuju se samo štete zbog smrti odnosno povrede tijela i zdravlja građana do određenog limitiranog iznosa, na principima pravičnosti i solidarnosti.

c) ratne štete u pravom smislu riječi – kao štete u izravnoj uzročnoj vezi s ratnim činom koje se uobičajeno objašnjavaju posljedicom izvanrednog događaja (više sile) a ne lošeg funkcioniranja vojnoobrambenog sustava države, zbog čega vrijedi temeljno pravilo neodgovornosti države za ratnu štetu, sasvim neovisno o tome je li štetu počinila tuđa ili vlastita vojska. Bez posebnih propisa internog prava koji se u toj materiji mogu (ali i ne moraju) donijeti, odgovornost države za ovu vrstu štete ne proizlazi ni iz općih načela građanskog odnosno upravnog prava, a niti iz međunarodnog prava odnosno općih principa pravnog poretka."²⁸

To znači da u svim onim slučajevima u kojima se utvrdi da šteta nastala uslijed terorističkog akta ima pravni značaj ratne štete na takvu se štetu ne primjenjuju odredbe Zakona o odgovornosti za štetu uslijed terorističkih akata već se prosuđuje (pitanje odgovornosti, popravljanja i dr.) po propisima koji se odnose na ratnu štetu.

---

²⁸ Konačni prijedlog Zakona o odgovornosti za štetu nastalu uslijed terorističkih akata i javnih demonstracija, obrazloženje, str. 2

Sudska se praksa vrlo često susretala s pitanjem ocjene karaktera štete uzrokovane aktima terora i nasilja, npr. podmetanjem eksploziva.

Niz takvih odluka citirali smo u Točki II.b/ upravo u svezi s primjenom čl. 931. i čl. 952. ZOO-a.

Podsjećamo u svezi s time da u nizu revizijskih odluka Vrhovni sud RH, u onim slučajevima u kojima smatra da treba cijeliti da li je šteta posljedica ratnih operacija ili pobuna polazi od pravnog shvaćanja "da i terorističke akcije, bez obzira tko ih vodi mogu imati značaj ratnih operacija ili pobuna."

To je istaknuto npr. u razlozima odluke Rev 3428/1993 od 12. travnja 1995. (objavljena u "Izboru odluka" 1/1996 sent. 67).

Ponavljamo da prema odluci Rev 3503/1993 od 29. studenog 1995. (objavljena u "Izboru odluka" 1/1996 sent. 67) pod ratnim operacijama ili pobunama "treba smatrati i sve one aktivnosti što su nesumnjivo i neposredno za trajanja stanja rata ili pobune izazvane ratom ili pobunom (kao npr. diverzije, zastrašivanja i sl.), a koje su počinjene u ratne odnosno pobunjeničke ciljeve ili s tim ciljevima u svezi s političkim nakanama."

III/b) Prometna nezgoda u kojoj sudjeluje vojno vozilo i pripadnici oružanih snaga (najčešće kao vozači) i povodom koje nastaju štetne posljedice često iziskuje odgovor na pitanje da li nastala šteta ima karakter ratne štete.

Prema stajalištima sudske prakse okolnost da je vozilo uništeno u prometnoj nezgodi "sama po sebi ne isključuje ratnu štetu" (VSRH, Rev 2796/1995 od 20. srpnja 1997.).

Prema odluci Vrhovnog suda RH, Rev 41/2004 od 21. siječnja 2004. "značenje ratne štete može imati i šteta prouzročena u prometnoj nezgodi ukoliko se s obzirom na vrijeme i mjesto nastanka može dovesti u vezu s ratnim događajima."

U razlozima navedene odluke, između ostalog, se ističe:

"Ocjenjujući pitanje odgovornosti tuženika Republike Hrvatske za predmetnu štetu, koju je tužitelj pretrpio kao pripadnik HV-a kao posljedicu ozljeđivanja u prometnoj nezgodi koja se dogodila dana 25. travnja 1992. godine u Osijeku, kada je došlo do sudara između sanitetskog vozila HV-a i teretnog vozila HV-a, sudovi su utvrdili postojanje odštetne odgovornosti Republike Hrvatske ocijenivši neosnovanim tuženikov prigovor da je riječ o ratnoj šteti u smislu odredaba Zakona o utvrđivanju ratne štete ("Narodne novine", broj: 61/91 i 70/91). Konkretna šteta predstavlja štetu koju je uzrokovao pripadnik hrvatskih oružanih snaga u vrijeme vojne službe tijekom Domovinskog rata, a odgovornost Republike Hrvatske za takvu štetu uređena je Zakonom o odgovornosti Republike Hrvatske za štetu uzrokovanu od pripadnika hrvatskih oružanih i redarstvenih snaga tijekom Domovinskog rata ("Narodne novine", broj: 117/03), pa se pitanje tuženikove odštetne odgovornosti treba raspraviti i ocijeniti uz primjenu tog zakona.

Suprotno pravnom stajalištu nižestupanijskih sudova, značenje ratne štete može imati i šteta prouzročena u prometnoj nezgodi, ukoliko se s obzirom na vrijeme i mjesto nastanka nezgoda može dovesti u vezu s ratnim događajima."

Prema odluci Vrhovnog suda RH, Rev 84/2004 od 4. veljače 2004. "kad je šteta uzrokovana u prometnoj nezgodi koju je štetu počinio pripadnik hrvatskih oružanih snaga u vrijeme Domovinskog rata treba ispitati da li se za nastalu štetu pretpostavlja da je ratna šteta."

U razlozima navedene odluke, između ostalog, se ističe:

"Proizlazi da je tužitelj stradao u prometnoj nezgodi koja se dogodila dana 04. ožujka 1995. godine u Maloj Kapeli i to na način da se tužitelj kao pripadnik 102 brigade vozio kamionom, kada je u jednom trenutku vozač kamiona, koje je inače bilo vlasništvo HV-a izgubio kontrolu i sletio s ceste u provaliju.

U konkretnom slučaju s obzirom da je štetu počinio pripadnik hrvatskih oružanih snaga u vrijeme Domovinskog rata treba ispitati postoji li presumpcija ratne štete o kojoj govori navedeni članak, s obzirom da iz dokumenta koji je izdala postrojba 102 brigade, proizlazi da se prometna nezgoda dogodila prilikom izvršenja službene zadaće na crti bojišnice."

Nadalje "na temelju svih okolnosti konkretnog slučaja treba ocijeniti da li šteta koja je nastala uslijed prometne nezgode koju je skrivio pripadnik hrvatskih oružanih snaga upravljajući vojnim vozilom, ima karakter ratne štete" (VSRH, Rev 1085/2003 od 14. siječnja 2004.).

U razlozima navedene odluke između ostalog se ističe:

Prema podacima u spisu predmeta tužitelj je za vrijeme štetnog događaja bio pripadnik HV, a štetni događaj zbio se 13. travnja 1992. godine u Sunji gdje je bio položaj 165. brigade HV čiji je pripadnik bio tužitelj koji je u vrijeme štetnog događaja odlazio na stražu na prvoj linije bojišnice, a sama šteta je posljedica naleta motornog vozila kojim je upravljao drugi pripadnik Hrvatske vojske. Iz tih podataka moglo bi se zaključiti o postojanju okolnosti iz kojih proizlazi da postoje pretpostavke o ratnoj šteti (čl. 3. st. 2. Zakona o odgovornosti RH), jer je štetu uzrokovao pripadnik hrvatskih oružanih snaga u svezi obavljanja vojne službe u vrijeme i na prostoru odvijanja vojnih borbenih akcija - ali nije razvidno da li je i u kojoj mjeri štetni događaj u uzročnoj vezi s ratom, jer ta veza ne bi smjela biti previše udaljena od ratnih događanja ako se za neki štetni događaj, odnosno štetu kao njegovu posljedicu tvrdi, da je ratna šteta za koju nije propisana spomenutim zakonom odgovornost Republike Hrvatske.

U konkretnom slučaju niži sudovi nisu raspravili i utvrdili kakvu je službenu radnju vršio pripadnik HV, vozač vojnog kombija koji je prema kaznenoj presudi kriv za štetni događaj, što bi po shvaćanju ovog Vrhovnog suda moglo biti od odlučnog značenja u pogledu ocjene pitanja da li se radi o ratnoj šteti."

Prema odluci Vrhovnog suda RH, II Rev 21/1996 (objavljena u "Izboru odluka" 2/1996 sent. 25) "za štetu na vozilu prouzročenu nepravilnom vožnjom i naletom tenka odgovara Republika Hrvatska kao imalac opasne stvari."

U razlozima je, između ostalog, navedeno: "Predmet spora je zahtjev tužitelja za naknadu štete koja je nastala na vozilu tužitelja na način da je 29. studenog 1991. godine u vozilo tužitelja, koje je bilo parkirano, zbog neprilagođene brzine i nedovoljnog znanja i iskustva vozača tenka došlo do naleta tenka na vozilo tužitelja i oštetilo ga. Neosnovano tuženica Republika Hrvatska prigovara da se radi o ratnoj šteti."

Prema odluci Vrhovnog suda RH, Rev 740/2003 od 23. siječnja 2004. "ocijenjeno je da se radi o ratnoj šteti kad je šteta na automobilu nastala u sudaru s tenkom u zoni ratnog djelovanja".

U obrazloženju se navodi:

"U postupku je utvrđeno da se štetni događaj zbio u zoni ratnog djelovanja oko 23,00 sata, a u vrijeme intenzivnog napada neprijatelja, te da je bio određen policijski sat i na snazi odluka o zamračivanju. Automobil iz pratnje tenka uključio se sa sporedne ceste kod S. r. na cestu sa prvenstvom prolaza, a vozilo tužitelja kretalo se cestom sa prednosti prolaza od Šaga prema Petrijevcima i nakon što se mimoišlo sa vozilom iz pratnje tenka, do sudara je došlo na samom spoju navedenih cesta. Tenk je imao uključena ratna bočna svjetla.

Iz utvrđenog činjeničnog stanja slijedi, da se radi o ratnoj šteti za koju RH ne odgovara. To zato, jer je šteta u izravnoj i neposrednoj funkciji ratnih operacija, jer je tenk od vojnih vlasti upućen na sprječavanje neprijateljskog napada a koja ratna šteta je primjerice i navedena u čl. 3. st. 1. al. 2. toč. a) navedenog Zakona."

Prema odluci Rev 27/2004 od 14. siječnja 2004. "ocijenjeno je da šteta nastala uslijed prometne nezgode u Zagrebu dana 12. siječnja 1993. za koju je kriv pripadnik oružanih snaga koji je upravljao vojnim vozilom, nema karakter ratne štete."

U obrazloženju se navodi:

"U provedenom postupku nižestupanjski sudovi su utvrdili da je dana 12. listopada 1993. došlo do prometne nesreće u Zagrebu, na križanju ulice Hrgovići i Horvaćanske ceste, za koju nesreću je kriv Ž. Z., pripadnik HV koji je upravljajući vozilom u vlasništvu HV obavljajući službenu zadaću prošao kroz crveno svjetlo na semaforu, te se sudario s vozilom tužitelja.

S obzirom na tako utvrđeno činjenično stanje pravilno su nižestupanjski sudovi primijenili materijalno pravo kada su prihvatili tužbeni zahtjev tužitelja i ocijenili da tužena Republika Hrvatska odgovara tužitelju za štetu, jer tužena i po ocjeni ovoga suda odgovara temeljem odredbe čl. 218. st. 1. Zakona o službi u oružanim snagama ("Narodne novine" br. 52/91).

Naime, s obzirom na vrijeme i mjesto, te okolnostima pod kojima je do šetnog događaja došlo, valja reći da se, po ocjeni ovoga suda, u konkretnom slučaju ne radi o ratnoj šteti u smislu odredbe čl. 3. Zakona o odgovornosti Republike Hrvatske za štetu uzrokovanu od pripadnika hrvatskih oružanih snaga i redarstvenih snaga tijekom Domovinskog rata ("Narodne novine" br. 117/03)."

IV. OPĆI UVJETI OSIGURANJA

Autori naglašavaju, inače poznatu činjenicu, da ratna događanja, kada do njih zaista dođe, izazivaju prilagodbu propisa i prakse u svezi s pojmom ratne štete odgovornošću za tu štetu i dr.²⁹

---

²⁹ P.Klarić, op. cit. str. 71

Na području osiguranja štete zbog ratnih događaja brojne su, velike i mogu poprimiti specifične i nove oblike, teško su predvidive. Takve su nesumnjivo bile i posljedice ratnih događaja u Hrvatskoj.

To se sigurno moralo odraziti i na sadržaj općih uvjeta osiguranja koje su donosili osiguratelji u Hrvatskoj.

Kao što je vidljivo iz svega do sada izloženog tumačenje pojma ratnih operacija ili pobune, jedno je od ključnih pitanja u primjeni čl. 931. i 952. ZOO, a u svezi s time postavlja se i daljnje pitanje ovlaštenja osiguratelja da svojim općim uvjetima odnosno pravilima pobliže odredi pojam navedenih rizika ili drugih rizika koji isključuju obvezu osiguratelja.

Treba naglasiti da, osim zakonskog ograničenja rizika (čl. 931. i 952. ZOO) Zakon o obveznim odnosima predviđa i mogućnost ugovornog isključenja rizika. Kod osiguranja imovine prema čl. 929. st. 1. ZOO (sada čl. 953. novog Zakona), osiguratelj je dužan naknaditi štete nastale slučajno ili krivnjom ugovaratelja osiguranja, osiguranika ili korisnika osiguranja, "izuzev ako je u pogledu određene štete ova njegova obveza izričito isključena ugovorom o osiguranju".

Kod osiguranja osoba odredbama čl. 953. ZOO (sada čl. 977. novog Zakona) izričito je određeno da "ugovorom o osiguranju za slučaj smrti ili od nesretnog slučaja mogu biti isključeni iz osiguranja i drugi rizici".

U svezi s pojmovima određenjem ratne štete (Toč. II.) naveli smo primjere ugovornog ograničenja ratnih rizika općim uvjetima osiguranja. Citirali smo i sudske odluke iz kojih je vidljivo da su sudovi prihvaćali primjenu takvih odredaba općih uvjeta (npr. odluka Vrhovnog suda RH, Rev 1070/1998, Rev 1613/1993, Rev 1036/2001).

Navodimo i najnovije odluke Vrhovnog suda RH koje se odnose na ta pitanja.

Prema odluci Rev 3009/2000-2 od 4. veljače 2004. (objavljena u Izboru odluka 2/2004, sent. 89) "općim uvjetima osiguratelja mogu se razraditi kriteriji za oslobađanje od odgovornosti osiguratelja za štete uzrokovane ratnim operacijama i pobunama, ali se oslobađanje ne može proširivati na druge rizike koji se ne smatraju ratnim operacijama i pobunama."

U obrazloženju se navodi:

"Predmet spora je zahtjev tužitelja da mu tuženica kao osiguratelj plati naknadu temeljem ugovora o osiguranju imovine po polici za osiguranje poduzetnika, obrtnika i zanatlija broj ... od 25. siječnja 1996. godine, a koja je šteta nastala tuženiku 28. veljače 1996. godine u njegovom lokalnu V. u O., gdje su nepoznate osobe podmetnule požar aktiviranjem eksplozivne naprave.

Niži sudovi prihvatili su tužbeni zahtjev u dijelu u kojem su obvezali tuženicu na isplatu otklanjajući prigovor tuženice da je u pitanju rizik koji je temeljem čl. 28. st. 1. Općih uvjeta za osiguranje imovine isključen. Prema toj odredbi Općih uvjeta osiguratelj nije dužan isplatiti naknadu za štetu ako je ona prouzročena ratom, neprijateljstvima ili ratu sličnim radnjama, građanskim ratom, revolucijom, ustanom, nemirima koji nastane iz takvih događaja, a između ostaloga isključena je njegova odgovornost za štetu nastalu "detonacijom eksploziva ako osoba koja to radi

djeluje zlonamjerno ili iz političkih pobuda". To prema shvaćanju sudova nižeg stupnja predstavlja samo razradu osnovnog kriterija za isključenje odgovornosti osiguratelja propisanog odredbom čl. 931. Zakona o obveznim odnosima ("Narodne novine" br. 53/91, 73/91, 3/94, 7/96 i 112/99 - u daljnjem tekstu: ZOO), pa bi se tuženica mogla osloboditi odgovornosti u smislu te zakonske odredbe pod pretpostavkom da je šteta nastala uslijed ratnih operacija ili pobuna, a tuženica nije dokazala niti tvrdi da je štetni događaj u vezi sa ratnim operacijama ili pobunom. Niži sudovi ukazuju da je u čl. 900. ZOO propisano da se ugovorom o osiguranju može odstupiti samo od onih odredaba te glave (o osiguranju) u kojima je odstupanje izričito dopušteno, te od onih koje daju ugovarateljima mogućnost da postupe kako hoće. Odstupanje od ostalih odredbi, ako nije zabranjeno tim ili kojim drugim zakonom dopušteno je samo ako je u nedvojbenom interesu osiguranika. Niži sudovi dalje ističu, kako prema navedenom svako odstupanje od odredaba ZOO kojim se uređuje Ugovor o osiguranju po svom je pravnom učinku ništavo i ne obvezuje ugovorne strane ukoliko to odstupanje nije izričito dopušteno ili pak u nedvojbenom interesu osiguranika, a u konkretnom slučaju ništava je odredba ugovora o osiguranju zaključenom između parničnih stranaka temeljem police osiguranja i tuženikovih Uvjeta za osiguranje imovine i to u dijelu odredbe čl. 28. Uvjeta za osiguranje imovine koji predstavlja sastavni dio ugovora, a kojom se otklanja obaveza isplate naknade štete ako je ista prouzročena detonacijom eksploziva po osobi koja to učini zlonamjerno.

Ovaj Vrhovni sud prihvaća pravno shvaćanje nižestupanjskih sudova. Odredba čl. 28. st. 1. Općih uvjeta predstavlja ugovornu odredbu u smislu čl. 142. ZOO i njom je ugovoreno u suštini ono što je propisano u čl. 931. ZOO, odnosno da osiguratelj nije dužan naknaditi štete uzrokovane ratnim operacijama ili pobunama, osim ako je drugačije ugovoreno, s tim da je osiguratelj dužan dokazati da je šteta uzrokovana nekim od tih događanja. Općim uvjetima samo je navedeno što sve prema suglasnoj volji ugovornih strana spada u ratne operacije ili pobune. Stoga pravilno sudovi nižeg stupnja zaključuju da odredba čl. 28. st. 1. Općih uvjeta predstavlja razradu osnovnog kriterija za isključenje odgovornosti osiguratelja propisanog odredbom čl. 931. ZOO. Sam tuženik se pozvao na tu zakonsku odredbu, jer je na kraju odredbe čl. 28. st. 1. Općih uvjeta naveo "čl. 931. ZOO" pa je očito u pitanju samo razrada i pobliže određivanje što se smatra ratnim operacijama ili pobunama. Takvom razradom zakonske odredbe ne može se međutim oslobađanje od odgovornosti proširivati na neke druge rizike koji se ne mogu smatrati ratnim operacijama ili pobunama u smislu čl. 931. ZOO."

Prema odluci Vrhovnog suda RH, Rev 245/2002 od 29. rujna 2004. (objavljena u Izboru odluka 2/2004-2, sent. 88) "osiguratelj nije dužan naknaditi štetu uzrokovanu ratnim operacijama ili pobunama neovisno o tome da li je navedeno zakonom predviđeno ograničenje sadržano u polici."

U obrazloženju se navodi:

"Sud prvog stupnja je utvrdio, a sud drugog stupnja je ocijenio pravilnima utvrđenja prvostupanjskog suda iz kojih proizlazi:

- da je između tužitelja i tuženika sklopljen ugovor o osiguranju tužiteljevog stambeno-poslovnog objekta te opreme u objektu u I. L. Z. H. P. na razdoblje do 2001. godine za osigurane rizike požara i nekih drugih opasnosti, te provalne krađe,
- da su na području gdje se nalazio stambeno-poslovni objekt Z. H. u I. L. neprijateljska djelovanja počela 1990. godine, s time da je 14. rujna 1991. godine u

15,00 sati započeo snažan neprijateljski minobacački napad na mjesto I. L. iz kojeg je dan ranije (13. rujna 1991.) iselilo civilno stanovništvo,

- da je u vrijeme oštećenja tužiteljevog objekta mjesto I. L. bilo zahvaćeno ratnim operacijama s time da je 14. rujna 1991. godine u kasnim večernjim satima došlo do oštećenja tužiteljevog objekta (tužitelj je vidio iz mjesta G. požar na svom objektu), a kada je došao ujutro do objekta, još su gorjele grede, sve je bilo spaljeno i opljačkano (tužitelj tvrdi da su mu i prije oštećenja sa srpske strane prijetili da se u njegovoj gostionici okupljaju ustaše, pa pretpostavlja da su objekt zapalili Srbi).

Na tako utvrđeno činjenično stanje nižestupanjski su sudovi pravilno primijenili materijalno pravo kad su ocijenili tužbeni zahtjev tužitelja neosnovanim.

Člankom 931. Zakona o obveznim odnosima ("Narodne novine", broj 53/91, 73/91, 3/94, 7/96, 112/99 - dalje ZOO) je propisano da osiguratelj nije dužan naknaditi štete uzrokovane ratnim operacijama ili pobunama, osim ako je drugačije ugovoreno.

Osiguratelj je dužan dokazati da je šteta uzrokovana nekim od tih događaja.

S obzirom na definiciju pojma ratne štete u smislu već navedenih propisa, koji predstavljaju opseg ratne štete u njezinim maksimalnim granicama, štetu tužitelju i po ocjeni ovoga suda treba pravilno kvalificirati kao ratnu štetu kako su to učinili i nižestupanjski sudovi.

Zbog navedenih je razloga primjenom čl. 931. st. 1. ZOO isključena odgovornost tuženice kao osiguratelja za naknadu štete odnosno isplatu ugovorene svote osiguranja.

Pritom na navode revizije valja odgovoriti da stranke nisu izričito ugovorile da će tuženik odgovarati i za ratnu štetu. Revident ne dolazi u povoljniju pravnu situaciju ni tvrdnjom da u polici osiguranja nisu sadržana ograničenja (razlozi za isključenje od odgovornosti) u situaciji kada čl. 931. ZOO sadrži i zakonski razlog za isključenje od odgovornosti, a u čl. 28. tuženikovih Općih uvjeta za osiguranje imovine (koji predstavljaju sadržaj ugovora o osiguranju) je propisano da ratne štete nisu pokrivene osiguranjem."

Navodimo i odluku Ustavnog suda Republike Hrvatske (dalje: Ustavni sud RH) broj U-III-1006/1998 od 14. lipnja 2001. ("Narodne novine", broj 58/01) koja se također odnosila na primjenu čl. 931. ZOO, a osnovanost ustavne tužbe temelji se na sljedećim razlozima:

"1. Odredbom stavka 1. članka 931. Zakona o obveznim odnosima ("Narodne novine", broj 53/91, 73/91, 111/93, 4/94, 107/95, 91/96 i 112/99 - u daljnjem tekstu: ZOO), propisano je da osiguratelj nije dužan naknaditi štete uzrokovane ratnim operacijama ili pobunama, osim ako je drukčije ugovoreno. Odredbom stavka 2. tog članka propisano je da je osiguratelj dužan dokazati da je šteta uzrokovana nekim od tih događaja.

U konkretnom slučaju odgovornost za naknadu štete temelji se na ugovornom odnosu između osiguratelja i podnositelja ustavne tužbe. Stoga se na taj odnos, u skladu s odredbama članaka 142. i 902. ZOO primjenjuju i odredbe Općih uvjeta za osiguranje imovine "Croatia osiguranja" d.d. (u daljnjem tekstu: Opći uvjeti).

2. Odredbom članka 28. st. 1. Općih uvjeta, navedeni su rizici koji isključuju odgovornost osiguratelja. Međutim, da bi se moglo raditi o isključenju odgovornosti osiguratelja u smislu navedene odredbe, koja predstavlja razradu osnovnog kriterija za isključenje odgovornosti osiguratelja propisanu odredbom članka 931. ZOO, potrebno je utvrditi da se radi o šteti koja je uzrokovana ratnim operacijama ili pobunama.

Pri tome se oslobođenje od odgovornosti ne može proširivati, već je na osiguratelju teret dokaza o tome da je šteta nastala kao posljedica ratnih operacija ili pobuna koje se mogu promatrati samo konkretno, na određenom području, koje je zahvaćeno takvim zbivanjima, a ne mogu se proširivati na šira područja na kojima takvih događaja nije bilo.

3. U konkretnom slučaju sudovi su otklonili odgovornost osiguratelja, pozivom isključivo na odredbu članka 28. stavak 1. Općih uvjeta, u dijelu u kojem ta odredba propisuje isključenje odgovornosti osiguratelja za štetu nastalu detonacijom eksploziva, ako osoba koja to radi djeluje zlonamjerno ili iz političkih pobuda i uz obrazloženje da je nepoznati počinitelj eksplozivnu napravu postavio upravo ispred ulaznih vrata kuće podnositelja, pa da je time očito da se radilo o namjernom postupanju počinitelja s ciljem da se baš podnositeljima nanese šteta.

Sud prvog stupnja nije utvrdio da bi šteta proizašla kao posljedica rata, već je štetu nastalu uslijed eksplozije naprave podmetnute od nepoznate osobe, prihvatio kao samostalnu osnovu za isključenje odgovornosti osiguratelja.

4. Imajući u vidu navedeno pod toč. 1. i 2. ove odluke, Ustavni sud je utvrdio da su osporenim presudama prošireni razlozi za oslobođenje od odgovornosti osiguratelja, a da za to nema temelja u odredbama mjerodavnog zakona. Stoga je Ustavni sud utvrdio da su takvim presudama povrijeđene odredbe članka 14. stavka 2. Ustava, kojima se jamči jednakost svih pred zakonom, kao i odredba članka 26. Ustava, kojom je zajamčena jednakost svih pred sudovima."

V. UMJESTO ZAKLJUČKA

Umjesto zaključka koji bi ukazivao na ujednačavanje stajališta o pitanjima o kojima smo govorili u ovom radu, naglasili bi neke činjenice i istakli dvojbe koje nas možda na određeni način vraćaju na početak, ali se ne može poreći da su izuzetno važne i prisutne u odnosima koje smo razmatrali.

– Na području izvanugovorne odgovornosti za ratnu štetu dobili smo moderan zakon koji je između ostalog, dao niz odrednica i za pojmovno određenje ratne štete.

Zakon o obveznim odnosima u svezi s ugovorom o osiguranju sadrži odredbe o isključenju obveze osiguratelja na naknadu štete prouzročene "ratnim operacijama i pobunama" (čl. 931. ZOO) odnosno "ratnim operacijama" (čl. 952. ZOO)³⁰.

---

³⁰ U novom Zakonu o obveznim odnosima te odredbe nisu izmijenjene.

Prilikom donošenja novog Zakona o obveznim odnosima sadržaj tih odredaba nije mijenjan. S osnovom se ističe da se radi o najužem pojmu ratne štete.

U primjeni tih odredaba tumači se najčešće i isključivo pojam "ratnih operacija" dok se o "pobunama" u tom smislu rijetko govori, iako taj pojam širi krug događanja koja bi mogla biti osnov isključenja obveze osiguratelja.

- Osim slučajeva zakonskog isključenja, Zakon o obveznim odnosima, predviđa i mogućnost ugovornog isključenja rizika kako kod osiguranja imovine (čl. 929. st. 1.) tako i kod osiguranja osoba (čl. 953.).

Ako se ta mogućnost odnosi i na ratne rizike, a oni se upravo navode kao primjer ugovorom isključenih rizika, to treba uzeti u obzir kod ocjene sadržaja i valjanosti odredaba općih uvjeta osiguranja, ovlaštenja ugovaratelja na razradu određenog pojma, isključenje i drugih rizika bilo ratnih ili onih kojima se ne pridaje takav značaj.

To je od bitnog utjecaja za određenje pojma ratne štete u sustavu osiguranja i za određenje ratnih rizika, jer se u protivnom ratna šteta svodi na ratne operacije.

Igor Komorski

**RADNI MATERIJAL ZAKONA O
OBVEZNIM OSIGURANJIMA U PROMETU**

Slide 1

**Zakon o obveznim
osiguranjima u prometu**
(radni materijal)

Igor Komorski, HUO

Slide 2

Struktura Zakona

- Opće i zajedničke odredbe
- Posebne odredbe
  - osiguranje putnika u javnom prometu
  - osiguranje vlasnika vozila od automobilske odgovornosti
  - osiguranje vlasnika zrakoplova od odgovornosti
  - osiguranje vlasnika brodice od odgovornosti
- Hrvatski ured za osiguranje
- Garancijski fond
- Posebne odredbe o osiguranju od automobilske odgovornosti
  - 4. Smjernica
  - Smjernica o slobodi pružanja usluga u automobilskom osiguranju
- Prijelazne i završne odredbe

---

* Hrvatski ured za osiguranje

Slide 3

Uporaba hrvatskog pravnog nazivlja

- **Prometna nesreća**
- **Imovinska i neimovinska šteta**
- **Naravna osoba**
- **Pokusna pločica...**

Slide 4

Opće i zajedničke odredbe

Zakonom se uređuju obvezna osiguranja u prometu:

- **osiguranje putnika u javnom prometu od posljedica nesretnog slučaja**
- **osiguranje vlasnika odnosno korisnika vozila od automobilske odgovornosti**
- **osiguranje vlasnika odnosno korisnika zrakoplova od odgovornosti za štete nanesene trećim osobama**
- **osiguranje vlasnika odnosno korisnika brodice odnosno jahte od odgovornosti za štete nanesene trećim osobama**

Slide 5

Opće i zajedničke odredbe Dužnost sklapanja i obnove osiguranja

- **Vlasnik prijevoznog sredstva je dužan prije uporabe prijevoznog sredstva u prometu sklopiti ugovor o osiguranju te ga obnavljati dok god je prijevozno sredstvo u prometu**
- **Ako prijevozno sredstvo podliježe propisima o registraciji, tijelo nadležno za registraciju ga smije registrirati, produžiti registraciju, izdati pokusne pločice, te izdati prometnu dozvolu ili drugi odgovarajući dokument, tek nakon što vlasnik prijevoznog sredstva na čije će se ime prijevozno sredstvo registrirati predoči dokaz o tome da je sklopio ugovor o osiguranju**
- **Ako je prijevozno sredstvo u leasingu, sukladno propisima o registraciji evidentirano na korisnika prijevoznog sredstva, odredbe ovog Zakona koje vrijede za vlasnika prijevoznog sredstva odgovarajuće se primjenjuju i na korisnika prijevoznog sredstva u leasingu**

Slide 6

Opće i zajedničke odredbe Suosigurane osobe

- **Osiguranjem vlasnika prijevoznog sredstva od odgovornosti za štetu nanесenu trećim osobama pokrивene su i štete koje prouzroče osobe koje voljom vlasnika sudjeluju u uporabi prijevoznog sredstva**

Dužnost davanja podataka o prometnoj nesreći

- Tijela unutarnjih poslova, kao i pravosudna, te druga tijela koja vode postupak u povodu prometne nesreće, odnosno raspolažu podacima vezanim uz prometnu nesreću (zdravstvene ustanove, zavodi koji obavljaju poslove zdravstvenog, mirovinskog ili invalidskog osiguranja i sl.), dužna su na zahtjev društva za osiguranje dati podatke o prometnoj nesreći potrebne za rješavanje odštetnog zahtjeva

Ugovor o obveznom osiguranju i njegov učinak

- Obveza društva za osiguranje iz ugovora o osiguranju počinje po isteku 24-tog sata dana koji je u ispravi o osiguranju naveden kao početak osiguranje, a prestaje po isteku 24-tog sata koji je u istoj ispravi naveden kao dan isteka trajanja osiguranja, ako drukčije nije dogovoreno
- Kod ugovora o osiguranju sklopljenog na jednu ili više godina obostrane obveze i prava iz ugovora o osiguranju produžuju se za najviše 30 dana (počekni rok), ako društvu za osiguranje najmanje 3 dana prije isteka trajanja osiguranja nije bila uručena izjava ugovaratelja osiguranja kako ne pristaje na produženje ugovora o osiguranju
- Ako u počeknom roku iz stavka 2. ovog članka ugovaratelj osiguranja sklopi ugovor o osiguranju s drugim društvom za osiguranje, dužan je platiti premiju osiguranja prethodnom osiguratelju, srazmjerno vremenu njegova osigurateljnog pokrivača do dana sklapanja ugovora o osiguranju s novim osigurateljem

Slide 9

Opće i zajedničke odredbe Sklapanje ugovora sukladno zakonu i uvjetima osiguranja

- Društvo za osiguranje dužno je sklopiti ugovor o osiguranju sukladno zakonu i uvjetima osiguranja
- Društvo za osiguranje ne može odbiti ponudu za sklapanje ugovora o osiguranju ako ponuditelj prihvaća uvjete pod kojim društvo za osiguranje provodi to osiguranje

Slide 10

Dužnost obavješćivanja Direkcije za nadzor o novim ili izmijenjenim uvjetima

- Društva za osiguranje su slobodna određivati uvjete i cjenike premija osiguranja
- Društvo za osiguranje dužno je o novim ili izmijenjenim uvjetima i cjenicama premija osiguranja prije njihove primjene obavijestiti Direkciju za nadzor društava za osiguranje
- Ako Direkcija za nadzor utvrdi da akti društva za osiguranje nisu sukladni zakonu i pravilima struke osiguranja, o tome će upoznati društvo za osiguranje i zabraniti mu sklapanje novih ugovora o osiguranju dok ih društvo za osiguranje ne izmijeni te uskladi svoje poslovanje s nalogima Direkcije za nadzor

Opće i zajedničke odredbe Pravo oštećene osobe na podnošenje neposrednog zahtjeva

- Odštetni zahtjev na temelju osiguranja koja su po ovom Zakonu obvezna, oštećena osoba može podnijeti neposredno odgovornom osiguratelju
- Posebnim sporazumom društva za osiguranje mogu ugovoriti da odštetni zahtjev po osnovi osiguranja od automobilske odgovornosti može rješavati društvo za osiguranje kod kojeg je oštećena osoba sklopila ugovor o osiguranju od automobilske odgovornosti
- Ako oštećena osoba podnese odštetni zahtjev neposredno odgovornom osiguratelju, u odgovoru na takav zahtjev odgovorni osiguratelj ne može isticati prigovore koje bi na temelju zakona, ugovora o osiguranju ili uvjeta za osiguranje mogao istaknuti prema osiguranoj osobi zbog nepridržavanja zakona, ugovora o osiguranju ili uvjeta za osiguranje

Opće i zajedničke odredbe Rokovi za rješavanje odštetnog zahtjeva i pravo oštećene osobe na podnošenje tužbe

- U slučaju neimovinske štete odgovorni je osiguratelj dužan u roku od tri mjeseca a u slučaju imovinske štete najkasnije u roku od 30 dana od dana podnošenja odštetnog zahtjeva oštećenoj osobi dostaviti:
  - obrazloženu ponudu za naknadu štete – ukoliko su odgovornost za naknadu štete te visina štete nesporni
  - utemeljeni odgovor – ukoliko su odgovornost za naknadu štete ili visina štete sporni
- Ako odgovorni osiguratelj propusti propisani rok te oštećenoj osobi ne dostavi obrazloženu ponudu za naknadu štete odnosno utemeljeni odgovor, protiv odgovornog osiguratelja oštećena osoba može podnijeti tužbu a odgovorni osiguratelj je dužan oštećenoj osobi uz dužni iznos platiti i kamatu uvećanu za 5% i to od dana podnošenja odštetnog zahtjeva do dana isplate
- U slučaju nemogućnosti utvrđenja visine konačnog iznosa odštete, odgovorni osiguratelj je oštećenoj osobi dužan isplatiti iznos nespornog dijela svoje obveze na ime predujma

Posebne odredbe - Osiguranje od AO

Osiguranje vlasnika vozila od odgovornosti za štete nanesene trećim osobama

Ugovor o obveznom osiguranju i njegov učinak

- **Vlasnik vozila dužan je sklopiti ugovor o osiguranju od odgovornosti za štetu koju uporabom vozila može nanijeti trećim osobama zbog smrti, tjelesne ozljede, narušavanja zdravlja, uništenja ili oštećenja stvari**
- **Osiguranjem od automobilske odgovornosti iz prethodnog stavka pokrivena su štete nastale od vozila koja se kreću javnim cestama i ostalim površinama na kojima se odvija promet, a koja podliježu obvezi registracije te po propisima o registraciji moraju imati prometnu dozvolu**

- **Osiguranje od automobilske odgovornosti pokriva i štete koje pretrpi treća osoba koja se prevozi vozilom kojim je prouzročena šteta, a glede stvari samo onih koje takva osoba nosi na sebi ili sa sobom, a služe za osobnu upotrebu**
- **Osiguranje od automobilske odgovornosti ne pokriva štetu na stvarima koje je vlasnik vozila preuzeo radi prijevoza**
- **Osiguranje od automobilske odgovornosti pokriva i štete nastale od priključnog vozila ili vozila u kvaru tijekom vožnje dok je spojeno s vučnim vozilom te nakon što se odvoji od vučnog vozila te djeluje u funkcionalnoj povezanosti s njim**

Posebne odredbe - Osiguranje od AO Isključenje iz osiguranja

Po osnovi osiguranja od automobilske odgovornosti nema pravo na naknadu štete:

- vozač vozila kojim je prouzročena šteta te njegovi srodnici i druge naravne ili pravne osobe glede štete zbog smrti ili tjelesne ozljede vozača
- vlasnik, suvlasnik odnosno zajednički vlasnik te svaki drugi korisnik vozila kojim je prouzročena šteta i to na naknadu štete na stvarima
- suputnik u vozilu kojim je upravljao neovlašteni vozač, ukoliko mu je ova okolnost bila poznata

- oštećena osoba kojoj je šteta nastala
  - zbog uporabe vozila na športskim priredbama za koje je izdana službena dozvola te kod kojih je cilj postizanje najveće ili najveće prosječne brzine, te kod vježbi za te priredbe;
  - zbog djelovanja nuklearne energije za vrijeme prijevoza radioaktivnog materijala;
  - zbog ratnih operacija, pobuna ili terorističkih čina, koje društvo za osiguranje mora dokazati odnosno dokazati štetu prouzročenu takvim događajem.

**Posebne odredbe - Osiguranje od AO
Naknada štete u slučaju gubitka prava
iz osiguranja te neovlaštene vožnje**

- **Osigurana osoba gubi prava iz osiguranja u sljedećim slučajevima:**
  - 1. ako je vozač vozilo ili pogon vozila koristio u druge svrhe osim onih određenih u ugovoru o osiguranju**
  - 2. ako vozač nije imao važeću vozačku dozvolu odgovarajuće vrste ili kategorije, osim ako je za vrijeme poduke iz vožnje vozilom upravljao kandidat za vozača motornog vozila, uz poštivanje svih propisa kojima se ta poduka uređuje**

- 3. ako je vozaču oduzeta vozačka dozvola ili je isključen iz prometa ili ako mu je izrečena zaštitna mjera zabrane upravljanja vozilom određene vrste ili kategorije ili mjera prestanka važenja vozačke dozvole odnosno zaštitna mjera zabrane uporabe inozemne vozačke dozvole na teritoriju Republike Hrvatske**
- 4. ako je vozač vozilom upravljao pod utjecajem alkohola iznad ugovorene granice, opojnih droga te psihoaktivnih lijekova ili drugih psihoaktivnih tvari**
- 5. ako je vozač štetu prouzročio namjerno**
- 6. ako je šteta nastala zbog toga što je vozilo bilo tehnički neispravno a ova okolnost je vozaču vozila bila poznata**

Slide 19

- **Gubitak prava iz osiguranja temeljem prvog stavka točke 1 do 6 ovog članka nema utjecaja na pravo oštećene osobe na naknadu štete koja odštetni zahtjev može podnijeti odgovornom osiguratelju**
- **U slučaju štete nastale od vozača koji je neovlašteno upravljao vozilom, oštećena osoba može podnijeti odštetni zahtjev odgovornom osiguratelju, osim u slučaju iz članka 23. stavka 1. točka 3. ovog Zakona**
- **Neovlaštenim vozačem smatra se osoba koja je u vrijeme štetnog događaja bez suglasnosti vlasnika upotrijebila vozilo, a nije kod njega zaposlena u vezi s pogonom motornog vozila, niti je član njegovog obiteljskog domaćinstva, niti joj je vlasnik vozilo predao u posjed**

Slide 20

- **Društvo za osiguranje koje je oštećenoj osobi isplatilo štetu u slučaju namjerno prouzročene štete te u slučaju štete nastale od vozača koji je neovlašteno upravljao vozilom ima pravo od osobe koja je odgovorna za štetu na naknadu cjelokupno isplaćenog iznosa štete, kamatu i troškove, a u slučaju iz stavka 1. točke 1., 2., 3., 4. i 6. ovog članka najviše do iznosa 12 (dvanaest) prosječnih plaća prema zadnjem službenom izvješću Državnog zavoda za statistiku**

Iznosi osigurateljnog pokriva

- Obveza društva za osiguranje na naknadu štete po osnovi članka 20. ovog Zakona ograničena je iznosom iz stavka 2. ovog članka važećom na dan štetnog događaja ako ugovorom o osiguranju nije utvrđen veći iznos.
- Najniži iznosi na koje mora biti sklopljen ugovor o osiguranju iz stavka 1. ovog članka iznose:
  1. Za štetu uslijed smrti, tjelesne ozljede i oštećenja zdravlja koja je nastala po jednom štetnom događaju:
    - za autobuse i teretna vozila uključujući i priključna vozila 6.500.000 kuna
    - za vozila kojima se prevoze opasne tvari 8.000.000 kuna
    - za štete koje prouzroče ostala vozila uključujući i nepoznata vozila 3.500.000 kuna

2. Za štetu uslijed uništenja ili oštećenja stvari koja je nastala po jednom štetnom događaju:
  - za autobuse i teretna vozila uključujući i priključna vozila 2.500.000 kuna
  - za vozila kojima se prevoze opasne tvari 3.000.000 kuna
  - za štete koje prouzroče ostala vozila 1.000.000 kuna

- **Ako ima više oštećenih osoba, a ukupna naknada premašuje iznos iz stavka 2. ovoga članka, prava oštećenih osoba prema društvu za osiguranje razmjerno se smanjuju**
- **Društvo za osiguranje koje je isplatilo jednoj oštećenoj osobi iznos veći od onog koji joj pripada s obzirom na razmjerno sniženje naknade, jer unatoč poduzetim mjerama nije moglo znati da postoje i druge oštećene osobe, ostaje u obvezi prema tim drugim osobama samo do visine iznosa iz stavka 2. ovoga članka**

- **Društvo za osiguranje kod kojeg se je vlasnik vozila osigurao od automobilske odgovornosti dužno je štetu koja je uporabom vozila nanesena u državama Sustava zelene karte osiguranja, a koja prelazi iznos iz stavka 2. ovog članka nadoknaditi trećoj osobi do visine određene propisima o obveznom osiguranju države u kojoj je šteta nastala**
- **Novčani iznosi iz stavka 2. ovog članka mogu se povećati ako se omjer tečaja kune prema euru po srednjem tečaju Hrvatske narodne banke promijeni za više od 10%**
- **Odluku o povećanju iznosa osigurateljnog pokrivača iz prethodnog stavka donosi Ministar financija, a odluka se objavljuje u Narodnim novinama**

Subrogacijski zahtjevi nositelja socijalnog osiguranja

- Društvo za osiguranje obvezno je zavodima koji obavljaju poslove zdravstvenoga, mirovinskog ili invalidskog osiguranja naknaditi stvarnu štetu u okviru odgovornosti svoga osiguranika i u granicama obveza preuzetih ugovorom o osiguranju
- Stvarnom štetom u smislu stavka 1. ovoga članka, smatraju se troškovi liječenja i drugi nužni troškovi učinjeni u skladu s propisima o zdravstvenom osiguranju, kao i razmjerni iznos mirovine oštećene osobe, odnosno članova njezine obitelji.
- Razmjerni iznos mirovine određuje se prema preostalom vremenu mirovinskog staža i godina života oštećene osobe potrebnih za stjecanje prava na starosnu mirovinu
- Odredbe stavka 1., 2. i 3. ovog članka odgovarajuće se primjenjuju na subrogacijske zahtjeve društava za osiguranje za naknadu stvarne štete isplaćene temeljem dragovoljnog zdravstvenog, mirovinskog, rentnog ili sličnog osiguranja

Promjena vlasnika vozila

- Ako se za vrijeme trajanja osiguranja promijeni vlasnik vozila, prava i obveze iz ugovora o osiguranju od automobilske odgovornosti prenose se na novog vlasnika, i traju do isteka trajanja osiguranja
- Tijelo nadležno za registraciju vozila dužno je o promjeni vlasništva u roku od 3 (tri) dana obavijestiti Informacijski centar pri Hrvatskom uredu za osiguranje

Naknada štete nastale uporabom neosiguranog vozila

- Oštećena osoba kojoj je šteta nanescena uporabom vozila čiji se vlasnik nije osigurao od automobilske odgovornosti može podnijeti odštetni zahtjev Hrvatskom uredu za osiguranje
- Oštećena osoba ima pravo zahtijevati naknadu štete kao da je vozilo osigurano i to najviše do iznosa iz članka 25. stavak 1. ovog Zakona
- Obradu i isplatu takvih šteta Hrvatski ured za osiguranje može povjeriti svome članu, koji je obvezan štetu obraditi i isplatiti na teret Garancijskog fonda
- Hrvatski ured za osiguranje ima pravo na naknadu od osobe koja je odgovorna za štetu, i to za isplaćeni iznos štete, kamatu i troškove

Naknada štete nastale uporabom nepoznatog vozila

- Oštećena naravna osoba kojoj je šteta nanescena uporabom nepoznatog vozila odštetni zahtjev može podnijeti Hrvatskom uredu za osiguranje
- Oštećena naravna osoba ima pravo zahtijevati naknadu štete zbog smrti, tjelesne ozljede ili oštećenja zdravlja i to najviše do iznosa iz članka 25. stavak 1. ovog Zakona
- Obradu i isplatu takvih šteta Hrvatski ured za osiguranje može povjeriti svome članu, koji je obvezan štetu obraditi i isplatiti na teret Garancijskog fonda
- Ako bude pronađeno vozilo čijom je uporabom nanescena šteta te se utvrdi odgovorno društvo za osiguranje, Hrvatski ured za osiguranje ima pravo na naknadu od odgovorne osobe odnosno od odgovornog društva za osiguranje, i to za isplaćeni iznos štete, kamatu i troškove

Naknada štete u slučaju prestanka društva za osiguranje

- U slučaju prestanka društva za osiguranje, oštećena osoba može podnijeti odštetni zahtjev Hrvatskom uredu za osiguranje
- Oštećena osoba ima pravo zahtijevati naknadu štete najviše do iznosa zakonske svote pokriva
- Iz sredstava Garancijskog fonda isplaćuje se samo onaj dio odštete koji nije isplaćen iz sredstava društva za osiguranje koje je prestalo s radom
- Obradu i isplatu takvih šteta Hrvatski ured za osiguranje može povjeriti svome članu, koji je obvezan štetu obraditi i isplatiti na teret Garancijskog fonda

Međunarodna isprava o osiguranju vozila inozemne registracije

- Vozač koji vozilom inozemne registracije ulazi na teritorij Republike Hrvatske mora imati valjanu međunarodnu ispravu o osiguranju od automobilske odgovornosti koje vrijedi na teritoriju Republike Hrvatske (odnosno nakon prijema Republike Hrvatske u članstvo Europske unije koje vrijedi na teritoriju Europske unije) ili neki drugi dokaz o postojanju takvog osiguranja, koje pokriva štete najmanje do iznosa iz članka 25. stavak 1. ovoga Zakona
- Granična policija je dužna kontrolirati je li udovoljeno uvjetima iz stavka 1. ovoga članka

Međunarodna isprava o osiguranju vozila inozemne registracije

- Oštećena osoba kojoj je šteta nanescena uporabom vozila inozemne registracije za koje vozilo postoji valjana međunarodna isprava ili dokaz o postojanju osiguranja od automobilske odgovornosti iz članka 31. stavak 1. ovoga Zakona može podnijeti odštetni zahtjev Hrvatskom uredu za osiguranje
- U slučaju štete nanescene uporabom vozila iz stavka 1 ovog članka Hrvatski ured za osiguranje jamči za obveze najviše do iznosa iz članka 25. stavak 2. ovog Zakona, a ako je za vozilo inozemne registracije ugovorom o osiguranju ugovoren veći iznos, Hrvatski ured za osiguranje jamči do visine ugovorenog iznosa osigurateljnog pokrća
- Obradu i isplatu ovakvih šteta Hrvatski ured za osiguranje može povjeriti svojim članovima ili specijaliziranim organizacijama za obradu navedenih šteta, koji su dužni odštetni zahtjev obraditi i likvidirati sukladno s međunarodnim sporazumima o osiguranju motornih vozila

Granično osiguranje od automobilske odgovornosti

- Vozač vozila inozemne registracije koji nema valjanu međunarodnu ispravu ili dokaz o postojanju osiguranja od automobilske odgovornosti iz članka 31. stavak 1. ovoga Zakona mora na granici sklopiti s domaćim društvom za osiguranje ugovor o osiguranju od automobilske odgovornosti koje vrijedi na teritoriju Republike Hrvatske (odnosno nakon prijema Republike Hrvatske u članstvo Europske unije, koje vrijedi na teritoriju Europske unije)
- Ako vozač vozila iz stavka 1. ovog članka, prije ulaska na teritorij Republike Hrvatske ne sklopi ugovor o osiguranju s domaćim društvom za osiguranje, ne može ući na teritorij Republike Hrvatske te ga se zajedno s vozilom vraća
- Nadzor nad ispunjenjem obveze vozača vozila inozemne registracije iz stavka 1. ovog članka provodi Granična policija
- Za provedbu osiguranja iz ovoga članka nadležan je Hrvatski ured za osiguranje, koji određuje jednog ili više svojih članova koji su dužni na graničnim prijelazima sklapati osiguranje u korist Garancijskog fonda, a za sklopljena osiguranja isti imaju pravo na naknadu troškova

Europsko izvješće o nezgodi

- U slučaju prometne nesreće sudionici moraju popuniti i potpisati te međusobno razmijeniti Europsko izvješće o nezgodi. Uredno ispunjeno Europsko izvješće o nezgodi oštećena osoba te osiguranik mogu koristiti kao odštetni zahtjev odnosno kao prijavu štete po osnovi osiguranja od automobilske odgovornosti
- Društvo za osiguranje dužno je ugovaratelju osiguranja uz policu osiguranja od automobilske odgovornosti izdati Europsko izvješće o nezgodi
- Vozač je dužan dok upotrebljava vozilo u prometu sa sobom nositi Europsko izvješće o nezgodi te ga predložiti na zahtjev ovlaštene službene osobe

Osiguranje vlasnika zrakoplova od odgovornosti za štete nanosene trećim osobama

- Vlasnik zrakoplova upisanog u Hrvatski registar civilnih zrakoplova dužan je sklopiti ugovor o osiguranju od odgovornosti za štete koje zrakoplov može nanijeti trećim osobama zbog smrti, tjelesne ozljede, narušavanja zdravlja, uništenja ili oštećenja stvari
- Osobe koje se prevoze zrakoplovom, kao i članovi posade ne smatraju se trećim osobama u smislu ovoga Zakona
- Inozemni zrakoplov koji ulazi u zračni prostor Republike Hrvatske mora imati važeći ugovor o osiguranju od odgovornosti za štete iz stavka 1. ovoga članka, ako međunarodnim ugovorom nije drukčije određeno
- Odredbe ovog Zakona kojima se uređuje osiguranje vlasnika vozila od odgovornosti za štete nanosene trećim osobama, u slučaju štete nastale od neosiguranog i nepoznatog vozila te prestanka društva za osiguranje odgovarajuće se primjenjuju na osiguranje vlasnika zrakoplova od odgovornosti za štete nanosene trećim osobama

Osiguranje vlasnika brodice odnosno jahte od odgovornosti za štete nanесene trećim osobama

- **Vlasnik brodice odnosno jahte sa snagom porivnih strojeva većom od 15 kW registrirane za šport i razonodu, upisane u očevidnik brodica dužan je sklopiti ugovor o osiguranju od odgovornosti za štete koju uporabom brodice odnosno jahte može nanijeti trećim osobama zbog smrti, tjelesne ozljede ili narušavanja zdravlja**
- **Osobe koje se prevoze brodicom odnosno jahtom iz stavka 1. ovoga članka ne smatraju se trećim osobama u smislu ovoga Zakona**
- **Zahtjevu za upis brodice u očevidnik pomorskih brodica potrebno je priložiti dokaz o sklopljenom ugovoru o osiguranju koji mora biti sklopljen najmanje na razdoblje važenja dozvole za plovidbu**

- **Vlasnik inozemne brodice koja ulazi u teritorijalno more ili unutarnje vode Republike Hrvatske mora imati važeći ugovor o osiguranju od odgovornosti za štete iz stavka 1. ovog članka ako ne postoji drugo jamstvo za naknadu štete ili ako međunarodnim ugovorom nije drukčije određeno**
- **Odredbe članka ovog Zakona kojima se uređuje osiguranje vlasnika vozila od odgovornosti za štete nanесene trećim osobama, u slučaju štete nastale od neosiguranog i nepoznatog vozila te prestanka društva za osiguranje odgovarajuće se primjenjuju na osiguranje vlasnika brodice odnosno jahte od odgovornosti za štete nanесene trećim osobama**

Garancijski fond
1. Plaćanje šteta iz sredstava Garancijskog fonda

- **Sredstva Garancijskog fonda služe za plaćanje:**
  - šteta nastalih u inozemstvu od osiguranih i neosiguranih vozila hrvatske registracije za koje inozemnom nacionalnom uredu sukladno Kretskom sporazumu te drugim međunarodnim sporazumima, jamči Hrvatski ured za osiguranje
  - šteta nastalih na teritoriju Republike Hrvatske od neosiguranih i nepoznatih vozila, zrakoplova te brodica odnosno jahti
  - šteta koje oštećene osobe nisu mogle naplatiti zbog nastanka razloga prestanka društva za osiguranje odnosno stečaja

- osiguranog iznosa ako vlasnik vozila koje služi za prijevoz putnika nije sklopio ugovor o osiguranju putnika u javnom prometu od posljedica nesretnog slučaja ili ako osigurani iznos nije isplaćen zbog prestanka društva za osiguranje (članak 30.)
- šteta nastalih na teritoriju Republike Hrvatske od vozila inozemne registracije iz članka ovoga Zakona
- šteta nastalih u nekoj od država Europske unije od vozila inozemne registracije osiguranih na temelju police graničnog osiguranja (nakon prijema Republike Hrvatske u članstvo EU)
- šteta nastalih u drugoj državi Europske unije odnosno u trećim državama čiji je nacionalni ured član Sustava zelene karte na temelju IV Smjernice EU (nakon prijema Republike Hrvatske u članstvo EU)

- Iz sredstava Garancijskog fonda nakna duju se i troškovi obrade šteta iz prethodnog stavka.
- Iz sredstava Garancijskog fonda ne nakna duju se štete koje nastanu od vozila inozemne registracije koja prometuju na teritoriju Republike Hrvatske na temelju posebnih sporazuma kojih je potpisnik Republika Hrvatska, ako nemaju međunarodnu ispravu ili dokaz o postojanju osiguranja od automobilske odgovornosti
- Zavodi za zdravstveno, mirovinsko te invalidsko osiguranje te društva za osiguranje sa subrogacijskim potraživanjima kao i druge naravne i pravne osobe koje su na bilo koji način neposredno oštećenoj osobi nadoknadili štetu ili dio štete nanesene uporabom neosiguranog ili nepoznatog prijevoznog sredstva, nemaju pravo na naknadu isplaćenih iznosa iz sredstava Garancijskog fonda

2. Obveza plaćanja doprinosa Hrvatskom uredu za osiguranje

- Društva za osiguranje koja obavljaju poslove obveznih osiguranja iz članka 1. ovoga Zakona dužna su radi plaćanja naknade šteta iz Garancijskog fonda uplaćivati doprinos u Garancijski fond i to razmjerno premiji ostvarenoj u određenoj vrsti obveznog osiguranja u prethodnoj godini
- Društva za osiguranje iz prethodnog stavka dužna su također uplaćivati i doprinos Hrvatskom uredu za osiguranje radi obavljanja njegove djelatnosti
- Statutom Hrvatskog ureda za osiguranje naročito se utvrđuje njegov ustroj, djelatnost i financiranje te način i visina uplate doprinosa radi plaćanja šteta iz Garancijskog fonda te radi obavljanja djelatnosti Hrvatskog ureda za osiguranje

- Društva za osiguranje iz stavka 1. ovog članka dužna su doprinos Garancijskom fondu te doprinos radi obavljanja djelatnosti uplatiti u roku od 15 dana od primitka njegove obavijesti i uz uvjete koje propiše Hrvatski ured za osiguranje
- Novčanom kaznom od najmanje 50.000 kn kaznit će se za prekršaj društvo za osiguranje - ako suprotno odredbama ovog članka ne uplati doprinos u Garancijski fond odnosno doprinos za obavljanje djelatnosti Hrvatskog ureda za osiguranje
- Za prekršaj iz ovog članka kaznit će se novčanom kaznom od najmanje 5.000 kn i odgovorna osoba u društvu za osiguranje ako postupi suprotno odredbi ovog članka

Mladenka Grgić

OMBUDSMAN U OSIGURANJU – ZNAČAJ I ULOGA

Ombudsman u osiguranju – značaj i uloga

I. Uvod

Ombudsman, kao izvorno pravna stečevina nordijskog (švedskog) zakonodavstva, koja je u posljednjih 50-tak godina na određeni način ugrađena u pravne sustave velikog broja i drugih zemalja, u praksi se pokazala da kao neovisna institucija može uspješno ostvarivati konkretnu zaštitu i promicanja ljudskih prava i sloboda građana, koja su načelno uređena ustavima odnosno drugim temeljnim konstitutivnim aktima suvremenih država.

Provođenjem nadzora nad radom i mogućim zloporabama u korištenju položaja i vršenju ovlasti državne administracije, institucija ombudsmana ovlaštena je da izravno intervenira u području ostvarivanja temeljnih prava i sloboda čovjeka i građanina te da vrši zaštitu tih prava ukoliko su ona ugrožena od strane institucija vlasti odnosno ovlaštenih pojedinaca u institucijama vlasti.

Povijesno gledajući razvoj institucije ombudsmana, od njegovog uvođenja u pravni sustav Kraljevine Švedske u 19. stoljeću, izvornog naziva «Treuhaender», kao zastupnika u parlamentu kojem je s vremena na vrijeme povjereno da pored redovite kontrolne funkcije može vršiti i kontrolu izvršne vlasti, do današnjeg doba, u zemljama Europske unije možemo govoriti o dvije vrste ombudsmana.

Prvu vrstu predstavljaju ombudsmani s ulogom posrednika tj. ulogom savjetnika i pomiritelja u sporu nastalom između građanina i države. Iako građanin u suvremenim demokratski uređenim državama ima mogućnost da u redovnom sudskom postupku zaštiti svoja prava za koja drži da su mu povrijeđena djelima odnosno aktima vlasti, iz razloga što je sudski postupak u pravilu dugotrajan i skup, građani nerijetko odustaju od takve mogućnosti.

Kod takvog realnog stanja stvari građani radije koriste mogućnost obraćanja ombudsmanu koji je kao alternativa spreman posredovati u konačnom dogovoru tj. koji će pokušati mimo suda i sudaca nastojati približiti stajališta dviju strana u sporu i pronaći zadovoljavajuće rješenje.

Druga vrsta ombudsmana ima znatno složeniju zadaću, zadaću koja je kolokvijalno nazvana «Uloga odnosa».

Pri takvoj ulozi ombudsmanova funkcija podrazumijeva njegovo djelovanje na potpunoj rasčlambi odnosa koji su uzrokovali eventualno loše djelovanje državne administracije na štetu građanina. Takva uloga ombudsmana omogućava efikasnu

---

* Euroherc osiguranje d.d.

pomoć kako građanima tako i parlamentu kao zakonodavnom tijelu, sve u cilju poboljšanja kvalitete nadzora nad zakonitošću rada državne administracije i nadzora parlamenta nad vladom kao izvršnoj vlasti u svezi provođenja zakona koje je parlament donio. U svakoj parlamentarnoj demokraciji parlament ima dvije temeljne nadležnosti a to je nadležnost za donošenje zakona i nadležnost nadzora nad izvršnom vlasti. Ukoliko ombudsman utvrdi, i dokaže, da neki zakon ugrožava ljudska i građanska prava, parlament ga mora promijeniti. Isto tako ako utvrdi ili dokaže da vlada, državna vlast ili državna administracija krše neki zakon, ombudsman mora odnosno može zatražiti povlačenje tog zakona odnosno smjenu pojedinog ministra.

Ombudsmeni iz zapadnoeuropskog pravnog okruženja često organiziraju tzv. okrugle stolove s glavnim ciljem da saslušaju i razmjene iskustva s ombudsmanima, odnosno osobama koje se institucionalno ili kao članovi neke od nevladinih udruga bave zaštitom ljudskih prava u zemljama u tranziciji jugoistočne Europe i u državama nastalim raspadom bivše Jugoslavije, te da im istovremeno prenesu iskustva iz rada ombudsmana iz razvijenih i demokratskih europskih država.

II. Ombudsman u osiguranju

Početak sedamdesetih godina proteklog stoljeća pojam ombudsmana dovodi se na određeni način u svezu s djelokrugom rada novoutemeljenih udruga za zaštitu potrošača.

Na taj način nastojalo se vršiti zaštitu privatnih interesa kroz instituciju ombudsmana. Međutim, u osigurateljnoj djelatnosti institucija ombudsmana za tu djelatnost prvi put se osniva u Švicarskoj Konfederaciji 1972. godine.

Pozitivan primjer Švicarske slijedile su i druge zemlje pa je osnivanje ovakvih institucija počelo u drugim europskim zemljama, primjerice u: Finskoj, Nizozemskoj, Velikoj Britaniji i drugim državama, dok je Savezna Republika Njemačka među zadnjim zemljama EU okruženja (stari sastav EU), koja je nakon niza godina žestokih rasprava i diskusija, konačno svoju osigurateljnu djelatnost obogatila s ovim institutom, osnivajući ne samo jedan nego čak dva ureda ombudsmana.

Jedan je ombudsman osnovan na inicijativu GDV, odnosno udruženja svih osiguratelja njemačkog gospodarstva, a drugi na inicijativu PKV, odnosno udruženja privatnih zdravstvenih i bolesničkih osiguratelja.

Oba tijela kojima se podnose pritužbe i koja djeluju na rješavanju spornih pitanja u osigurateljnoj djelatnosti, pod zajedničkim nazivom «**SCHLICHTUNGSSTELLE**», sa svojom djelatnošću započinj u listopadu 2001. godine.

S obzirom na činjenicu da je predmet ovog rada razmatranje institucije ombudsmana za osiguranje koji je osnovan i djeluje u Saveznoj Republici Njemačkoj na inicijativu tamošnjeg GDV, i to iz razloga što su u njegovoj nadležnosti gotovo sve skupine ugovornih osiguranja, u daljem tekstu će se detaljno obraditi nadležnosti, ovlaštenja i specifična uloga ove vrste ombudsmana.

II-1 Cilj i svrha osnivanja

Uvođenjem tzv. Schlichtungsstelle-a odnosno instituta ombudsmana za osiguranje, osigurateljna djelatnost rukovodila se prvenstveno razmišljanjem o mogućnosti razumnog raspravljanja o spornim pitanjima s ugovornim partnerom. Drugi, isto tako važan razlog nalazimo u nastojanjima stranaka za izbjegavanje sudskih postupaka koji su višestruko štetni za sve sudionike spora. U sudskim postupcima, kada ti postupci i budu pravomoćno okončani, oštećena osoba dobiva naknadu ili rješidbu sa zakašnjenjem, postupci su dugotrajni a stranke u sporu su još pri tome primorane angažirati i vlastita novčana sredstva.

Za razliku od sudskog rješavanja sporova, subjektima u korištenju osigurateljnih usluga pruža se prilika da svoje sporove putem institucije ombudsmana za osiguranje, kao neovisnog i neutralnog instituta, riješe na brz, jednostavan i transparentan način, bez nekih značajnijih troškova.

Schlichtungstelle stoji na raspolaganju korisnicima usluga osiguranja sve dotle dok oni imaju status korisnika.

Kako je svaka nova institucija koja se uvodi u pravni sustav neke zemlje u pravilu obilježena djelovanjem njezinog prvog nositelja, držim korisnim nekoliko napomena dati o prvom ombudsmanu za ugovorna osiguranja u Saveznoj Republici Njemačkoj, a to je bio profesor Wolfgang Roemer. Profesor Roemer je više od deset godina prije svog umirovljenja, obnašao dužnost suca u Senatu za osiguranje pri Visokom Saveznom sudu i spada u velike i priznate stručnjake iz područja osigurateljne struke. Svojim djelovanjem dao je iznimno veliki doprinos razvoju prava osiguranja kojeg je na neki način obogatio i modernijim pristupom, potičući osiguravatelje i na uvođenje instituta zaštite korisnika usluga osiguranja.

Gradeći i unaprjeđujući Schlichtungsstelle djelovao je nepristrano ne predstavljajući ni osiguratelje ni osiguranike. U obavljanju svojih dnevnih zadaća nije slijedio ničije naputke niti naloge, jednostavno se držao zakona i prava.

II-2 Članovi, organi i organizacija

Članovi udruge su predstavnici Udruženja osiguravajućih društava Njemačke (GDV) kao i predstavnici osiguravajućih društava. Udruženju se pristupa na temelju izjave o pristupanju što u naravi znači da članovi prihvaćaju pravila postupanja u postupku koji se vodi pred ombudsmanom te da prihvaćaju odluke koje on u spornim predmetima donese. O tome da su članovi udruženja, osiguratelji su dužni izvijestiti korisnike svojih usluga.

Prestanak članstva u udruzi omogućen je svakom članu i to temeljem davanja odgovarajuće izjave o istupanju iz članstva. Pored dragovoljnog prestanka članstva davanjem izjave o istupanju, članstvo u udruzi može prestati na temelju isključenja. Odluka o isključivanju nekog člana donosi se na godišnjoj skupštini, ukoliko se taj član ne pridržava odredbi uredbe o postupanju pred ombudsmanom te odredbi pravilnika o financiranju udruge.

Organi udruge su uprava i skupština članova. Prema godišnjem izvješću o radu udruge ombudsmana za osiguranje za 2003. godinu, Uprava se sastoji od osam osoba koji se biraju iz redova rukovodstva vodećih njemačkih osiguravajućih društava.

Pored ova dva organa u udruzi djeluje i tzv. «Savjetodavno vijeće» koje prati i nadzire rad Schlichtungsstelle-a. Ono se sastoji od 27 članova koji se biraju iz sljedećih struktura:

- 8 članova iz osigurateljne djelatnosti,
- 8 članova iz redova potrošačkih udruga,
- 2 člana iz direkcije za nadzor,
- 3 člana su predstavnici znanosti, i
- 6 članova su osobe iz javnog života - tzv. Bundesfraktionen.

Struktura članova «Savjetodavnog vijeća» ukazuje da se radi o zajedničkom tijelu udruge koje po svom sastavu daje veliku sigurnost da će u svom djelokrugu rada biti zaista nepristrano i neutralno.

Ombudsmana imenuje uprava na prijedlog skupštine članova i savjetodavnog tijela što se također upisuje u registar udruga.

II-3 Financiranje udruge

Udruhu financiraju osiguravajuća društva prema odredbama pravilnika o financiranju. Visina davanja određuje se na temelju visine ukupnog bruto prihoda članica. Također se uplaćuju i paušalni iznosi za pojedinu vrstu posla. Tako se za donošenje odluke odnosno preporuke uplaćuje iznos od 150,00 EUR dok se za ostale vrste poslova koji se obave u udruzi uplaćuje naknada u iznosu od cca 100 EUR po pojedinom predmetu.

Financijski podaci o djelovanju udruge u 2002. i 2003., pojednostavljeno iskazani, su sljedeći:

Financiranje – Prihod / Rashod u tisućama EUR - 03/02			
-u tisućama-	Uplate	Rashod	Razlika
2002.	2.553	1.701	852
2003.	3.588	2.581	1.007

Kao što je vidljivo iz podataka ove tabele svi troškovi poslovanja udruge u 2003. godini iznosili su 2.581.000,00 EUR, obrađeno je 11.560 pritužbi a riješeno je 10.415 predmeta. Da su ove pritužbe rješavane sudskim putem vjerojatno bi troškovi sudskog postupka i drugi prateći troškovi dosegli iznos od preko 10.000.000,00 EUR (kalkulativno cca 1.000,00 EUR po predmetu).

II-4 Postupak pred ombudsmanom

Postupak pred ombudsmanom započinje podnošenjem pritužbe, koja se može podnijeti putem telefona, e-maila, faxom, poštom itd... Pritužba se prvo obradi u prijemnom uredu ombudsmana a zatim, ukoliko je potrebno, kontaktira se podnositelja pritužbe s namjerom da se stranki pomogne oko preciznijeg formuliranja pritužbe. Naime postoji i univerzalni obrazac na kojem su navedeni podaci o

podnositelju pritužbe, podaci o osiguravajućem društvu zatim rubrika u koju se upisuje činjenično stanje, odnosno predmet pritužbe.

Kad je pritužba kompletirana pristupa se preispitivanju nadležnosti ombudsmana i to na sljedeći način:

Prvo se preispita postojanje ugovornog odnosa između podnositelja pritužbe i osiguravajućeg društva, nakon toga stručni tim u uredu ombudsmana preispituje da li se podnositelj pritužbe već obraćao osiguravajućem društvu i da li je dobio odgovor odnosno odluku.

Zatim ombudsman zajedno sa svojim pravnim stručnjacima razmatra pritužbu ali samo prema dokumentaciji i priloženim dokazima jer se ombudsman ne bavi saslušanjem stranaka i svjedoka. Ukoliko je potrebno zatražit će se od stranaka dodatna dokumentacija.

Po okončanju postupka preispitivanja dokaznog materijala odnosno činjeničnog stanja, ombudsman donosi odluku.

Ukoliko vrijednost spora ne prelazi 5.000,00 EUR, ombudsman donosi odluku koja je obvezujuća za osiguravajuće društvo, dok kod većih iznosa on ima ovlaštenje donijeti prijedlog ili preporuku ili pak neku drugu vrstu pomoći podnositelju pritužbe. Praksa pokazuje da su osiguratelji skloniji prihvatiti prijedlog ili preporuku ombudsmana nego se upuštati u daljnji postupak pred redovnim sudom i izlagati se visokim troškovima.

Odluka, bez obzira kakva je, mora biti donesena i obrazložena u pisanoj formi, na jeziku koji je razumljiv i laiku.

U kojim slučajevima ombudsman neće rješavati predmete?

Ombudsman neće rješavati predmete u sljedećim slučajevima:

1. Ukoliko se podnositelj pritužbe nije pridržavao rokova koji su propisani uredbom o postupanju. Rok za podnošenje pritužbe otvoren je osam tjedana od dana kada je osiguranik primio konačnu odluku od osiguravajućeg društva. Ukoliko osiguranik iz objektivnih razloga, a koje mora dokazati, nije u roku podnio pritužbu taj se rok može produžiti.
2. Ombudsman također neće preuzeti u obradu pritužbu kojoj vrijednost predmeta spora prelazi iznos od 50.000,00 EUR.
3. Ako se radi o postupcima koji se vode na sudu ili koji su već vođeni sudskim putem.
4. Kada se pritužbe odnose na nadležnosti direkcije za nadzor.
5. Kada se podnese pritužba na predmet koji je u zastari a druga strana istakne prigovor zastare.
6. Po pritužbi čiji predmet predstavljaju matematičke metode i formule koje se primjenjuju kod tehnike izračuna cijene osiguranja.

7. Rješavanje po pritužbama trećih osoba također je isključeno iz nadležnosti ombudsmana.
8. Ako je podnositelj pritužbe istovremeno podnio kaznenu prijavu o istom predmetu spora.
9. Ako pritužba nema izgleda za uspjeh.

II-5 Prednosti postupka rješavanja spora putem ombudsmana

Prva i osnovna prednost rješavanja sporova od strane ombudsmana je ta što se radi o izvansudskom postupku. To znači da podnositelj pritužbe ne mora gubiti vrijeme zbog sudjelovanja na sudskim raspravama i ne mora se izlagati plaćanju sudskih troškova. Osim toga ovaj postupak kratko traje, jednostavan je i besplatan a koju prednost ne treba posebno obrazlagati. Za osiguratelje je ovakav postupak rješavanja sporova također prihvatljiv jer je, kao što smo vidjeli iz prikaza troškova udruge, u konačnici puno jeftiniji od redovnog sudskog postupka.

Za vrijeme postupka pred ombudsmanom ne teku rokovi zastare.

Bez obzira na ishod ovog postupka podnositelju pritužbe ostaje još mogućnost pokretanja redovnog sudskog postupka.

Jasna načela i otvorenost u postupanju te razumljivost odluke kod podnositelja pritužbe ostavlja snažan dojam i stvara veliko povjerenje u zakonitost i pravednost rješidbe.

U pokriju prednosti rješavanja sporova putem ombudsmana iznosimo podatke iz službenih statistika. Tako je u 2003. u uredu ombudsmana zaprimljeno ukupno 11.560 predmeta, od toga 10.244 bile su pritužbe a ostali upiti odnosili su se na opća pitanja. U odnosu na prethodnu godinu to je povećanje od 25%. Tabela prikazano to izgleda kako slijedi:

Broj pritužbi u obradi - 03./02.		
	2003.	2002.
Opća pitanja	1.316	828
Pritužbe	10.244	8.404
Ukupno	11.560	9.236

Okončano je 10.415 pritužbi. Od toga 3.301 bile su nedopuštene što je 31,7%. Uglavnom se radilo o pritužbama trećih osoba, što ne spada u nadležnost ombudsmana, zatim jedan broj odnosio se i na pritužbe po ugovorima iz bolesničkog osiguranja i osiguranja njege. Neke pritužbe su bile upućene protiv društava koja nisu članovi udruge itd..

Okončane pritužbe - 03./02.		
	2003.	2002.
Dopuštene	6.005	4.598
Nedopuštene	3.301	2.972
S nedostacima	1.109	0
Ukupno	10.415	7.570

U ovoj tabeli prikazane su sve okončane pritužbe te način na koji su okončane, bez obzira na datum podnošenja. Ipak najveći broj pritužbi okonča se odlukom ombudsmana. Opozvanih i odbijenih je cca. 23% u 2003. dok su ostale okončane putem pružanja pomoći korisniku usluga, preporukom ili nagodbom, što upućuje na zaključak da su pritužbe osiguranika uglavnom opravdane i da institucija ombudsmana opravdava svoje postojanje.

Način okončanja dopuštenih pritužbi – 03./02.		
	2003.	2002.
Odluka	50%	54%
Opoziv	19%	18%
Pomoć	14%	16%
Preporuka	10%	4%
Nagodba	3%	2%
Odbijene	4%	6%

Pritužbe po vrijednosti predmeta spora date su samo za 2003. iz razloga što podaci za 2002. nisu objavljeni. Najveći broj pritužbi okončanih u 2003. odnosio se na pritužbe čija vrijednost spora nije prelazila 5.000,00 EUR, a kako je već rečeno, to su pritužbe u kojima ombudsman donosi za osiguratelja obvezujuću odluku, što opet navodi na zaključak da osnivanje i financiranje ovog instituta ima ekonomsku i svaku drugu opravdanost i smisao.

Pritužbe po VSP – 2003	
EUR	2003.
Do 5.000	85,40%
Do 10.000	6,10%
Do 20.000	4,20%
Do 50.000	4,30%

U 2003. godini najveći udio pritužbi odnosio se na životna i rentna osiguranja. Gotovo 30% svih dopuštenih i okončanih pritužbi, odnosilo se upravo na ovu vrstu osiguranja. Područje životnih osiguranja naročito je osjetljivo iz razloga što su ovi ugovori značajni za osiguranika ne samo u gospodarskom već i socijalnom pogledu. Ta osiguranja se temelje na uzajamnosti i solidarnosti i daju osiguranicima garanciju određene financijske sigurnosti te izvjesno materijalno zbrinjavanje u trećoj životnoj dobi.

Zanimljivo je razmotriti podatke o pretežnom sadržaju pritužbi osiguranika koje su rješavane od strane ombudsmana.

Osiguranici su se uglavnom žalili na obećanu dobit, što osiguratelji zbog poremećaja na tržištu tečaja i kapitala nisu mogli ispoštovati. Također je tome pridonijelo i smanjenje kamatnih stopa. Osiguranici su posezali za raznim brošurama koje su dobivali prilikom zaključenja ugovora a isto tako donosili su na uvid i isječke iz novina gdje osiguratelji iznose svoje poslovne rezultate u kojima stoje enormne dobiti.

Pritužbe u osiguranju pravne zaštite sudjelovale su sa cca. 17% i po rangu zauzimaju drugo mjesto. Osiguranici se uglavnom žale na uskraćivana pokrića u slučajevima kada su se osiguratelji pozivali na isključenja iz općih uvjeta. Klauzulama o

isključenju bavio se i Savezni sud koji je bar pokušao dati neka pojašnjenja, no neki slučajevi su i danas ostali sporni, kao npr. parnice bez izgleda na uspjeh. U takvoj situaciji osiguranik je u nezgodnoj poziciji; s jedne strane uključen je zainteresirani odvjetnik koji u polici osiguranja pravne zaštite vidi siguran izvor financiranja, dok je izgled na uspjeh u parnici vrlo upitan ili se već unaprijed zna.

Pritužbe po vrstama osiguranja – udio 2003.	
Životna i rentna	30%
Osiguranje pravne zaštite	17%
Osiguranje nezgode	11%
Obvezno osiguranje mot. vozila	9%
Osiguranje kućanstva	9%
Osiguranje objekata za stanovanje	8%
Kasko osiguranje	4%
Privatno – obvezno	5%
Ostalo	2%

III. Sudski postupci u predmetima osiguranja u Republici Hrvatskoj - mogućnost i potreba za djelovanjem ombudsmana

III-1 Stanje

Prema podacima Ministarstva pravosuđa objavljenim na Internet stranicama 22. veljače 2005., na svim sudovima u Republici Hrvatskoj u 2004. godini zaprimljen je 1.927.301 predmet, što je za 193.347 predmeta više nego u 2003. godini. Na dan 31.12.2004. godine ostalo je neriješeno 1.640.365 sudskih predmeta.

Ima li lijeka za ovakvo stanje?

O tome su se po tko zna koji put upitali odgovorni pa je u skladu s tim pitanjem svojedobno i Predsjednik Vrhovnog suda dr. sc. Ivica Crnić predlagao neka rješenja spominjući pritom mogućnost prekovremenog rada sudaca, institut licenciranih sudaca i dr. Usput je naveo i bizarnu konstataciju koja glasi «što je kritika sudova žešća to je i broj zahtjeva stranaka za sudskim rješavanjem spora veći!»

Isto tako i osigurateljna djelatnost suočena je s velikim brojem sudskih predmeta u obradi, daleko većim nego što je to slučaj s prosjekom u gotovo svim europskim zemljama. Prema podacima Hrvatskog ureda za osiguranje udjel sudskih predmeta u ukupnom broju šteta u obradi u 2002. iznosio je enormnih 24,96%, dok je u 2003. ovaj postotak nešto smanjen i iznosio je 22,70%. Postotak utuženja je također visok i iznosi u 2002. 7,77% dok je u 2003. neznatno smanjen na 7,21%.

Na postotak utuženja svakako utječu brzina i kvaliteta rješavanja odštetnih predmeta u mirnom postupku. Kod društava koja su aktivnija ovaj postotak je manji iako se u većini slučajeva radi o direktnim tužbama, pa društva za osiguranje i nemaju priliku niti pokušati predmet riješiti mirnim putem, posebno otkad su u primjeni novi «Orijentacijski kriteriji kod određivanja visina naknade nematerijalne štete», kao što se i predviđalo.

Ovom smanjenju ukupnog broja sudskih predmeta zasigurno su dijelom doprinijele i brojne izmjene i dopune važnijih zakona koje su učinjene u prethodnom razdoblju (Zakon o parničnom postupku, Zakon o trgovačkim društvima, Ovršni zakon i dr...).

III-2 Hrvatska i EU zakonodavstvo

U svom nastojanju da postane članicom Europske unije, Republika Hrvatska vrši svakodnevne pripreme na svim područjima pa tako i u osigurateljnoj djelatnosti. Prošle godine na tradicionalnom okupljanju osiguratelja u Opatiji prezentirano je nekoliko tema izuzetno važnih za ovu djelatnost.

Prva tema odnosila se na stanje hrvatskog tržišta osiguranja i njegovo mjesto u EU, odnosno usklađivanje hrvatskog zakonodavstva sa zakonima Europske unije. Predavači su ukazali na nerazvijenost hrvatskog tržišta posebno u području životnih, mirovinskih i zdravstvenih osiguranja, a čija je razvojna perspektiva očigledna.

Također je ukazano na zbrku oko oporezivanja osigurateljnih proizvoda, dok je u sklopu treće teme ukazano na potrebu izrade novog zakona o osiguranju, odnosno novog zakona o obveznim osiguranjima u prometu u koje će biti ugrađene odredbe o zaštiti osiguranika i oštećenika na razini zaštite u europskom zakonodavstvu. Među ostalim mjerama zaštite osiguratelj bi bio u obvezi pružiti informaciju budućem osiguraniku o tome što osigurava, te koja su mu prava iz ugovora i to na jasan način i u pismenoj formi.

Dakle – traži se zaštita potrošača osigurateljnih usluga u pravom smislu, što u Hrvatskoj još uvijek ne postoji pa su nam i zbog toga sudovi pretrpani sporovima između osiguranika i osiguratelja.

U okviru obveznog osiguranja od automobilske odgovornosti, uvođenje rokova u kojima osiguratelji moraju riješiti odštetni zahtjev oštećenoj osobi, svakako predstavlja revolucionarnu promjenu dosadašnjeg pristupa i prakse.

Novi Zakon o obveznim odnosima, prvenstveno njegove odredbe o zateznim kamatama, koje bi i kod nematerijalne štete počele teći danom podnošenja pisanog zahtjeva ili tužbe a ne danom donošenja prvostupanjske presude kao što je to slučaj bio do sada, zasigurno će razbuditi osiguratelje te ih natjerati na brže i odgovornije postupanje te pronalaženje novih i drugačijih mogućnosti rješavanja spornih situacija s osiguranikom odnosno oštećenikom.

IV. Zaključak

Pozitivna iskustva uvođenja instituta ombudsmana u osiguranju u Saveznoj Republici Njemačkoj i drugim europskim zemljama, može biti povod za razmišljanje o uvođenju takve institucije u Republici Hrvatskoj. Prostora za i potrebe za uvođenje ove institucije u pravni sustav Republike Hrvatske svakako ima, samo je pitanje da li će ovaj institut imati savjetodavnu ulogu ili će kao u nekim drugim zemljama biti ovlašten donositi i odluke koje bi bile obvezujuće za sudionike postupka, jednog ili oba.

U sklopu razvoja i primjene alternativnih metoda u rješavanju sporova ne bi trebalo izbjegavati niti pomoć koju hrvatskom pravosuđu nude i međunarodne pravničke asocijacije, koje putem svojih agencija tipa USAID – te Booz Allen Hamilton, ukazuju na mogućnosti jednostavnijeg rješavanja sudskih predmeta i to mirenjem o čemu je već održan referat na ovom savjetovanju.

Putem svojih radionica i organiziranjem tzv. „Okruglih stolova“ ove agencije pokušavaju obučiti sve veći broj stručnjaka u području alternativnog rješavanja spornih situacija i to na brz jednostavan i transparentan način, i sve to uz minimalne troškove što u našim materijalnim uvjetima nije zanemarivo.

I na kraju treba naglasiti da tehničko institucionalnih oblika i pravilnika u hrvatskom pravnom sustavu u skoroj budućnosti neće nedostajati, bez obzira na vrstu rješavanja spora – putem ombudsmana, medijatora odnosno izmiritelja ili na neki treći način.

Drugo je pitanje opće pravne klime za prihvaćanjem alternativnih mogućnosti, kao i pitanje uopće svijesti vjerovnika u našem slučaju osiguranika ili oštećenika, da dio svojeg potraživanja uopće mogu namiriti izvan suda.

Stoga je neophodno i potrebno poraditi na promociji alternativnih mogućnosti i o tome upoznati hrvatsku javnost, jer nažalost većina oštećenika posebno u sferi rješavanja odštetnih zahtjeva s naslova nematerijalne štete, misli da svoje potraživanje može naplatiti samo uz pomoć odvjetnika i dobre volje dužnika a nikako na drugačiji način. Posebno u ovoj sferi osiguravajuća društva su suočena sa zabrinjavajućim trendom porasta direktnih tužbi, tako da uopće nemaju mogućnost rješavanja spora mirnim putem.

V. Dodatak – iz godišnjeg izvješća ureda ombudsmana za 2003. u Saveznoj Republici Njemačkoj

Sljedeći podaci objavljeni su u godišnjem izvješću za 2003. godinu o radu udruge Ombudsmana. Aktualni podaci mogu se vidjeti na internet stranici www.versicherungsombudsmann.de ili se može upitati direktno u poslovnici.

5.1. Uredba o postupku

Preambula

Versicherungsombudsmann* je neovisna ustanova njemačke osiguravateljne privrede za rješavanje sporova između osiguravajućih društava i potrošača (korisnika/ica osiguranja).

---

* Muške osobe pri Versicherungsombudsmann-u su „Ombudsmann“, ženske osobe „Ombudsfrau“. Uredba o postupku orijentira se prema spolu dotične osobe. Nazivi za muški rod upotrijebljeni u nastavku, odgovarajuće se primjenjuju za ženske osobe.

Podnošenje pritužbi

§ 1 Dopuštenost pritužbe

- (1) Ombudsman se može pozvati kod pritužbi svakog potrošača (fizička osoba, koja sklapa pravni posao u svrhu koja se ne može pribrojiti niti njezinoj obrtničkoj niti njezinoj samostalnoj poslovnoj djelatnosti).
  - a) kad se radi o vlastitom ugovornom pravu iz ugovora o osiguranju ili ugovora koji stoji u uskom ekonomskom odnosu s ugovorom o osiguranju,
  - b) kad se radi o pravu iz posredovanja ili nakane sklapanja takvog ugovora i ako je pravo usmjereno protiv osiguratelja, s pretpostavkom da je protivnik pritužbe član udruge „Versicherungsombudsmann e.V.“.
- (2) Ombudsman se pritužbom bavi tek kad je podnositelj iste svoje pravo najprije pokušao ostvariti pred osigurateljem kojem stoji rok od šest tjedana da konačno odluči o zahtjevu odnosno pritužbi.
- (3) Postupak pred ombudsmanom se ne održava
  - a) ako podnositelj pritužbe iz svjesnog nemara u roku od osam tjedana nakon primitka konačne odluke ili odgovora osiguratelja ne podnese pritužbu pred ombudsmanom; a ukoliko je kašnjenje opravdano tada će odlučivati ombudsman,
  - b) kod pritužbi čija vrijednost spora prelazi DEM 100.000 (od 1.1.2002. EUR 50.000). Za utvrđivanje vrijednosti primjenjuju se načela Zakona o civilnom procesu za vrijednost spora, kod otvorene djelomične pritužbe u obzir se uzima prepoznatljiva sveukupna vrijednost,
  - c) kod pritužbi koje za predmet imaju prava iz ugovora bolesničkih osiguranja, osiguranja njege ili kredita (Kranken-, Pflege-, i Kreditversicherung),
  - d) kod pritužbi čiji su predmet metode ili formule koje se primjenjuju kod osiguravateljsko-matematičkih obračuna,
  - e) kod pritužbi koje se odnose na prava trećih osoba,
  - f) kod pritužbi koje se već rješavaju u nekom sudskom postupku, pred arbitražnim sudom, Versicherungsobmundsmann e.V. ili kod neke druge ustanove za rješavanje u sporu ili se odlučuje ili miri na takvim mjestima. Isto vrijedi i ako se predmet pritužbe za vrijeme postupka pred ombudsmanom istovremeno vodi pred sudom ili nekim drugim mjestom za mirenje, spor se prekida izvansudskom nagodbom ili ako se radi o pritužbi povodom nepriznavanja troškova u parnicama bez izgleda na uspjeh,
  - g) kod pritužbi koje su u nadležnosti Direkcije za nadzor osiguranja,
  - h) kad podnositelj pritužbe zbog predmeta pritužbe podnese kaznenu prijavu ili se ista podnese za vrijeme postupka,
  - i) kad se pritužba podnese očito bez izgleda na uspjeh,
  - j) kad je pravo već otišlo u zastaru i kad se protivnik pritužbe poziva na zastaru.

§ 2 Postupak podnošenja pritužbi

- (1) Postupak započinje s pozivanjem ombudsmana. Poziv može uslijediti usmeno, pismeno ili u nekom drugom prikladnom obliku.

- (2) Prijemni ured zaprima pritužbu a ombudsman preko svojih stručnih suradnika obavlja nadzor i daje upute te podučava podnositelja pritužbe o daljnjem tijeku postupka.
- (3) Podnositelj pritužbe treba postaviti jasan i jednoznačan zahtjev i priopćiti sve prikladne i potrebne činjenice za ocjenu slučaja kao i priložiti potrebne dokumente. Ukoliko on to ne učini, iz prijemnog ureda ombudsmana će s njim stupiti u kontakt kako bi mu pomogli u tome da činjenično stanje jasno predstavi, da postavi svrsishodan zahtjev kao i da preda potrebne dokumente. Iz prijemnog ureda kontaktira se podnositelj pritužbe kako bi mu se pomoglo razjasniti kao i pružila pomoć u formuliranju pritužbe.
- (4) Ukoliko se predmet pritužbe unatoč istrazi ne može razjasniti, postupak se ne može provesti. To se priopćava podnositelju iste. Time postupak završava.

§ 3 Provjera dopuštenosti

- (1) U uredu za prijem podnesaka (§ 2 st. 2) utvrđuje se je li postupak prema § 1 dopušten.
- (2) Kod sporova o dopuštenosti pritužbe odlučuje ombudsman. Strankama se daje prilika za očitovanje. Nedopuštenost se u uzima u obzir u svakom stadiju postupka.
- (3) Ombudsman odbija pritužbu ili kao nedopuštenu ili nalaže nastavak postupka. Odbijanje se obrazlaže.

§ 4 Mogućnost pomoći od strane protivnika pritužbe

- (1) Ukoliko je predmet pritužbe razjašnjen i pritužba je dopuštena, prijemni ured ombudsmana poziva protivnika pritužbe na očitovanje i za to daje rok od mjesec dana. Prijemni ured može dati i dodatni rok od još jednog mjeseca ako im se to čini smisljeno. O ovome se treba obavijestiti podnositelja pritužbe.
- (2) Prijemni ured pritužbu dostavlja onom mjestu protivnika osiguranja koje je podnositelj pritužbe naznačio kao općim mjestom u tu svrhu (kontakt-mjesto).
- (3) Očitovanje protivnika osiguranja dostavlja se podnositelju pritužbe.

Postupak pred ombudsmanom

§ 5 Predočenje ombudsmanu

- (1) Ukoliko protivnik pritužbe ne pomaže kod rješavanja pritužbi, mjesto za primitak podnesaka (prijemni ured) postupak predočava ombudsmanu kako bi ga on riješio.
- (2) Ukoliko se protivnik pritužbe ne očituje u roku od mjesec dana koje mu je na raspolaganje stavilo mjesto za primitak podnesaka i ne podnese zahtjev za produženjem roka (§ 4 st. 1 reč.) temelj odluke su samo navodi podnositelja pritužbe. Ukoliko protivnik pritužbe prije završetka postupka preda zakašnjelo očitovanje, ombudsman ga uzima u obzir ukoliko je on opravdan. Kad je neko zakašnjenje opravdano odlučuje ombudsman.

§ 6 Postupak

- (1) Ombudsman istražuje po službenoj dužnosti. On i njegovi suradnici razjašnjavaju činjenično stanje u svakom stadiju postupka, ukoliko se to čini potrebnim za donošenje odluke.
- (2) Ombudsman i njemu podređeni suradnici mjesta za predaju podnesaka (§ 2 st.2) jamče marljivu obradu pritužbi. Ombudsman u Poslovniku (§ 14) određuje interne rokove za obradu i provjerava njihovo pridržavanje.
- (3) Kod pritužbi koje su povezane s osiguravateljsko - tehničkim obračunima u životnom osiguranju - uključujući mirovinska i posmrtna osiguranja - kao i osiguranje od nesreća s jamstvom povrata premija (UPR), obračuni se predstavljaju sa svim potrebnim podacima (npr. tehnički podaci ugovora, obračunske formule s bročanim vrijednostima; dotične deklaracije o dobiti i kamatne stope za pričuve, u danom slučaju podaci o odobrenjima odgovarajućeg poslovnog plana; načela za obračun rezervi za premije i pokrića) u posebnoj prilogu koji je namijenjen samo ombudsmanu. Osim toga, u danom slučaju trebaju se priložiti tablice za otkupne vrijednosti kao i posljednja obavijest korisniku osiguranja o visini iznosa dobiti, koji su pridodani polici osiguranja.
- (4) Ombudsman može zatražiti dopunsko očitovanje stranaka za objašnjavanje stvarnog i spornog stanja, ako mu se to učini potrebnim. On drugoj strani daje priliku da se u prikladnom roku očituje na nove navode. Zakašnjela neopravdana očitovanja ne uzimaju se u obzir. Kad je neko zakašnjelo očitovanje opravdano, odlučuje ombudsman.
- (5) Ombudsman je slobodan u svojem priznavanju dokaza. On ne navodi dokaze, s izuzetkom dokaza o ispravama.
- (6) Ombudsman mora odbiti bavljenje pritužbom u svakom stadiju postupka, ako mu se to čini neprikladnim za odluku u postupku ombudsmana, jer bi opseg odabiranja dokaznog materijala bio neuobičajeno visok tako da bi kapaciteti ombudsmana i njegovih suradnika bili preopterećeni.
- (7) Ombudsman mora odbiti bavljenje pritužbom u svakom stadiju postupka ako se to tiče pitanja od značaja za odluku, koje je sporno, i odnosi se na najviše suce i o kojem se još nije odlučilo, da bi se njegovo pravno rješavanje prepustilo autoritetu sudova. Pravo na podnošenje zahtjeva protivnika pritužbe prema stavku 8 ostaje netaknuto.
- (8) Protivnik pritužbe u svakom stadiju postupka može podnijeti zahtjev da ombudsman neku pritužbu kao predložak ostavi neriješenom, ukoliko on može uvjeriti da se radi o pitanju od pravnotemeljnog značaja. Protivnik pritužbe se mora obvezati da će podnositelju pritužbe nadoknaditi prvostupanjske i odvjetničke troškove, i to i ako bi pred sudom pobijedio protivnik pritužbe.

§ 7 Tajnost podataka

- (1) Ombudsman i svi suradnici mjesta za primitak podnesaka obvezni su na tajnost podataka o svim okolnostima koje se tiču stranaka, i o kojima saznaju u okviru postupka podnošenja pritužbi.

- (2) Poslovne tajne osiguravajućeg društva ne otkrivaju se podnositelju pritužbi. Ombudsman uzima u obzir mogućnost obrane podnositelja pritužbe u onoj mjeri u kojoj to nedostaje u okviru priznanja dokaza.

§ 8 Zastupanje

Podnositelj pritužbe u svakom stadiju postupka može naći nekoga tko će ga zastupati, i to na vlastiti trošak.

Odluke Ombudsmana

§ 9 Temelj odluka

Temelji odluka su pravo i zakon. Ukoliko pored toga postoje opća načela uredne prakse osiguranja, ulaganja kapitala i prodaje (smjernice konkurentnosti), koji utječu na posao osiguranja i njegovo odvijanje, on ih također treba uzeti u obzir.

§ 10 Oblici odluka

- (1) Ako je pritužba nedopuštena, ombudsman ju odbija kao nedopuštenu.
- (2) Ako on slučaj prema § 6 st. 6 ili st. 7 smatra neprikladnim da bi o tome odlučio ombudsman, prema § 6 st.8, isti odbacuje kao neprikladan.
- (3) Inače on na temelju § 9 kod vrijednosti pritužbe (§ 1 st. 3. lit. b reč. 2) do DEM 10.000 (od 1.1.2002.: EUR 5.000) donosi odluku, a kod vrijednosti pritužbe od 10.000,01 (od 1.1.2002. EUR 5.000,01) do DEM 100.000 (od 1.1.2002.: EUR 50.000) preporuku.
- (4) Odbacivanje, odluka i preporuka ombudsmana idu pismenim putem i moraju sadržavati razloge. Oni će se objema stranama dostaviti bez odlaganja prikladnim putem.

§ 11 Pravni učinak za podnositelja pritužbe

- (1) Odluka je za protivnika pritužbe obvezujuća. Preporuka za podnositelja pritužbe nije obvezujuća.
- (2) Podnositelju pritužbe je uvijek otvoren put ka redovnim sudovima. Protivniku pritužbe je otvoren put prema redovnim sudovima samo u slučaju § 11 st.1. reč. 2.

Ostalo

§ 12 Sprječavanje zastare

Za vrijeme trajanja cjelokupnog postupka pred ombudsmanom spram protivnika pritužbe zastara za zahtjeve podnositelja pritužbi koji su predmet spora smatra se

spriječenom. Rok se sukladno § 12 st. 3 VVG produljuje za mjesec dana po okončanju ovog postupka.

§ 13 Kamate

Ukoliko ombudsman donese odluku ili preporuku kojom se podnositelju pritužbe dodjeljuje novčani iznos, tako on u obzir uzima zakonske kamate (§ 288 BGB) od trenutka u kojem se podnositelj obratio kod ombudsmana.

§ 14 Poslovník o radu

Poslovník regulira tekuće poslovanje poslovnog mjesta ombudsmana. Ovdje se naročito ubraja zapošljavanje radnika, sastavljanje ekonomskog plana, vrsta i opseg objava (statistike pritužbi, godišnje izvješće, informativne brošure itd.). Osim toga, poslovník sadrži navode ombudsmana u izvršavanju njegova prava davanja direktiva prema § 2 st. 2 (odnosno § 15 st. 2, reč. 2 Statuta) i § 6 st. 2 reč. 2.

§15 Troškovi postupka

Postupak je, osim u slučaju § 8 - za podnositelja pritužbe besplatan.

Hrvoje Pauković

**NOVI ZAKON O OBVEZNYM ODNOSIMA
- NEKI ASPEKTI NAKNADE ŠTETE**

**Novi Zakon o obveznim odnosima
- neki aspekti naknade štete**

I UVOD

Hrvatski sabor je 25. veljače 2005. godine usvojio novi Zakon o obveznim odnosima (objavljen u Narodnim novinama 35/2005 od 17. ožujka 2005. g.). Naravno, nije potrebno napominjati značaj predmetnog zakona – radi se o jednom od temeljnih zakona koji uređuje mnogostruke aspekte odnosa subjekata našeg društva. Upravo taj zakon postavlja osnovna pravila obveznih odnosa u društvu, dodatno regulirajući ugovorne ali i izvanugovorne obvezne odnose.

Novi Zakon o obveznim odnosima donesen je s nakanom da promijeni i osuvremeni dosadašnji Zakon o obveznim odnosima koji je, u svom osnovnom obliku, donesen još 1978. g. ali i koji je protekom godina doživio jedanaest izmjena. Naravno, da je razvoj svih segmenata društvenih odnosa, posebno onih gospodarskih, zahtijevao i zakon koji će ići u korak s promjenama. I sam predlagač zakona¹ kao osnovne razloge koji su ga naveli na izradu novog zakona navodi sljedeće: potrebu ispravka nedostataka, bolju preglednost i terminološko usklađivanje nazivlja sa standardom hrvatskog pravnog nazivlja.²

Ipak, neosporno je da se najveći razlog krije u približavanju Republike Hrvatske Europskoj uniji te s tim u svezi, našoj obvezi da postupno u svoj pravni poredak ugrađujemo pravnu stečevinu EU sukladno njihovim smjernicama.

Struktura Zakona je promijenjena tako da je podijeljen u tri dijela: dio prvi – opći dio, dio drugi - posebni dio i dio treći - prijelazne i završne odredbe. Također je izvršena renumeracija članaka, a od važnijih promjena koje se odnose na usklađivanje s hrvatskim pravnim nazivljem možemo istaći promjenu „materijalne i nematerijalne“ u „imovinsku i neimovinsku“ štetu i sl.

Sadržajne izmjene novog Zakona o obveznim odnosima su zaista brojne, ali se nastavno iznosi prikaz samo nekih novina koji se odnose na neke ključne aspekte naknade štete koji su značajni za poslove osiguranja.

---

* Croatia osiguranje d.d.

¹ Ministarstvo pravosuđa

² Obrazloženje Prijedloga Zakona o obveznim odnosima, Ministarstvo pravosuđa

II VAŽNIJE PROMJENE U ZAKONU O OBVEZNYM ODNOSIMA

UGOVORNI ODNOSI

Povreda ugovorne obveze – pravo i na naknadu neimovinske štete

Za razliku od dosadašnjeg ZOO-a, novim Zakonom o obveznim odnosima predviđeno je i pravo vjerovnika da, pored naknade obične štete i izmakle koristi, ima pravo potraživati i naknadu neimovinske štete. Predlagač takvih odredbi ZOO-a ustvrdio je da se ova izmjena temelji na analizi komparativnih pravnih poredaka u kojima je, uglavnom kroz djelovanje sudske prakse, prihvaćena moderna koncepcija glede obujma naknade i kod ugovorne odgovornosti za štetu.³

IZVANUGOVORNI ODNOSI

Glava IX. *Izvanugovorni odnosi*, sadrži 9 odjeljaka (čl. 1045. - čl. 1110.) koji se odnose na prouzročenje štete, vrste odgovornosti i popravljjanje štete.

Prvu ključnu promjenu nalazimo već u samoj definiciji pojma **šteta**. Novim je zakonom napuštena dosadašnja definicija tog pojma te se sada štetom smatra umanjenje nečije imovine (obična šteta), sprječavanje njezina povećanja (izmakla korist) i povreda prava osobnosti (neimovinska šteta)⁴. Prema toj koncepciji neimovinsku štetu čini već sama povreda prava osobnosti (povreda časti, ugleda, gubitak dijela tijela itd.), a pretrpljeni bolovi i strah izazvani štetnom radnjom, samo su mjerilo težine povrede prava osobnosti i uzimaju se u obzir, pred drugih relevantnih okolnosti, pri utvrđivanju visine pravične novčane naknade.⁵

Pojedina prava osobnosti imaju samo fizičke osobe (pravo na život, tjelesno i duševno zdravlje, ugled, čast, dostojanstvo, ime, privatnost, osobnog i obiteljskog života, slobodu i dr. – čl. 19. st. 2. novog ZOO-a), dok pravna osoba ima sva navedena prava osobnosti, osim onih vezanih uz biološku bit fizičke osobe, a osobito pravo na ugled i dobar glas, čast, ime odnosno tvrtku, poslovnu tajnu, slobodu privređivanja i dr. (čl. 19. st. 3. novog ZOO-a).

Slijedom navedenog, i pravne osobe će imati pravo na novčanu naknadu kao oblik popravljjanja neimovinske štete o čemu će nešto više riječi biti u daljnjem tekstu. Tako objektivno poimanje pojma neimovinske štete plod je suvremenih tendencija u pravnoj teoriji i usporednom odštetnom pravu.⁶

U odsjeku 4. odjeljka *Prouzročenje štete*, pod nazivom *Odgovornost za štetu* od opasne stvari ili opasne djelatnosti napušten je termin „imaoc“ te se sada koristi termin „vlasnik“ te je većina odredbi ostala nepromijenjena sve do posebne točke 2. tog odsjeka koja se odnosi na *Odgovornost za štete izazvane motornim vozilom u pogonu*.

Ipak, u čl. 1067. novog teksta ZOO-a (stari čl. 177.) nalazimo izmjenu:

„Vlasnik se oslobađa odgovornosti ako dokaže da šteta potječe od nekog nepredvidivog uzroka koji se nalazio izvan stvari, a koji se nije mogao spriječiti, izbjeći ili otkloniti.

³ Obrazloženje Prijedloga Zakona o obveznim odnosima, Ministarstvo pravosuđa

⁴ Čl. 1046. novog Zakona o obveznim odnosima

⁵ Obrazloženje Prijedloga Zakona o obveznim odnosima, Ministarstvo pravosuđa

⁶ Obrazloženje Prijedloga Zakona o obveznim odnosima, Ministarstvo pravosuđa

Vlasnik stvari se oslobađa odgovornosti i ako dokaže da šteta nije nastala isključivo radnjom oštećenika ili treće osobe, koju on nije mogao predvidjeti i čije posljedice nije mogao ni izbjeći, ni otkloniti.“

Riječ „ni“ u ovom slučaju, za razliku od starog zakona, možda postavlja strože pretpostavke za oslobođenje od odgovornosti vlasnika ukoliko se radi o radnji oštećenika ili treće osoba (ni izbjeći, ni otkloniti) nego ako se radi o nepredvidivom uzroku koji se nalazio izvan stvari (st. 1.). Nije jasno da li je takva formulacija ima u pozadini jasnu intenciju zakonodavca da razluči te dvije mogućnosti ili se samo radi o lingvističkoj nepreciznosti.

Odgovornost za štete izazvane motornim vozilom u pogonu

Dosadašnja odredba članka 178. novim je zakonom razrađena u pet članaka. Člankom 1068. dana je definicija motornog vozila – „*vozilo koje je namijenjeno da se snagom vlastitog motora kreće po površini zemlje, na tračnicama ili bez njih*“. Sastavnim dijelom motornog vozila smatra se i s njime povezana prikolica. Radi se o definiciji koja se razlikuje od one propisane važećim Zakonom o osiguranju (čl. 83.), koji bi, doduše, trebao biti zamijenjen novim propisima do stupanja na snagu novog ZOO-a.

Međutim, i u radnom nacrtu Zakona o obveznim osiguranjima u prometu također je predviđena definicija „vozila“ na ponešto drugačiji način (čl. 2. nacrta)⁷. U svakom slučaju će, do donošenja Zakona o obveznim osiguranjima u prometu odnosno stupanja na snagu novog ZOO-a, biti potrebno procijeniti da li egzistiranje tih drugačijih definicija može dovesti do eventualne pravne nesigurnosti, ili je moguće da svaka od njih funkcionira na odgovarajući način u materiji koju reguliraju zakoni koji ju sadrže.

Novim Zakonom o obveznim odnosima pokušava se definirati i „*motorno vozilo u pogonu*“ (zamjenjuje se riječ „u pokretu“) navodeći da je ono u pogonu kad se koristi u svrhu kojoj je namijenjeno bez obzira radi li pri tome motor koji služi za njegovo kretanje⁸. Na taj način se očito pokušava definiranje određenih pojmova što manje prepustiti sudskoj praksi te postići veća preciznost pravne norme.

Člankom 1069. st. 1. izričito je propisano da za štetu koju pretrpe treće osobe u vezi s pogonom motornog vozila odgovara njegov vlasnik, a eventualni suvlasnici odnosno zajednički vlasnici odgovaraju za štetu solidarno (st. 2.). Za štetu prouzročenu pogonom dvaju ili više motornih vozila odgovaraju njihovi vlasnici trećim osobama solidarno (st. 3.).

Važna je svakako novina da se st. 4. navedenog članka propisuje definicija „*treće osobe*“ kojom se smatra „*oštećenik koji nije ujedno vlasnik, ni neovlašteni korisnik, motornog vozila, niti osoba zadužena u vezi s pogonom motornog vozila*“. Dakle, za pretpostaviti je da zakonodavac smatra da bi treća osoba bila samo oštećenik koji kumulativno ispunjava sva tri uvjeta (niti vlasnik, niti neovlašteni korisnik, niti osoba zadužena u vezi s pogonom) iako su postojala razmišljanja da to ne proizlazi iz takve formulacije te da je ona lingvistički neprecizna.

⁷ Članak 2. st. 8. – *vozilo – motorno i priključno vozilo, koje na temelju Zakona o sigurnosti prometa na cestama (NN 105/04) podliježe obvezi registracije te po propisima o registraciji mora imati prometnu dozvolu*

⁸ Čl. 1068. st. 3. novog Zakona o obveznim odnosima

U svakom slučaju, zbog postojanja negativne definicije tog pojma u čl. 84. važećeg Zakona o osiguranju, ali i prijedloga isključenja iz osiguranja u prijedlogu nacrtu Zakona o obveznim osiguranjima u prometu⁹ koji će vjerojatno zamijeniti taj članak 84., nameće se potreba da se predmetna problematika sagleda cjelovito radi izbjegavanja eventualnih prijepora u kasnijoj praksi.

Inače, propisano je da se odštetna odgovornost vlasnika odnosi na štete koje pretrpi treća osoba koja se prevozi motornim vozilom, a glede stvari na samo one koje ta osoba nosi na sebi ili sa sobom.¹⁰

Novim se Zakonom o obveznim odnosima posebno regulira odgovornost u slučaju neovlaštenog korištenja motornog vozila. Neovlašteni korisnik odgovara trećim osobama umjesto vlasnika i jednako kao vlasnik. Međutim i vlasnik će odgovarati solidarno s njim ako je svojom krivnjom ili krivnjom osoba koje su se trebale brinuti o vozilu, omogućio neovlašteno korištenje vozila¹¹. Neovlaštenim korisnikom se, prema novom zakonu, smatra osoba koja u vrijeme štetnog događaja koristi motorno vozilo bez suglasnosti vlasnika, a nije kod njega zaposlena u vezi s pogonom motornog vozila, niti je član njegova obiteljskog kućanstva, niti joj je vlasnik vozilo predao u posjed. Predmetnu formulaciju nalazimo i u čl. 24. prijedloga Zakona o obveznim osiguranjima u prometu.

Glede međusobnih odštetnih zahtjeva vlasnika motornih vozila, izvršena je korekcija dosadašnjeg čl. 178. st. 2. i to na način da ako postoji obostrana krivnja, svaki vlasnik odgovara drugomu za njegovu štetu (ne više za ukupnu) razmjerno stupnju svoje krivnje. Odredba da vlasnici, ako nema krivnje nijednog, odgovaraju na jednake dijelove ako pravičnost ne zahtijeva što drugo, ostala je neizmijenjena. Dodana je, međutim, odredba da se krivnjom vlasnika smatra i krivnja osobe kojom se on poslužio prilikom nastanka štetnog događaja ili kojoj je vozilo povjerio.¹²

U dijelu novog Zakona o obveznim odnosima koji se odnosi na popravljavanje imovinske štete nije bilo značajnih promjena, međutim kod popravljavanja neimovinske štete nailazimo na vrlo važne promjene.

Naime, čl. 200. važećeg ZOO-a zamijenjen je čl. 1100. koji sada određuje da će sud, u slučaju povrede prava osobnosti, ako nađe da to težina povrede i okolnosti slučaja opravdavaju, dosuditi pravičnu novčanu naknadu, nezavisno od naknada imovinske štete, a i kad nje nema. Pri odlučivanju o visini pravične novčane naknade sud će voditi računa o jačini i trajanju povredom izazvanih fizičkih boli, duševnih boli i straha, cilju kojemu služi ta naknada, ali i o tome da se njome ne pogoduje težnjama koje nisu spojive s njezinom naravi i društvenom svrhom¹³. Ovdje je regulirano da će sud za povredu ugleda i drugih prava osobnosti pravne osobe, ako procijeni da to težina povrede i okolnosti slučaja opravdavaju, dosuditi joj pravičnu novčanu naknadu, nezavisno od naknade imovinske štete, a i kad nje nema.

Kao što je bilo ranije rečeno, neimovinsku štetu sada čini povreda prava osobnosti, a pretrpljeni bolovi i strah predstavljaju samo mjerilo težine povrede prava osobnosti te se uzimaju u obzir, pored drugih okolnosti, pri utvrđivanju visine pravične novčane naknade.

⁹ Čl. 22. Prijedloga Zakona o obveznim osiguranjima u prometu koji regulira isključenja iz osiguranja

¹⁰ Čl. 1071. novog Zakona o obveznim odnosima

¹¹ Čl. 1070. novog Zakona o obveznim odnosima

¹² Čl. 1072. novog Zakona o obveznim odnosima

¹³ Čl. 1100. st. 2. novog Zakona o obveznim odnosima

Radi se o značajnoj promjeni – dosadašnji članak, koji je regulirao novčanu naknadu za neimovinsku štetu, sadržavao je taksativno nabrojene vidove štete koji se primjerice tiču duševnih bolova (zbog smanjenja životne aktivnosti, naruženosti, povrede ugleda, časti, slobode ili prava ličnosti, smrti bliske osobe). Sada su, međutim, samo neka od prava osobnosti koja mogu biti povrijeđena nabrojena u ZOO-u (čl. 19.), a iz navedenog članka jasno je da ih zakonodavac sve nije niti pokušao nabrajati.

Ostaje za vidjeti da li će se ubuduće, kroz naprijed navedeni širi krug kriterija o kojima će sud voditi računa pri odlučivanju o visini pravične novčane naknade, u osigurateljnoj i sudskoj praksi pojaviti odštetni zahtjevi koji će biti financijski znatno zahtjevniji prema štetnicima odnosno osigurateljima. Nove formulacije će zasigurno zahtijevati promjene u osigurateljnoj praksi rješavanja odštetnih zahtjeva, ali i korekciju sudske prakse a poglavito glede orijentacijskih kriterija Vrhovnog suda RH.

Krug osoba koje imaju pravo na novčanu naknadu u slučaju smrti ili osobito teškog invaliditeta je novim zakonom proširen. Pravo na novčanu naknadu u slučaju smrti odnosno osobito teškog invaliditeta sada pored bračnog druga, djece i roditelja imaju i djedovi i bake te unučad pod uvjetom da je između njih i umrlag, odnosno ozlijeđenog, postojala trajnija zajednica života, kao što je to bilo regulirano i za izvanbračnog druga koji je zadržao isti status.¹⁴

Novost je i zakonska regulacija prava roditelja i u slučaju gubitka začetog, a nerođenog djeteta.

Kao ipak jedna od najvažnijih novina novog ZOO-a nameće se reguliranje dospijuća obveze pravične novčane naknade neimovinske štete.

Člankom 1103. propisano je da ista dospijeva danom podnošenja pisanog zahtjeva ili tužbe, osim ako je šteta nastala nakon toga. Na taj način se pokušalo riješiti dugotrajni prijemor u sudskoj i osigurateljnoj praksi te riješiti dugogodišnje prigovore da osiguratelji neopravdano imaju koristi od stava sudske prakse da kamata na neimovinsku štetu teče od dana donošenja prvostupanjske presude. Točno je, naime, da je dosadašnji stav sudske prakse koji svoje temelje nalazi u 1987. g.¹⁵ imao za posljedicu ponekad neopravdano čekanje oštećenika na isplatu pravične naknade. Međutim, postavlja se pitanje da li će se ovakvom formulacijom članka u cijelosti postići namjera zakonodavca i određenih krugova pravnih teoretičara.

Naime, kao dan dospijuća obveze novčane naknade od kojeg bi počela teći zakonska zatezna kamata određen je dan podnošenja pisanog zahtjeva ili tužbe. Nameće se ipak opravdano pitanje – ne bi li zahtjev, osim što bi trebao biti u pisanom obliku, ipak trebao zadovoljiti i neke druge kriterije?

Svakako bi taj pisani zahtjev (ili tužba) trebao biti obrazložen, dokumentiran i potpun te specificiran na način da bi štetnik odnosno društvo za osiguranje koje ga zaprima moglo odlučiti o osnovanosti istog te o visini eventualne naknade. Dakle, isti bi morao sadržavati određenu činjeničnu osnovu te dokaze, sve kako bi se o njemu moglo meritorno odlučiti.

---

¹⁴ Čl. 1101. novog Zakona o obveznim odnosima

¹⁵ Načelni stav XXXIII. Zajedničke sjednice Saveznog suda, republičkih i pokrajinskih vrhovnih sudova i Vrhovnog vojnog suda održane 29.5.1987. u Bugojnu

Svako drugačije poimanje „pisanog zahtjeva“ moglo bi dovesti do određenih zloupotreba što zasigurno nije bio cilj ove odredbe. Upravo iz tog razloga bilo bi potrebno izmijeniti predmetnu odredbu zakona i prije njegova stupanja na snagu kako bi se na nedvosmisleni način definirali određeni pojmovi i na taj način pridonijelo pravnoj sigurnosti.

Prijedlog nacрта Zakona o obveznim osiguranjima u prometu u čl. 11. navodi čak i rokove u kojima je osiguratelj dužan riješiti odštetni zahtjev, te traži da podnošenje odštetnog zahtjeva u mirnom postupku predstavlja određenu procesnu pretpostavku za kasnije podnošenje tužbe. Bit će zanimljivo vidjeti u kojem konačnom obliku će biti donesen taj zakon kao i završnu regulaciju te materije na koju će utjecati više zakona – da li obvezatni odštetni zahtjev (i kakav?) osiguratelju u mirnom postupku kao pretpostavka za podnošenje tužbe, da li će kamata teći od dana podnošenja bilo kakvog zahtjeva i dr. Prema određenim informacijama, pripremit će se i izmjene Zakona o parničnom postupku koje će za podnošenje bilo kakve tužbe zahtijevati prethodno obraćanje eventualnom budućem tuženiku u mirnom postupku.

Novim Zakonom o obveznim odnosima je na drugačiji način regulirano nasljeđivanje i ustup tražbine naknade neimovinske štete. U buduću će ta tražbina prelaziti na nasljednika ako je oštećenik podnio pisani zahtjev ili tužbu za razliku od danas kada to potraživanje može prijeći na nasljednika samo kao je priznato pravomoćnom odlukom ili pismenim sporazumom.¹⁶

U odredbama novog zakona koje se odnose na stjecanje bez osnove došlo je, također, do određene izmjene koja se odnosi na naknadu štete. Tako je čl. 1117. propisano da se ne može zahtijevati povrat neosnovano plaćenih iznosa na ime naknade štete zbog ozljede tijela, narušenja zdravlja ili smrti, ako je isplata izvršena poštenom stjecatelju. Ipak, stjecatelj se smatra nepoštenim od trenutka dostave odluke o prihvaćanju izvanrednog pravnog lijeka i dužan je vratiti primljeno na osnovi koja je otpala s kamatama od trenutka kad je postao nepošten.¹⁷ Na taj način bi ulaganje izvanrednog pravnog lijeka od strane osobe koja je isplatila tu štetu imala i financijskog opravdanja s obzirom na mogućnost povrata sredstava što dosada nije bio slučaj.

III ZAKLJUČNE NAPOMENE

Zakon o obveznim odnosima stupa na snagu 1. siječnja 2006. godine¹⁸ čime se ostavlja određeni period za njegovo detaljno tumačenje te eventualne korekcije.

Ipak, značajno je istaći da se odredbe tog novog Zakona o obveznim odnosima neće primjenjivati na obvezne odnose koji su nastali prije stupanja na snagu novog zakona¹⁹ tako da ćemo još neko vrijeme u svakodnevnoj praksi upotrebljavati oba zakona.

Budući da ove godine očekujemo stupanje na snagu novog Zakona o osiguranju te Zakona o obveznim osiguranjima u prometu bit će zanimljivo vidjeti kako će isti

¹⁶ Čl. 1105. novog Zakona o obveznim odnosima

¹⁷ Čl. 1117. novog Zakona o obveznim odnosima

¹⁸ Odredbe članka 26. st. 1.-3. i čl. 29. st. 2.-6. i st. 8. početi će se primjenjivati nakon isteka dvije godine od dana stupanja na snagu ovog zakona

¹⁹ Čl. 1163. novog Zakona o obveznim odnosima

utjecati zajedno s novim Zakonom o obveznim odnosima na cjelokupnu djelatnost društava za osiguranje. U svakom slučaju, ukazuje se potreba da se novi Zakon o obveznim odnosima te prijedlozi naprijed navedenih zakona pažljivo usklade glede određenih instituta koji se u njima nalaze kako bi se postigla veća preciznost te izbjegle moguće nedoumice u praksi.

Katina Kaleb

**LIBERALIZACIJA UVJETA I CJENIKA U
OSIGURANJU OD AUTOMOBILSKE ODGOVORNOSTI**

**Liberalizacija uvjeta i cjenika u
osiguranju od automobilske odgovornosti**

Potreba zaštite žrtava prometnih nesreća u domaćem i međunarodnom cestovnom prometu, te utvrđivanje osnovnih načela obveznosti i provođenja spada u povijesna dostignuća razvoja osiguranja.

Već dvadesetih godina prošlog stoljeća, točnije 18. travnja 1925. godine uvedeno je u Francuskoj obvezno osiguranje od odgovornosti za štete uzrokovane uporabom motornog vozila. Slijedile su Norveška (1926.), Danska (1927.), Švedska (1929.), dok je na našim prostorima ovo osiguranje postalo obvezno 1965. godine.

Preporukom broj 5 od 25. siječnja 1949. godine Pododbor za cestovni promet Organizacije Ujedinjenih naroda Ekonomske komisije UN za Europu pozvao je vlade europskih zemalja da od osiguratelja svojih zemalja zahtijevaju sklapanje sporazuma o pružanju vozačima osigurateljnog pokrića od odgovornosti za štete koje vozilom uzrokuju u posjećenoj stranoj zemlji. Osnovno načelo navedeno u Preporuci bilo je osnivanje središnje nacionalne organizacije osiguratelja – Ureda – s obvezom da svoje članice osiguratelje, opskrbljuje **ispravama o osiguranju**, dok su osiguratelji su bili dužni ove isprave uručivati svojim osiguranicima.¹

SMJERNICE U OSIGURANJU OD AUTOMOBILSKE ODGOVORNOSTI

Intenziviranjem cestovnog prometa uz stalnu potrebu za nesmetanim protokom roba i usluga, rastao je broj prometnih nesreća sa svim negativnim ekonomskim posljedicama koje su trpile žrtve, ali i sami uzročnici prometnih nesreća.

Svjesni ovog problema koji je prerastao isključivo osigurateljno područje, te postao i ekonomsko/ političkim pitanjem (često se zaboravlja da je naknada štete ekonomska i socijalna kategorija), Europski parlament i Vijeće EU donosili su tijekom godina Smjernice o osiguranju od automobilske odgovornosti.

Nije na odmet u najkraćem naznačiti odredbe Smjernica EU kojima se u eurpski cestovni prometni prostor uvodio jednoznačan institut zaštite žrtava prometnih nesreća:

---

* Hrvatski ured za osiguranje

¹ Isprava o osiguranju čiji uzorak je bio priložen u Preporuci potvrđivala je da je korisnik motornog vozila (vozač) osiguran od građanskopravne odgovornosti za štetu uzrokovanu uporabom motornog vozila trećim osobama u stranoj posjećenoj zemlji u skladu s propisima u toj posjećenoj zemlji. Prema M. Ćurković, A.Lui Novi sustav zelene karte osiguranja, izdavač Inženjerski biro, Zagreb prosinac 2003.

- ✓ **I. Smjernicom iz 1972. uvedeno je osiguranje od automobilske odgovornosti kao obvezno u svim zemljama EEZ;**
- ✓ **II. Smjernicom iz 1983. utvrđena je obveza država da propišu minimalne svote osiguranja, te osnuju garancijske fondove;**
- ✓ **III. Smjernicom iz 1990. utvrđeno je da polica osiguranja od AO vrijedi jednako u svakoj državi članici, s time da se u slučaju razlike u svotama domicilne države osiguranika i države u kojoj se dogodila prometna nezgoda primijeni povoljnija svota;**
- ✓ **IV. Smjernicom iz 2000.² utvrđuju se posebne odredbe primjenjive na oštećene koji imaju pravo na naknadu štete u odnosu na bilo koji gubitak ili ozljedu nastale iz nesreća u državi članici različitoj od države u kojoj oštećeni ima prebivalište, a koje su uzrokovane uporabom vozila koja su osigurana i koja se uobičajeno nalaze u jednoj od država članica³.
Ovom smjernicom se uvodi pravo izravnog zahtjeva (actio directa) tamo gdje ono još ne postoji /odnosi se samo na V. Britaniju i Irsku/, **uvode se rokovi za obradu šteta, imenuje se ovlaštenu predstavnik za rješavanje šteta u zemlji u kojoj oštećeni ima prebivalište, osniva se informacijski centar za identifikaciju vlasnika vozila odnosno nadležnog osiguratelja⁴, te Ured za naknadu koji "uskače" kada nije imenovan ovlaštenu predstavnik za rješavanje šteta, ili kad on "zapostavlja" svoje obveze.****
- **Pred prihvaćanjem je i V. Smjernica sa ciljem usklađivanja i poboljšanja položaja sudionika u cestovnom prometu, posebno žrtava prometnih nesreća, na jedinstvenom gospodarskom području EU⁵.**
  - **Središnje poboljšanje odnosilo bi se na utvrđivanje novih većih minimalnih svota pokriva predloženih u rasponu od 1 000 000 – 5 000 000 € za štete na osobama po štetnom događaju, te 1 000 000 € za štete na stvarima. Ove svote bi se usklađivale automatski svakih pet godina u skladu sa promjenama Europskog indeksa potrošačkih cijena.**
  - **Usklađivanjem rokova za registraciju i obnovu osiguranja motornih vozila od AO smanjio bi se broj neosiguranih vozila, olakšala bi se kupoprodaja vozila i omogućila lakša promjena osiguratelja izvan domicilne države.**
  - **Primjena Europskog izvješća o prometnoj nesreći postala bi obvezna.**
  - **Pješaci, biciklisti i ostali nemotorizirani sudionici u cestovnom prometu bili bi tretirani kao posebno zaštićena skupina žrtava prometne nesreće pri čemu bi osiguranje od AO pokrivalo nematerijalnu štetu ove skupine ukoliko je u nesreću bilo uključeno motorno vozilo bez obzira na krivnju (sukladno nacionalnim zakonima).**

² Smjernica je donesena 16. svibnja 2000. a sve zemlje članice EU morale su preuzeti odredbe IV. Smjernice i uključiti ih u svoje zakonodavstvo najkasnije do 20. srpnja 2002. a praktična primjena Smjernice počela je 20. siječnja 2003. godine. Osim zemalja EU, Smjernicu su uključile i primijenile još Island, Liechtenstein, Norveška te Švicarska (zemlje EEZ)

³ Iz službenog prijevoda IV. Smjernice N.2000/26/EZ Ministarstva financija RH

⁴ **Informacijski centar pri Hrvatskom uredu za osiguranje osnovan je u smislu IV. Smjernice EU u skladu sa mogućnostima koje pruža postojeći Zakon o osiguranju, a počeo je s radom 1. siječnja 2004.**

⁵ Prema Charlie McCreevy, European Commissioner for Internal Market and Services, Statment on Motor Insurance Directive - press release 12. siječanj 2005. http://europa.eu.int/comm/internal_market/

Smjernice EU koje se odnose na obvezno osiguranje od automobilske odgovornosti (ali i ostale koje reguliraju struku osiguranja) ugrađene su velikim dijelom u postojeći Zakon o osiguranju (NN 46/97, NN 116/99, NN 11/02), kao i u osigurateljnu praksu osiguranja od AO.

OBVEZNO OSIGURANJE OD AO IZMEĐU PROFITA I JAVNOG INTERESA ZAŠTITE ŽRTAVA PROMETNE NESREĆE

Društva za osiguranje dužna su prema Zakonu poslovati po ekonomskim načelima i pravilima struke osiguranja i aktuarske struke, pridržavati se dobrih poslovnih običaja i poslovnog morala pri obavljanju struke osiguranja.

Društva koja nastupaju na otvorenom tržištu osiguranja gdje djeluju zakoni ponude i potražnje uz slobodnu tržišnu utakmicu, moraju svojim vlasnicima ostvarivati i primjerenu stopu dobiti.

Međutim, sloboda u poslovanju podrazumijeva povećani stupanj odgovornosti i zrelosti u poslovnim poduhvatima i nikako ne smije dovesti do iskorištavanja slabijih stranaka na tržištu kao ni do gospodarskog kaosa, a pogotovo ne na područjima od posebnog javnog interesa u koji svakako spada i obvezno osiguranje od automobilske odgovornosti sa osnovnom svrhom zaštite žrtava prometnih nesreća.

Iako je deregulacija osiguranja postepeno započela već osamdesetih godina, sredinom devedesetih godina na jedinstvenom europskom gospodarskom prostoru stupila je na snagu **III. Smjernica EU za neživotna osiguranja** (1994.) kojom se potpuno ukida državna kontrola uvjeta osiguranja kao i državni utjecaj na osigurateljne tarife i utjecaj države na visinu premije osiguranja.

Put od deregulacije do potpune liberalizacije osiguranja od AO društva za osiguranje zemalja članica EU prisilio je na usputno rješavanje mnogih problema, pogotovo onih koji su proizašli iz miješanja osigurateljnih i komercijalnih elemenata u ocjeni rizika i utvrđivanju visine premije.

Kako bi privukli što veći broj osiguranika osiguratelji uvode vlastite individualizirane tarife sa širokim i velikodušnim kriterijima za odobravanje popusta i obračun premije osiguranja. Uvode se popusti na starost vozila, garažiranost, godišnju prijeđenu kilometražu, krug korisnika vozila, područje u kojem se uobičajeno vozi, zanimanje, spol, dob i bračno stanje vlasnika vozila, popust za nepušače, prema boji vozila, poseban popust za svečenička zanimanja, za državne službenike, popusti na vjernost, popusti za nove osiguranike, odobravanje bonus šteta, pružanje paketa posebnih besplatnih usluga..., što sve dovodi do srozavanja premije.

Osiguranja zaključivana uz takve popuste bila su i do 40% jeftinija u odnosu na premiju koja bi u osigurateljnemu smislu bila primjerena.

NJEMAČKA

Na dotada discipliniranom **njemačkom**⁶ tržištu osiguranja od AO konkurencija među osigurateljima se zaoštrila do nelojalnih razmjera, a veliki broj ponuđenih tarifa sa čak

⁶ F.W. Sens: Njemačko tržište osiguranja motornih vozila nakon dereguliranja, izlaganje na seminaru u organizaciji Die Kölnische Rück, rujana 1998.

25 mogućnosti za odobravanje popusta i novih kombinacija osigurateljskih paketa doveo je do smanjenja vjernosti osiguranika ali i do neutemeljenog preuzimanja kriterija većih društava od strane manjih (po "aktuarskom" principu: ako je dobro za njih biti će i za nas).

Posljedica takvog pristupa rezultirala je u nekim slučajevima likvidacijom društava zbog nemogućnosti ispunjenja obveza. Njemački ured za nadzor bio je prisiljen zabraniti odobravanje proizvoljnih popusta i pooštriti financijsku kontrolu, te kontrolu bilanci društava.

GRČKA

U Grčkoj⁷ je liberalizacija također dovela do oštre konkurencije među osigurateljima od AO. Iako je država ipak u mogućnosti utjecati na tržište osiguranja automobilske odgovornosti preko četiri društva u državnom vlasništvu, ipak se nekoliko privatnih društava za osiguranje koja su se pretežito bavila automobilskim osiguranjem, zbog niskih premija, te neadekvatne politike u utvrđivanju pričuva za štete suočilo s ozbiljnim financijskim problemima te su izgubili licencu za obavljanje poslova osiguranja od AO što ih je u konačnici odvelo u stečaj.

Nakon što su propala, njihova dugovanja su prenesena na Garancijski fond koji nije ni stručno, ni financijski bio u stanju ispuniti njihove obveze. Ostala društva također nisu bila u stanju riješiti nastali financijski problem, te je na intervenciju države od banaka zatražen kredit za ispunjenje obveza.

Od 1995. do kraja 1997. grčki Nadzorni ured oduzeo je licencu za rad 20-tak društava, čime je nekoliko tisuća vlasnika vozila (potencijalnih štetnika) ostalo neosigurano.

Prema grčkom iskustvu nesporno je da na tržištu osiguranja mora postojati konkurencija kao instrument pomoću kojeg se premije održavaju na primjerenom visini, (uz izračun premije utemeljen na statističkoj bazi cjelokupnog tržišta), ali isto tako je neophodna stroga kontrola nadzornih tijela nad bilancama osiguratelja, pogotovo u dijelu koji se odnosi na preuzimanje rizika i utvrđivanje dostatnosti pričuva za štete.

AUSTRIJA

Austrijsko⁸ tržište osiguranja dijelom je slično hrvatskom tržištu osiguranja: karakterizira ga preglednost i relativno mali broj osiguratelja, sa visokom koncentracijom prvih pet društava čiji je tržišni udio oko 70%.

Proces deregulacije odvijao se postupno i relativno mirno, te iako je došlo do brojnih spajanja i preuzimanja društava, slučajeva stečaja i propasti društava nije bilo.

Ono što posebno karakterizira ovo tržište tradicija je snažnog utjecaja svih segmenata zaštite potrošača, te sveobuhvatne zaštite žrtava prometnih nesreća.

Uz podršku zakonodavne vlasti društvima se preporučuje da se orijentiraju prema oglednim "muster" uvjetima, a brojnim odredbama se uređuje ugovorni odnos s klijentom – ugovarateljem osiguranja: precizno se utvrđuje trajanje ugovora o osiguranju, mogućnosti otkaza, respiro rok. U svrhu usporedivosti i pravne sigurnosti, odredbe koje su eventualno različite u odnosu na "muster" uvjete moraju se posebno istaknuti.

⁷ George Tzanis: Liberalizacija osiguranja od automobilske odgovornosti u Grčkoj, Bilten Hrvatskog ureda za osiguranje, br. 33/2000.

⁸ mr. Günter Albrecht: Deregulacija u osiguranju od automobilske odgovornosti u Austriji, Bilten Hrvatskog ureda za osiguranje, br.60/2005.

Unatoč deklariranoj potpunoj deregulaciji tarife, tarifne strukture se nisu bitnije promijenile, a bonus/malus sustav ostaje u primjeni skoro neizmijenjen. Propisana je jedino obveza izdavanja, na zahtjev ugovaratelja, potvrde o godinama bez štete. Međutim i na austrijskom osigurateljnom tržištu AO došlo je pravog rata najrazličitijim popustima.

Tehnički rezultat u osiguranju od AO bio je izrazito loš.

Kako povećanje cijena osiguranja nije dolazilo u obzir, društva za osiguranje počela su provoditi mjere štednje prvenstveno na području upravljanja štetama. Propagiraju se alternativne metode popravaka, nastoji se oštećene uputiti na jeftinije ovlaštene servise, selekcioniraju se rizici.

SLOVENIJA

Osiguratelji od AO u Sloveniji ulaskom u EU oslobodili su se pretjeranog državnog nadzora koji ih je u ovom području osiguranja ograničavao dugi niz godina.

Poučeni iskustvom ostalih zemalja, na temelju stručne podloge i detaljne analize utvrdili su nužnu visinu premije AO od koje društva uglavnom ne odstupaju.

Svakako je protekla desetogodišnja praksa vrijedan izvor iskustava i podloga za deregulaciju i liberalizaciju našeg sustava osiguranja od automobilske odgovornosti, a za nadati se da ćemo između zahtjeva za ostvarenjem dobiti i javnog interesa zaštite žrtava prometnih nesreća uspjeti pronaći ravnotežu.

LIBERALIZACIJA NIJE NERED

U Hrvatskoj je u tijeku izrada novog Zakona o osiguranju, te **Zakona o obveznim osiguranjima u prometu**. Intencija je zakonodavca da i kod nas nastupi liberalizacija u obveznom osiguranju od automobilske odgovornosti, kao i u ostalim obveznim osiguranjima.

Uvjete obveznog osiguranja od AO društva će donositi samostalno, međutim smatramo neophodnim primijeniti institut javno objavljenih oglednih (neobvezujućih) uvjeta osiguranja.

Tarifu premija, dosadašnji Temeljni premijski sustav društva će također donositi samostalno. Ipak ocijenjeno je da bi bonus/malus sustav i dalje trebao ostati u primjeni.

Osnovni element razvoja svakog tržišta je slobodna utakmica između subjekata, a vrlo brzo će naše tržište pokazati koliko su društva za osiguranje sazrela na tom području, pogotovo kada na naše relativno malo i zasićeno tržište pristigne konkurencija zemalja članica EU, ali i drugih zemalja.

Garancijski Fond, te polog jamstava za slučaj stečaja društva za osiguranje ne smije izgubiti svoju funkciju i važnost.

Tijelo zaduženo za nadzor društava za osiguranje mora biti sposobno nadzirati i kontrolirati sve stavke bilanci društava za osiguranje, a posebna pažnja treba biti posvećena dostatnosti tehničkih pričuva – naročito pričuva za štete.

Međutim, u cijelom ovom procesu deregulacije i liberalizacije i nadalje **obveznog osiguranja od automobilske odgovornosti** neprestano se nameće pitanje:

Radi li se zaista o deregulaciji i liberalizaciji ?
--

- Svrha ovog osiguranja je zaštita žrtava prometnih nesreća, pri čemu pojam žrtve postaje sve širi i prema prijedlogu V. Smjernice u nekim segmentima odvojen od krivnje,
- Minimalne svote pokrića postaju “po dekretu” sve manje minimalne,
- Kontrola i nadzor nad poslovanjem društava za osiguranje postaje sveobuhvatna i sve oštrija,
- Zaštita potrošača, u našem slučaju osiguranika, postaje zakonska obveza, a popis onoga što se smije, ne smije i mora postaje sve detaljniji,
- Unificiraju se formulari izvješća o prometnoj nesreći,
- Usklađuju se zakonodavstva,
- Uvodi se obveza prikupljanja podataka o štetnicima dok se s druge strane inzistira na zaštiti osobnih podataka.

Zaključak se nameće sam od sebe!

Čvrsta regulativa “prebačena” je sa državne kontrole uvjeta osiguranja od AO i visine premije na zaštitu prava žrtava prometnih nesreća, dok su uvjeti osiguranja i određivanje cijene rizika kroz premiju “izbačeni” na tržište kako bi bili regulirani kroz ponudu i potražnju bez obzira na njihovu obveznost.

Najnoviji oblik nastupa na tržištu prodaje obveznog osiguranja od automobilske odgovornosti svakako je originalan:

- **PAY AS YOU DRIVE INSURANCE⁹**

Norwich Union je pokrenuo pilot program za svoje osiguranike u kojem u njihova vozila **ugrađuje crnu kutiju** sa odašiljačima povezanim sa satelitom.

Svrha ovog pilota je omogućiti potrošačima – osiguranicima individualni mjesečni obračun premije osiguranja od AO prema stvarnoj upotrebi vozila.

Da bi dobili mogućnost sudjelovanja u ovom pilot projektu osiguranici se obvezuju da će biti osiguranici Norwich Uniona dvije godine.

---

⁹ <http://www.norwichunion.com/pay-as-you-drive> uvid u stranicu 23.03.2005.

Françoise Dauphin

**KRETSKI SPORAZUM
– DVIJE GODINE NAKON PRIMJENE**

Kretski sporazum – dvije godine nakon primjene**

Slide 1

Novi Kretski sporazum
CoB - Internal Regulations

PRAKTIČNA ISKUSTVA DVIJE GODINE
NAKON PRIMJENE
Françoise DAUPHIN
Ravnateljica francuskog nacionalnog ureda
Bureau central français

Slide 2

Zašto novi sporazum?

- ↪ **Da bi se uvažile rastuće želje osiguratelja da imaju više slobode**
- ↪ **Da bi se ubrzalo i poboljšalo rješavanje šteta što je u interesu oštećenika, kao i osiguratelja**
- ↪ **Da bi se osiguratelji i uredi bolje zaštitili od loših platiša**

↓

Teškoće Ureda u tom kontekstu ?

---

* francuski Ured – Bureau Central Français

** Prevela: Nada Majer

Slide 3

①

VEĆA SLOBODA OSIGURATELJA

⇒ U određivanju korespondenata

⇒ U rješavanju šteta

⇒ U finansijskim odnosima

Ali u granicama...

Slide 4

Imenovanje korespondenata

- Članak 4.1 § 2: Ured ne može uskratiti suglasnost podružnici
- Članak 4.3: Rok od tri mjeseca za davanje odnosno uskraćivanje suglasnosti za imenovanje korespondenta je maksimum koji se ne može prekoračiti.

Treba izbjegavati suviše formalnosti
Preporuka u 2005. (obvezno prihvaćanje od strane korespondenta)?

Slide 5

Sloboda osiguratelja u rješavanju šteta

- Članak 3.1: kad je Ured obaviješten da se dogodila prometna nesreća, obavijest o tome prenosi se prvenstveno osiguratelju
- Članak 3.1 2. stavak: ako postoji korespondent, obavijest mu se obvezno prenosi
- Članak 3.2: Ured po primitku odštetnog zahtjeva obavještava:
  - 1) korespondenta
  - 2) osiguratelja koji je izdao zelenu kartu
- Članak 4.5: Ured koji je dao suglasnost korespondentu smatra ga isključivo nadležnim za rješavanje štete. Oštećeni mora obvezno biti obaviješten da postoji korespondent.

Slide 6

Posljedice

↳ **Izdavački ured obavještava se samo u odsutnosti korespondenta ili osiguratelja.**

↳ **Obrađivački ured oslobođen je bilo kakve druge obveze obavještavanja.**

↳ **Uredi se ne miješaju u odnose između osiguratelja i njegovog korespondenta, osim u izuzetnom slučaju.**

Obrađivački ured je jamac da će oštećeni dobiti naknadu štete. Obvezan je obavijestiti oštećenog da postoji korespondent.

Kako biti siguran da korespondent ispravno rješava štete?

Preporuka Opće skupštine 2005.?

Slide 7

Iznimke

- **Članak 4.5:** Ured može preuzeti obradu i isplatu odštetnog zahtjeva od korespondenta a da se pritom ne mora opravdavati.
- **Članak 4.6:** ako je Ured bio prisiljen nadoknaditi štetu oštećenoj osobi umjesto korespondenta, iznos mu izravno vraća Ured koji je zahtijevao imenovanje tog korespondenta.

Slide 8

Sloboda u financijskim odnosima

- **Članak 4.7:** korespondent može s osigurateljem koji je tražio njegovo imenovanje slobodno dogovoriti i način na koji će biti vraćeni iznosi isplaćeni oštećenima kao i izračun obrađivačke pristojbe.
- Neophodno je da se ta pitanja reguliraju korespondentnim ugovorom.
- *Ako nema takvog ugovora da li automatski primijeniti Sporazum?*

Slide 9

Sloboda ali s granicama...

- **Članak 4.3: Imenovanje, ostavka, opoziv korespondenta uvijek se obavljaju preko Ureda.**
- **Članak 4.4: Korespondent mora poštovati zakone zemlje u kojoj se je dogodila nesreća.**
  - **Osiguranje:** Uvijek se primjenjuju zakoni zemlje u kojoj se je dogodila prometna nesreća, osim ako su ugovorom utvrđeni viši limiti.
  - **Odgovornost i naknada štete:** zakoni međunarodnog privatnog prava zemlje u kojoj se je dogodila prometna nesreća.
- **Članak 3.4: Ured zemlje u kojoj se je dogodila prometna nesreća jedini ima pravo tumačiti svoj zakon.**

Slide 10

②

**UBRZANO I
POBOLJŠANO
RJEŠAVANJE ŠTETA**

Slide 11

Ubrzanje veza

**IZMEĐU UREDA VEZA FAKSOM ILI
ELEKTRONSKOM POŠTOM**

**INAČE SE NE MOGU POŠTOVATI
ROKOVI**

**Problemi: odvojeno slanje priloga što
udvostručava posao.**

Slide 12

Ubrzavanje rješavanja šteta

- **Članak 3.1:**
  - ↳ Ured provodi istragu ne čekajući “formalno postavljeni odštetni zahtjev”.
  - ↳ Informaciju šalje osiguratelju “što je prije moguće” .
  - ↳ Ako postoji korespondent, “bez odlaganja” mu prenosi informaciju.
- **Članak 3.2:** Ako Ured primi zahtjev “bez odlaganja” ga prosljeđuje korespondentu, ili “odmah” obavještava osiguratelja koji je izdao zelenu kartu.

Potvrda

- **Članak 8.: Potvrda valjanosti identificirane zelene karte: 3 mjeseca**
△ Upozorenje: to je rok od Ureda prema Uredu.
Za identifikaciju zelene karte slijedite preporuke Opće skupštine
- **Članak 11.: Potvrda uobičajenog stacioniranja: 3 mjeseca**
- **Važno je poštovati ove rokove da bi se štete dobro rješavale.**

Poboljšano rješavanje šteta

- **Odluka 2004.:** Čim je moguće Ured obavještava osiguratelja koji je izdao zelenu kartu ili zainteresirani Ured o procijenjenim iznosima stavki zahtjeva koje se odnose na materijalnu i nematerijalnu štetu.
- **Članak 11.:** Pojednostavljeno rješenje za predmete "lažnih registracijskih pločica" (uobičajeno stacioniranje u zemlji u kojoj se je dogodila prometna nesreća). Problem retroaktivnosti.
- **Idemo li prema rješenju za "zglobne cjeline" (tegljači/prikolice)?**

Slide 15

Ubrzani rokovi refundacije

- **Članak 5.1:** prvi zahtjev za refundaciju mora biti podnesen godinu dana od dana posljednje isplate u korist oštećenog.
- **Članak 5.2:** rok od 2 mjeseca za refundaciju.
- **Članak 5.4:** Ured ne može isplatu uvjetovati refundaciju podnošenjem dokaza.
- **Članak 6.1:** moguće je postaviti zahtjev za aktiviranje jamstva u roku od 12 mjeseci od prvog zahtjeva (kad je taj rok prošao, Ured plaća kamate koje član duguje samo 12 mjeseci).
- Isplatni ured ima rok od mjesec dana za refundaciju Obradivačkom uredu.
- Zahtjev za aktiviranje jamstva je zastario ako je upućen nakon što su prošle dvije godine od prvog zahtjeva.

Slide 16

3

**BOLJA ZAŠTITA
OSIGURATELJA I UREDA
OD LOŠIH PLATIŠA**

Točno određeni načini refundacije

- **Članak 5.1:** između Ureda treba poštovati formalizam.

Duguju se netto iznosi “oslobođeni svih troškova” (problem fakturiranja troškova banke koja prima doznake)

- **Članak 5.2:** u slučaju kašnjenja osiguratelj koji kasni plaća kamate od 12 %.

Aktiviranje jamstva

- **Članak 6.:** jamstvo Ureda koji zamjenjuje svoga člana koji ne ispunjava obveze.
- **Kazna Uredu koji ne ispunjava obveze jer ne zamjenjuje svoga člana u roku od mjesec dana: kamate 12 % godišnje.**

Podsjetnik

Ured člana koji ne ispunjava svoje obveze plaća:

⇒ iznos koji njegov član duguje

$S = (\text{glavnica} + \text{iznosi plaćeni za vanjske usluge} + \text{obrađivačka pristojba}) \times \% \text{ kamata koje član duguje (a ne može prijeći 1 godinu).}$

⇒ **Ako prekorači rok od mjesec dana Ured plaća:**

$S \times 12\% \text{ kamata/godišnje}$

↓

FINANCIJSKI RIZIK ZA URED

Uredi to obično još ne primjenjuju.

Kako ured štiti korespondenta

- **Članak 4.7:** ako korespondent ne uspijeva naplatiti štetu od osiguratelja koji ga je imenovao može zahtijevati refundaciju od Ureda koji je dao suglasnost na njegovo imenovanje (a njemu refundira Ured čiji član je osiguratelj koji ne izvršava obveze.
Problem koji se javlja za Urede: tržište zemlje u kojoj se dogodila prometna nesreća daje avans.
- Ured provjerava je li korespondent riješio odštetni zahtjev kao što bi on to učinio.
- **Navodimo: Prijedlog preporuke za 2005.:** oba zahtjeva moraju biti podnešena u roku 1 godine.

Uloga Ureda u ovom kontekstu?

- ↪ **Teško je procijeniti svoje obveze: potrebno je dobiti informacije od korespondenata, nadzirati da se štete dobro rješavaju.**
- ↪ **Pomoć u rješavanju međunarodnih šteta. Osiguratelji imaju ulogu obavještača: strano zakonodavstvo, izloženi su rizicima, itd. ...**
- ↪ **Važno je primijeniti nove suvremene i istovrsne tehnologije kako bi se ubrzala komunikacija kad se radi o međunarodnim štetama.**

dr. Imrich Fekete

TRŽIŠTE OSIGURANJA U SLOVAČKOJ

Slide 1

**Osiguranje od automobilske
odgovornosti u Slovačkoj –
organizacija, razvoj
i novo zakonodavstvo**

**Slovenská kancelária poisťovateľov - SKP
Slovački ured za osiguranje**

Imrich Fekete – izvršni direktor

**Portorož - Opatija
travanj 2005.**

Slide 2

SADRŽAJ

- **Uvod**
- **Slovačko osigurateljno tržište**
- **Pravna osnova za AO osiguranje**
- **Slovački ured za osiguranje**
- **Novo zakonodavstvo**

* slovački Ured - Slovenská kancelária poisťovateľov - SKP

** Prevela: Ljiljana Petrina Banov, Hrvatski ured za osiguranje

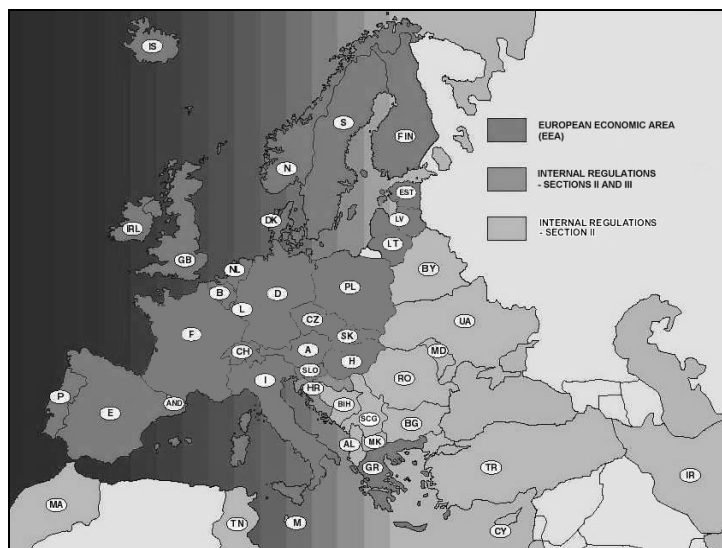
Slide 3

SLOVAČKA – vrata u EU

Stanovništvo 5,4 mil., površina cca. 50 000 km²
Glavni grad – Bratislava (450 000 stanovnika)
Valuta - slovačka kruna (37,5 Sk = 1 €)
Prosječni dohodak po stanovniku 15 800 Sk = 410 €
Životni standard - 45% od prosjeka EU (Bratislava 75%)
Zemlja bez izlaza na more, planinska s nizinskim predjelima na jugu (42% pokriveno šumama)
Duljina autocesta cca. 300 km
Susjedne zemlje – PL, CZ, H, A, UA

Slide 4

Slovačko osigurateljno tržište – 2004.

- Ukupan broj društava – 28 (5 - isključivo životno osiguranje)
- Zaračunata bruto premija – 1,3 mlrd. € = 3,6% BDP
- Životno osiguranje zaračunata premija – 0,52 mlrd. € = 41%
- Neživotno osiguranje zaračunata premija – 0,75 mlrd. € = 59%
- AO – 0,51 mlrd. € zaračunata premija = 40% bruto zaračunate premije (15% kasko – 25% osiguranje od AO)
- Pričuve = 1,62 mlrd. €
- 15% porast u 2004.
- Vodeće društvo na tržištu AllianzSP- 40%, Kooperativa- 20%
- 6 800 zaposlenika u sektoru

Slovačko tržište osiguranja od AO - 2004.

Broj vozila	1,7 mil. (1,3 mil. osobnih vozila)
Prosječna starost voznog parka	13 godina
Broj osiguranih vozila	1,64 mil.
Zaračunata premija	303 mil. €
Prosječna premija (po vozilu)	165 €
Broj prijavljenih šteta	106 830
Prosječni iznos štete	720 €
Učestalost šteta	0,0630
Srtno stradali u prometu	605
Isplaćene štete	80 mil. €
Pričuve za neisplaćene štete	300 mil. €
Kvota šteta	69,45%

Slide 7

Kalkulacija premije osiguranja od automobilske odgovornosti u 2004.

Primjer – premija	300 €	100%
- Neto premija	210 €	70%
- Vatrogasci (indirektni) porez	24 €	8%
- Garancijski fond (SKP)	9 €	3%
- Stare obveze	30 €	10%
- Administrativni troškovi	72 €	24%
<hr/>		
Ukupno	345 €	115%
Rezultat	- 45 €	

Slide 8

Članovi SKP i njihovi udjeli u osiguranju od AO u 2004.

Allianz	58,4%
Kooperativa (Wiener Städtische)	26,9%
Česká pojist'ovňa	4,9%
Komunálna (Wiener Städtische)	4,0%
Wüstenrot¹	2,0%
ČSOB (KBC)	1,4%
Generali	1,3%
Uniq	1,1%

1) član od 1. siječnja 2004.

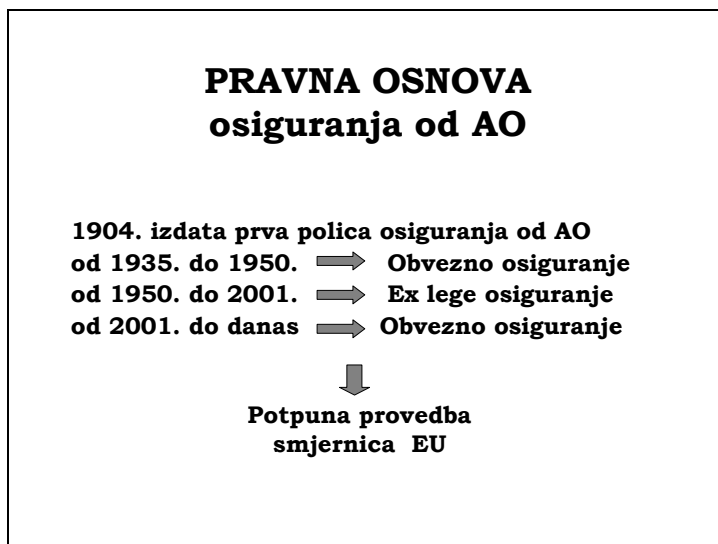
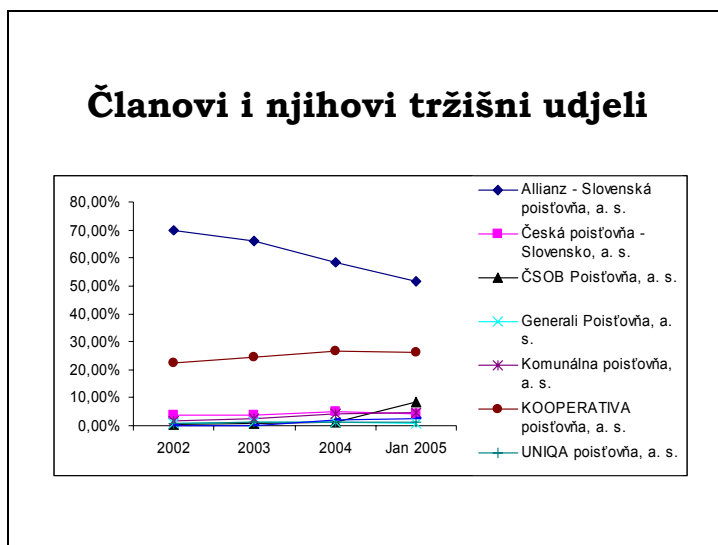
Slide 9

Slide 10

Članovi i njihovi tržišni udjeli 2002.-2005.

%	2002.	2003.	2004.	01/2005.
Allianz	69,7	66,1	58,4	51,7
Kooperativa (WS)	22,6	24,6	26,9	26,3
Česká poist'ovňa	3,8	3,9	5,0	4,2
Komunálna (WS)	1,6	2,5	4,0	4,5
Wüstenrot	-	-	1,9	2,5
ČSOB (KBC)	0,6	0,8	1,4	8,6
Generali	0,8	1,1	1,3	1,0
Uniqa	0,9	1,0	1,1	1,2

Minimalne svote pokrića

Zakonski propisane minimalne svote pokrića

- Tjelesne ozljede po osobi 475.000 €
- Šteta na stvarima po štetnom događaju 125.000 €

Maximalno pokriće koje osiguravaju društva za osiguranje

- Tjelesne ozljede po osobi 1.500.000 €
- Šteta na stvarima po štetnom događaju 1.500.000 €

Slovačka Republika u Sustavu zelene karte

- 1949. – bivša Čehoslovačka suosnivač Sustava zelene karte
- 1956. – član Savjeta ureda (CoB)
- 1978. – potpisnik Luxemburškog protokola
- 1991. – potpisnik MGA – sustava registracijskih pločica
- 1994. – nezavisni slovački Ured ZK kojeg vodi Slovenská poisťovňa
- 2001. – osnovan slovački Ured (automobilskog) osiguranja

Slide 15

Nadležnost SKP-a

Ured zelene karte
Poslovi Garancijskog fonda
Ured za naknadu
Granično osiguranje
Ex lege osiguranje (obveze iz prošlosti)
Informacijski centar
Suzbijanje učestalosti prometnih nezgoda
Administriranje baza podataka
Podržavanje sustava sankcija
Suradnja s tijelima (Ministarstvom unutarnjih poslova, policijom)
Vođenje statistike (prikupljanje podataka - riziko premija, početne pričuve)

Slide 16

Struktura SKP-a

broj zaposlenih 25

- Direktor
- Zamjenik direktora
- Odjel informatike
- Odjel za rješavanje šteta
- Odjel za pravna pitanja i refundaciju isplaćenih naknada štete
- Odjel financija

Slide 17

Slide 18

Odštetni zahtjevi po osnovi ZK Po zemljama štetnika u 2004.

TR	6	E	5
A	227	L	3
RO	14	MK	2
H	172	S	2
CH	13	N	2
EST	8	SCG	3
HR	29	B	4
UA	28	FIN	3
F	14	LV	2
I	45	BG	4
LT	8	GB	5
CZ	1785	P	1
NL	16	DK	2
D	84	GR	4
SLO	9	IRL	1
PL	140		

Slide 19

Slide 20

- Poslovi Garancijskog fonda**
- **Naknada za tjelesne ozljede nastale od nepoznatih vozila**
  - **Naknada štete (uključujući materijalne) nastale od neosiguranih vozila**
  - **Naknada neisplaćenih šteta automobilskih osiguratelja koji su otišli u stečaj**

Pojedini brojčani podaci Garancijskog fonda u 2004.	
	
Procjena postotka neosiguranih vozila	3,9 %
Broj prijavljenih šteta nastalih od neosiguranih vozila	3320 (70% porast)
Prijavljeni iznosi šteta nastalih od neosiguranih vozila	6 mil. €
Neisplaćene štete osiguratelja automobilske osiguranja u stečaju	0
Broj prijavljenih šteta nastalih od nepoznatih vozila	50

Ured za naknadu
<ul style="list-style-type: none">
• Uvođenje postupaka naknade šteta prema 4. Smjernici EU o osiguranju motornih vozila
• U slučaju propusta društva za osiguranje = SKP kao Ured za naknadu mora žrtvi isplatiti naknadu štete
4 slučaja u 2004.

Slide 23

Granično osiguranje 5 prodajnih mjesta

Premija
za razdoblje od 1 mjeseca

Osobna vozila do 3,5 t bruto težine	96 €
Kombi vozila, kamioni, autobusi	464 €
Prikolice preko 750 kg	96 €
Kamioni polutegljači	368 €

Slide 24

Prijašnje ex lege (obvezno) osiguranje od AO

Što je to ?

- **Prijašnje osiguranje od AO što ga je nudila Slovenská poisťovňa (prijašnji državni monopolist) do 2001.**
- **Financijska odgovornost Ureda za istekle odštetne zahtjeve**
- **Štete koje je isplatila AllianzSP a refundirao SKP – u skladu sa zakonom**
- **Broj otvorenih spisa 6.000**
- **Broj velikih sudskih spisa – 700 (potraživani iznos – 95 mil. € = u prosjeku 93.000 € po odštetnom zahtjevu)**
- **Procjena gubitka u pričuvama 250 mil. €**

Slide 25

Informacijski centar

Kako funkcionira?

- **Podaci o policama automobilskog osiguranja**
- **Evidencija ovlaštenih predstavnika za rješavanje šteta**

→ prikupljene od osiguratelja od automobilske odgovornosti

Sve informacije dostupne su na
www.skp.sk

Slide 26

Centralne baze koje administrira SKP

- **Baza svih polica osiguranja**
- **Baza svih registriranih vozila**
- **Baza policijskih zapisnika**
- **Baza svih odštetnih zahtjeva po osnovi obveznog automobilskog i kasko osiguranja**

Novo zakonodavstvo u svezi sa Zakonom o osiguranju i Zakonom o naknadi štete

- **Izmjena i dopuna Zakona o osiguranju od automobilske odgovornosti (2005.)**
- **Novi sustav naknade tjelesnih ozljeda – izmjena i dopuna ZOO (2004.)**
- **Novi Zakon o naknadi nematerijalne štete (8/2004.)**
- **Zakon o ugovoru o osiguranju (2005.)**
- **Zakon o nadzoru u osiguranju (2005.)**

Novi Zakon o naknadi nematerijalne štete

- **Stari sustav naknade štete zlorabili su odvjetnici i suci (najveća šteta 1 mil. €)**
- **Novi zakon podržava sadašnji bodovni sustav**
- **Naknada za pretrpljene ozljede i naknada zbog umanjenja društvenog života oštećene stranke isplaćuje se jednokratnim iznosom**
- **Društva za osiguranje mogu oštećenoj stranci nadoknaditi štetu u mirnom postupku**
- **Novi zakon sadrži shemu valorizacije**
- **Novim zakonom nije riješena naknada za pretrpljene duševne boli; ova nova vrsta odštetnog zahtjeva pojavila se prvi puta 2002. g.**

Osnovni principi novog Zakona o naknadi nematerijalne štete

- **Naknada nematerijalne štete isplaćuje se jednokratnim iznosom**
- **Visina naknade za pojedino oštećenje određuje se temeljem broja bodova**
- **Prilog zakonu sadrži preko 600 dijagnoza**
- **Svaka dijagnoza (ozljeda) ocjenjuje se bodovima (npr. – prijelom noge = 130 bodova, gubitak jednog oka = 300 bodova)**
- **Konačan broj bodova utvrđuje liječnik koji može povećati visinu naknade za 100%**
- **Novčana protuvrijednost jednog boda iznosi 2% prosječnog dohotka unutar nacionalne privrede (trenutno ona iznosi 8 €)**
- **Maksimalni iznos naknade za pretrpljene boli i patnje može iznositi 92.500 € u 2004. godini (= 11.200 bodova)**
- **Sud je ovlašten povećati visinu naknade za pretrpljene boli i patnje za dodatnih 50%**

Davor Dorbolo

**NEDOSTATNOST ZAKONSKE SVOTE POKRIĆA
U OSIGURANJU OD AUTOMOBILSKE ODGOVORNOSTI**

**Nedostatnost zakonske svote pokrića
u osiguranju od automobilske odgovornosti**

Ovo izlaganje nije zamišljeno kao predavanje, već više kao razmišljanje, ne samo o problemu nedostatne svote osiguranja u osiguranju od automobilske odgovornosti koji postaje posebno aktualan nakon donošenja orijentacijskih kriterija za utvrđivanje visine pravične novčane naknade nematerijalne štete od strane Vrhovnog suda Republike Hrvatske, već i o nepreciznosti i nedorečenosti zakonskih odredbi koje reguliraju ovo pitanje, različita tumačenja u sudskim odlukama, tako da to zapravo nije jedna tema, već nekoliko različitih problema na koje želimo ukazati, ali na koje je vrlo teško dati odgovor, a u svakom slučaju želimo vas potaknuti na razmišljanje u cilju pronalaženja najpravičnijih rješenja.

Da bi sagledali cjelovitije ove probleme moramo se vratiti nekoliko desetljeća unazad, jer je Zakon o osnovama sistema osiguranja imovine i osoba 1976. godine (Službeni list br. 24 od 04.06.1976.) u članku 53 donio odredbu da će najniže svote osiguranja odrediti Savezno izvršno vijeće. Do tada, tj. do 11.06.1976. godine pokrće je bilo neograničeno, nije zapravo jasno zašto je tadašnji zakonodavac donio ograničenu svotu osiguranja, jer najniže svote osiguranja koje su bile određene tim zakonom, odnosno odlukom SIV-a, bile su za autobuse i teretna vozila 5.000.000,00 dinara, odnosno 708.286,00 DEM, a za osobna vozila 2.500.000,00 dinara, odnosno 354.143,00 DEM. Tada je promet bio neusporedivo manji, broj šteta daleko niži, a odštete su u usporedbi sa današnjima bile neusporedivo niže, tako da se sve do polovice 80-tih godina ne javlja u praksi ovaj problem.

U drugoj polovici 80-tih godina zbog naglog porasta inflacije i visine odšteta koje su bile u stalnom porastu problem nedostatnosti svote pokrića postaje aktualan.

Istina, vlada je te svote povećavala svake godine, ali inflacija ih obezvređuje, i u godinama 1988. i 1989. računato u DEM dolazi se do najnižih svota pokrića u povijesti hrvatskog osiguranja.

U to vrijeme kao jedna od zaštita oštećenika javlja se ideja o revalorizaciji, a ujedno se pokušava i zakonskim odredbama zaštititi oštećenike, pa čl. 93 Zakona o osnovama sistema osiguranja imovine i osoba, Službeni list br. 17 od 23.03.1990. godine u stavku 2 određuje da ukoliko je svota pokrića nedovoljna da budu nadoknađene sve štete prouzročene istim štetnim događajem, prednost pri naknadi imaju štete na osobama. Time je zakonodavac očito mislio fizičke osobe, jer da se je ta odredba odnosila i na pravne osobe, tada ova odredba ne bi imala nikakvog smisla, ali usprkos

---

* AVUS, Graz

tog tumačenja tog člana dolazilo je i do drugačijih mišljenja, što je rezultiralo skupim i dugotrajnim sudskim sporovima.

Orijentacijski kriteriji Vrhovnog suda Republike Hrvatske

Kao što smo već istakli, problem nedostatnosti svote pokrića javljao se je već i ranije, ali upravo donošenjem orijentacijskih kriterija Vrhovnog suda Republike Hrvatske za utvrđivanje visine pravične novčane naknade nematerijalne štete (u daljnjem tekstu kriteriji), u proljeće 2003. godine kojim su višestruko povećane naknade za duševne boli zbog smrti bliskih osoba i naknade zbog naročito teškog invaliditeta, taj problem postaje znatno učestaliji.

Nema sumnje da je uvođenje kriterija bilo nužno zbog ujednačavanja sudske prakse, posebno kod usklađivanja nesrazmjernih naknada za fizičke boli, straha, naruženosti, a posebno invalidnosti, jer poznato je da su naknade kod manjih fizičkih ozljeda sa malim postotkom invalidnosti bile nesrazmjerno visoke u odnosu na naknade kada se je radilo o teškim tjelesnim oštećenjima i visokim postotkom invalidnosti.

Posebno su odskakale u pravilu lake trzajne ozljede vratne kralježnice, dok su istinski teške ozljede i visoki postotak invalidnosti bili nesrazmjerno niski u odnosu na lake ozljede.

Već sam naziv orijentacijski kriteriji upućuje da se zapravo radi o izvjesnom okviru u kojem će se određivati naknade, pa i u uvodu kriterija posebno se napominje da kriteriji ne predstavljaju matematičku formulu koja pukim formalizmom služi za izračunavanje pravične novčane naknade.

U primjeni valja imati na umu sve okolnosti slučaja kako bi se mogla dosuditi pravična naknada.

To jest pravilan pristup, ali u praksi on ipak ne dolazi do potpunog izražaja, već se naprotiv kriteriji često koriste kao matematička formula za izračunavanje naknade.

Sudovi se rijetko upuštaju u pomno ispitivanje pojedinih okolnosti vidova štete; ponekad jer dobivaju nedovoljno i površno izrađena medicinska vještva, ali izgleda da mnogi vještaci još nisu shvatili koja im je zadaća i na koji način trebaju pomoći sudu, ili ne žele mijenjati staru praksu šturih vještva. Tako mnogo okolnosti ostaje nerazjašnjeno, ne daju se dovoljna obrazloženja, a sud se često ne upušta u kritičko ispitivanje vještva, iako je to dužan činiti.

Osim toga mišljenja smo da se neke bitne okolnosti kao što su spol i dob oštećenika ne uzimaju dovoljno u obzir kod ocjenjivanja visine naknade, to nije niti dovoljno naglašeno u obrazloženju kriterija.

Izgleda da postoje različiti stavovi u pogledu bitnih okolnosti kao što su dob i spol, jer na primjer u knjizi gosp. Ivice Crnića predsjednika Vrhovnog suda Republike Hrvatske „Naknada štete“ u izdanju Organizatora 1995. godine u dijelu koji govori o duševnim bolima zbog naruženosti u smislu članka 200 Zakona o obveznim odnosima, navodi

se na strani 280. „naknada se utvrđuje ne samo na osnovi stupnja naruženja, već i na osnovi drugih okolnosti slučaja“.

Tim okolnostima pripadaju spol i dob oštećenika. Sudovi priznaju veću naknadu djeci, mlađim osobama i djevojkama. U prilog tome citira se i izvod iz nekoliko presuda Općinskog suda Zagreb i Županijskog suda Zagreb koje govore „valja dakle uzeti u obzir i druge okolnosti slučaja kako to nalaže odredba članka 200 st. 1 Zakona o obveznim odnosima“. U konkretnom slučaju to su činjenice da je tužiteljica mlada ženska osoba, a da se ožiljci i deformacije nalaze na vidljivom mjestu (na čelu, nosu i zubima).

U napatku za primjenu kriterija kod duševnih boli zbog naruženosti govori se da korekcija naknade zavisi od životne dobi, vrste zanimanja, lokaciji ozljeda i slično. Spol oštećenika, sam po sebi, ne utječe na visinu naknade s osnova naruženja.

Dakle, tako dva uvažena autora kao što su gosp. Ivica Crnić i dr. Ivo Grbin, koji su ujedno i oba članovi Vrhovnog suda, imaju o tako bitnoj okolnosti kao što je kod naruženosti spol oštećenika, sasvim različita mišljenja.

Mi bismo se priklonili mišljenju gosp. Crnića, jer mišljenja smo da naruženost mladih ženskih osoba stvara ne samo medicinske, već i psihološke probleme i da one znatno teže podnose naruženost od muških osoba i da je ta okolnost jedan od bitnih elemenata za određivanje visine naknade.

Dob se po našem mišljenju ne uzima dovoljno u obzir niti kod određivanja naknade za duševne boli u slučaju naročito teškog invaliditeta bliske osobe, jer iako bi se moglo prigovoriti da je to zapravo etičko pitanje, ipak smatramo da bi tu okolnost sud trebao pomno ispitati, jer velika razlika je da li se radi o naročito teškom invaliditetu mlade osobe ili djeteta, ili osobe u starijoj životnoj dobi.

Mislimo da se ipak mora uzeti u obzir duševne boli roditelja ili mladih bračnih parova u slučaju invalidnosti djece, odnosno vrlo mladog muškarca ili žene, jer ta bol trajat će gotovo čitav život srodnika i na neki način promijeniti njihov životni tok. Ako se te okolnosti ne uzimaju u obzir mišljenja smo da se dovodi u pitanje pravičnost kriterija, odnosno da li oni znače zaista samo puku matematičku formulu, jer praćenje sudskih odluka pokazuje da se ipak u pretežnoj visini presuda dosuđuju iznosi koji su zacrtani kao gornja granica.

Vrlo rijetko, ili gotovo nikada se kod naknade duševnih boli zbog smrti bliskog srodnika ne ispituju odnosi u obitelji, praktički automatizmom se primjenjuju gornje granice odštete a da se ta okolnost, tj. odnosi u obitelji uopće ne ispituju, iako je notorno da u mnogo obitelji odnosi nisu baš idealni, i pitanje je da li je kod svih članova obitelji jačina i trajanje duševnih boli jednako.

Time smo se malo udaljili od osnovne teme, tj. nedostatne svote osiguranja, ali smatramo da je ipak trebalo potaknuti neka pitanja okolnosti priznanja naknade, i u praksi ima dosta primjera da kriteriji postaju samo matematička formula, da se bez kritičke ocjene i nedovoljnog ispitivanja dosuđuju najveći iznosi koji su predviđeni za pojedine vidove štete, što u nekim slučajevima dovodi u pitanje dostatnost svote osiguranja.

Članak 85. Zakona o osiguranju

Ovo je najopširniji članak dijela zakona koji govori o osiguranju vlasnika od odgovornosti za štete trećim osobama i najrazličitija tumačenja i potpuno oprečne sudske odluke odnose se na ovaj članak.

Osnovna dilema je da li se svote pokrića više sudionika mogu zbrajati, ili i u tom slučaju ostaje samo jedna suma pokrića.

U stavku 1 ovog članka govori se da obveza društva za osiguranje na naknadu štete od automobilske odgovornosti ne može po jednom štetnom događaju biti veća od iznosa koji utvrdi vlada.

Zakonodavac je očito predvidio i mogućnost da svota pokrića neće biti dovoljna u slučaju da ima više oštećenih osoba, pa ukoliko ukupna naknada premašuje iznos iz st. 1, prava oštećenih osoba prema društvu za osiguranje srazmjerno se smanjuju.

Po tome bi se moglo zaključiti da zakonodavac nije mislio na mogućnost zbrajanja svota pokrića u slučaju više učesnika, jer se ta mogućnost ne spominje, ali s druge strane trećim osobama, sudionici u smislu objektivne odgovornosti odgovaraju solidarno (čl. 178 st. 4 Zakona o obveznim odnosima) i lako se može dogoditi da osiguravatelj jednog od sudionika plati do zakonskog limita, a da se preostale treće osobe obrate na osiguravatelja drugog sudionika i naplate štetu u cjelosti.

Iz prakse znamo da posebno od donošenja orijentacijskih kriterija VSRH u slučaju smrti ili naročito teških ozljeda svota pokrića često nije dovoljna i da dolazi mogućnost da se dva različita osiguravatelja sudionika nađu u situaciji da oba plate štetu.

Dakle oštećenici kao treće osobe imaju maksimalnu zaštitu, ali se postavlja pitanje što će biti u regresnom postupku osiguravatelja čiji osiguranik nije skrivio štetu i koji traži naknadu za izvršene isplate, jer u tom slučaju društvo za osiguranje štetnika trebalo bi platiti više nego što u jednom štetnom događaju iznosi svota pokrića koju utvrđuje vlada.

Kako će izgledati krajnji rezultat u slučaju sudskog spora, teško je odgovoriti, jer s jedne strane obveza društva za osiguranje po jednom štetnom događaju ne može biti veća od limitiranog iznosa, pa bi se lako moglo dogoditi da tužitelj bude odbijen sa regresnim zahtjevom i da mora snositi štetu, iako njegov osiguranik nije odgovoran za štetu.

Isto tako može se postaviti pitanje da li se zbrajanjem svota pokrića pogoduje trećim osobama, jer se tada ne primjenjuje st. 3 čl. 85 koji govori o srazmjernom smanjenju prava.

Držeći se striktno odredbi čl. 85 svote pokrića se ne bi mogle zbrajati iako ima više sudionika, pa bi se moglo zaključiti da je zakonodavac imao upravo takvu zamisao, jer u protivnom bi dozvolio zbrajanje suma osiguranja, ili bi primijenio rješenje kao što je to u Zakonu o osnovu sistema osiguranja imovine i osoba Jugoslavije iz lipnja 1966. godine, gdje se u čl. 86 navodi da u slučaju kada ima više oštećenih osoba se svota pokrića udvostručuje, a ako niti to nije dovoljno, da se srazmjerno smanjuju prava.

Da ovo pitanje nije jednostavno i da se može interpretirati na dva načina govore i primjeri iz sudske prakse, jer ima presuda koje dozvoljavaju zbrajanje svota pokrića pozivajući se na odredbe čl. 178 st. 4, tj. o solidarnoj odgovornosti, tj. kad suputnik kao osoba ne treba dokazati tko je od sudionika skrivio štetu. Kao primjer iznosimo novu presudu Općinskog suda Zagreb br. Pn-1899/97 od 27.09.2004. kojom je dozvoljeno zbrajanje svota osiguranja iako se radi o jednom turskom i jednom njemačkom osiguravajućem društvu.

Takvo mišljenje je u suprotnosti sa stavom jednog od vijeća Vrhovnog suda Republike Hrvatske koji rješenjem Rev 876/97 od 24.10.2000. godine smatra da ne dolazi u obzir naknada štete prema zbroju svota za oba motorna vozila uz obrazloženje da tuženo osiguravajuće društvo nije osiguravatelj oba motorna vozila koja su sudjelovala u nezgodi.

Nema obrazloženja zašto sudsko vijeće smatra da se ne može zbrajati svote pokrića kad oba vozila nisu osigurana kod istog osiguravatelja, ali činjenica je da je to posve oprečno mišljenje od obrazloženja presude Općinskog suda.

Može se postaviti pitanje pravičnosti za oštećenike u slučaju nedostatne svote osiguranja u slučaju da je u nezgodi sudjelovalo samo jedno vozilo u odnosu na nezgodu u kojoj ima dva ili više sudionika i dozvoli se zbrajanje svota osiguranja, ali teško se može naći odgovor na ovo pitanje.

Očito je da zbog nedorečenosti i nepreciznosti zakonskih odredbi dolazi do raznih tumačenja i donošenja odluka koje baš i nemaju uvjerljiva obrazloženja.

Čl. 85 u st. 4 ima također nedorečenosti jer se postavlja pitanje što je u slučaju kada je osiguravatelj znao, ili mogao znati, da postoje i druge oštećene osobe i da li prema tim osobama ostaju u obvezi samo do visine svote pokrića iz čl. 1, iako na taj način može doći do znatnog umanjenja odštete, a bez krivnje oštećenih, jer je osiguravatelj znao ili mogao znati da ima i drugih oštećenih osoba, tako da oštećene osobe trpe štetu zbog propusta i nesavjesnog rada djelatnika osiguranja.

Ovi primjeri pokazuju da je u slučaju kada je u nezgodi stradalo više osoba i sudjelovalo više vozila osiguranih kod različitih osiguravatelja potreban aktivniji pristup reguliranju predmeta, koordinirani rad osiguravajućih društava, jer samo na taj način se može izbjeći plaćanje većih naknada od svote pokrića, s time da naravno moramo prvo razjasniti da li ostajemo kod stava da se svote pokrića ne mogu zbrajati, ili se ipak mogu zbrajati.

Problem nedorečenosti i nepreciznosti zakonskih odredbi daju prostor za različita tumačenja, zato bi trebalo u nacrtu Zakona o obveznim osiguranjima u prometu koristiti dosadašnja iskustva i pokušati ukloniti dileme i mogućnost različitih tumačenja, a to bi upravo trebalo izbjeći.

Podsjetit ćemo na odredbu članka 97 Zakona o osiguranju iz 1994. godine prema kojem nema pravo na naknadu štete vozač vozila koji je skrivio štetu, ali ubrzo su se pojavila tumačenja da su srodnici vozača treće osobe i da se njima ne može staviti prigovor kao vozaču, pa je time došlo do apsurdne situacije da u slučaju pogibije vozača njegovom odgovornošću, rođaci ipak imaju pravo na punu naknadu, jer je pri tom bilo zaboravljeno da takvi zahtjevi nisu originarni (izvorni), već derivativni (izvedeni) i nemaju pravnog osnova za naknadu.

Ipak, bilo je zahtjeva, možda i sudskih sporova, sve zbog nepreciznosti odredbe, pa je u Zakonu iz 1997. godine u čl. 84 dodano da uz vozača nemaju pravo na naknadu i njegovi pravni sljednici glede štete zbog smrti ili tjelesne ozljede vozača.

Kao što vidimo spornih pitanja ima mnogo i ona se često javljaju, rezultat su dijelom pogrešnih tumačenja, a dijelom i nepreciznosti zakona, pa bi zato možda trebalo razmisliti ne bi li trebalo nakon što bude donijet novi zakon, organizirati na nivou Hrvatskog ureda radnu grupu koja bi izradila komentar zakona.

Uz pravne stručnjake iz osiguranja tu bi trebalo uključiti i suce koji se posebno bave ovom problematikom i naravno, eminentne stručnjake sa sveučilista u Hrvatskoj i na taj način bi se možda uklonile dileme i svakako smanjio jedan dio sudskih sporova.

Kao što smo već na početku napomenuli, ovo izlaganje je u najkraćoj formi izneseno razmišljanje o nekim aktualnim pitanjima i dilemama oko svote pokrića i nadamo se da će vas potaknuti na razmišljanje o tim problemima i da ćemo zajednički doći do pravilnih tumačenja i da će ovo biti samo jedan mali doprinos u cilju rješavanja nekih spornih pitanja.

